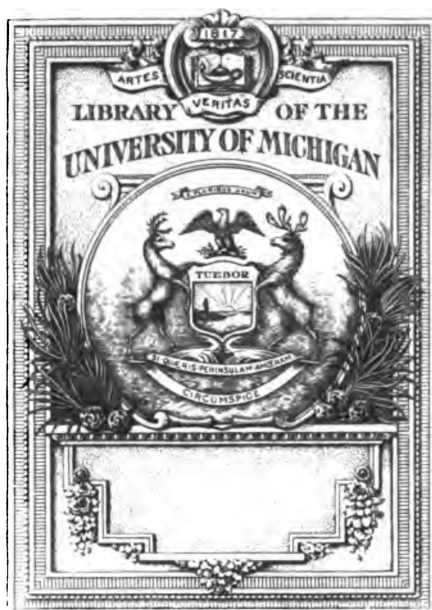

1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

VILDANDEN.

SKUESPIL I FEM AKTER

AF

HENRIK IBSEN.

ANDET OPLAG.

KØBENHAVN.

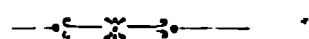
GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).

GRÆBES BOGTRYKKERI.

1884.

VILDANDEN.

PERSONERNE:

Grosserer Werle, værksejer o. s. v.

Gregers Werle, hans søn.

Gamle Ekdal.

Hjalmar Ekdal, den gamles søn, fotograf.

Gina Ekdal, Hjalmars hustru.

Hedvig, deres datter, 14 år.

Fru Sørby, grossererens husbestyrerinde.

Relling, læge.

Molvik, forhenværende teolog.

Bogholder Gråberg.

Pettersen, grossererens tjener.

Lejetjener Jensen.

En blegfed herre.

En tyndhåret herre.

En nærsynt herre.

Sex andre herrer, middagsgæster hos grossereren.

Flere lejetjenere.

(Første akt foregår hos grosserer Werle, de fire følgende akter hos fotograf Ekdal.)

FØRSTE AKT.

(I grosserer Werles Hus. Kostbart og bekvemt indrettet arbejdsværelse; bogskabe og stoppede møbler; skrivebord med papirer og protokoller midt på gulvet; tændte lamper med grønne skærme, således at værelset er dæmpet belyst. Åben fløjdør med fratrukne forhæng på bagvæggen. Indenfor sés en stor elegant stue, stærkt oplyst af lamper og armstager. Foran til højre i arbejdsværelset fører en liden tapetdør ind til kontorerne. Foran til venstre en kamin med glødende kul i, og længere tilbage en dobbeltdør til spisesalen.)

(Grossererens tjener, Pettersen, i livré, og lejetjener Jensen, i sort, sætter tilrette i arbejdsværelset. I den større stue går to—tre andre lejetjenere omkring, ordner og tænder flere lys. Inde fra spisesalen høres summende samtale og latter af mange stemmer; der bankes med kniven på et glas; stilhed indtræder; en skåltale holdes; bravoråb og så atter summende samtale.)

Pettersen

(tænder en lampe på kaminen og sætter skærm over).

Nej hør bare, De, Jensen; nu står gamlingen ved bordet og proppenerer en lang skål for fru Sørby.

Lejetjener Jensen

(flytter en lænestol frem).

Er det kanske sandt, som folk siger, at der er noget imellem dem?

Pettersen.

Fan' véd.

Jensen.

For han har nok vær't en svær buk i sine dage.

Pettersen.

Kanske det.

Jensen.

Det er jo for sønnen, at han holder dette her middagsselskabet, siger de.

Pettersen.

Ja. Sønnen kom hjem igår.

Jensen.

Aldrig vidste jeg før, at grosserer Werle havde nogen søn.

Pettersen.

Jo da, han har en søn. Men han holder stødt og stadig til der oppe på Højdals-værket. Han har ikke været i byen i alle de år jeg har tjent her i huset.

En lejetjener
(i døren til den anden stue).

De, Pettersen, her er en gammel fyr, som —

Pettersen
(mumler).

Hvad fan', kommer her nu nogen!

(Gamle Ekdal kommer tilsyne fra højre i stuen. Han er klædt i en luvslidt kavaj med høj krave; uldne vanter; i hånden en stok og en skindhue; under armen en pakke i kardusomslag. Rødbrun, smudsig paryk og en liden grå knebelsbart.)

Pettersen

(går imod ham).

Jøss', — hvad vil De her inde?

Ekdal

(i døren).

Må så nødvendig ind på kontoret, Pettersen.

Pettersen.

Kantoret er stængt for en time siden, og —

Ekdal.

Hørte det i porten, far. Men Gråberg sidder der endnu. Vær snil, Pettersen, og lad mig få slippe ind den vejen. (peger mod tapetdøren.) Har gå't den vejen før.

Pettersen.

Ja, De får så gøre da. (åbner døren.) Men sans endelig på, at De kommer ud igen den rigtige vejen; for vi har fremmede.

Ekdal.

Ved det nok, — hm! Tak, Pettersen-far! Gammel god ven. Tak. (mumler sagte.) Torsk!

(han går ind i kontoret; Pettersen lukker døren efter ham.)

Jensen.

Hører han også til kantorfolkene?

Pettersen.

Nej, han er bare en, som skriver udenom, når de har det nødig. Men han har såmænd vær't en fin fyr i sin tid, gamle Ekdal.

Jensen.

Ja, han så ud som noget af hvert.

Pettersen.

Ja da; han har vær't løjtnant, kan De tænke.

Jensen.

Å fan', — har han vær't løjtnant!

Pettersen.

Ja gu' har han så. Men så slog han sig nok paa skoghandel eller hvad det var. De siger, at han skal ha' gjort grossereren et fælt stygt puds engang. For de to var sammen om Højdals-værket dengang, skønner De. Å, jeg kender godt gamle Ekdal, jeg. Vi drikker mangen god gang en bitter og en flaske bajersk sammen inde hos madam Eriksen.

Jensen.

Han kan da ikke ha' stort at spandere for, han.

Pettersen.

Jøss', Jensen, De kan da vel skønne, at det er mig, som spanderer. For jeg synes, en skal

være sjangtil imod bedre folk, som det er gåt så ilde med.

Jensen.

Har han spillet bankerot da?

Pettersen.

Nej, det var nok værre end som så. For han kom på fæstningen.

Jensen.

På fæstningen!

Pettersen.

Eller kanske det var i bodsfængslet — (lytter). Hys, nu går de fra bordet.

(Døren til spisesalen slås op af et par tjenere derinde fra. Fru Sørby, konverseret af et pår herrer, kommer ud. Lidt efter lidt følger hele bordselskabet, hvoriblandt grosserer Werle. Sidst kommer Hjalmar Ekdal og Gregers Werle.)

Fru Sørby

(i forbigående til tjeneren).

Pettersen, vil De la' kaffeen servere inde i musiksalen.

Pettersen.

Ja vel, fru Sørby.

(hun og de to herrer går ind i stuen og derfra ud til højre. Pettersen og lejetjener Jensen går ud samme vej.)

En blegfed herre

(til en tyndhåret).

Puh, — den dinér — det var et drøjt stykke arbejde!

Den tyndhårede.

Å med en smule god vilje kan en udrette ganske utroligt i tre timer.

Den fede herre.

Ja, men bagefter, bagefter, min kære kammerherre!

En tredje herre.

Jeg hører, mokkaen og maraschinoen skal kredentses i musiksalen.

Den fede herre.

Bravo! Så kanske fru Sørby spiller os et stykke.

Den tyndhårede
(dæmpet).

Bare ikke fru Sørby snart blæser os et stykke, du.

Den fede herre.

Å nej såmænd; Berta slår ikke hånden af sine gamle venner.

(de ler og går ind i stuen.)

Grosserer Werle
(dæmpet og forstemt).

Jeg tror ikke nogen la' mærke til det, Gregers.

Gregers
(ser på ham).

Hvilket?

Werle.

La' ikke du heller mærke til det?

Gregers.

Hvad skulde jeg lægge mærke til?

Werle.

Vi var tretten til bords.

Gregers.

Så? Var vi tretten?

Werle

(med et blik mod Hjalmar Ekdal).

Vi er ellers altid vant til at være tolv. (til de øvrige.) Vær så artig, mine herrer!

(han og de tilbageblevne, undtagen Hjalmar og Gregers, går ud i baggrunden til højre.)

Hjalmar

(som har hørt samtalen).

Du skulde ikke sendt mig den indbydelse, Gregers.

Gregers.

Hvad! Det heder jo, at selskabet skal være for mig. Og så skulde jeg ikke be' min eneste og bedste ven —

Hjalmar.

Men jeg tror ikke, din far liker det. Jeg kommer jo ellers aldrig her i huset.

Gregers.

Nej, det hører jeg. Men jeg måtte da se dig og tale med dig; for jeg rejser visst snart igen. — Ja, vi to gamle skolekammerater, vi er rigtignok kommet langt bort ifra hinanden, du; vi har nu ikke set hinanden på sexten—sytten år.

Hjalmar.

Er det så længe siden?

Gregers.

Ja, det er det rigtignok. Nå, hvorledes har du det så? Du ser godt ud. Du er næsten ble't fyldig og svær.

Hjalmar.

Hm, svær kan man vel ikke kalde det; men jeg ser rimeligvis noget mandigere ud end dengang.

Gregers.

Ja, det gør du; dit ydre har ikke lidt noget.

Hjalmar
(i dystrere tone).

Men det indre, du! Der kan du tro, det ser anderledes ud! Du ved jo, hvor forfærdelig alting er styrtet sammen for mig og mit siden vi to sås.

Gregers
(sagtere).

Hvorledes går det din far nu?

Hjalmar.

Kære, lad os ikke tale om det. Min stakkers ulykkelige far lever naturligvis hjemme hos mig. Han har jo ingen anden i hele verden at holde sig til. Men dette her er så knusende tungt for mig at tale om, ser du. — Sig mig heller, hvorledes du har havt det der oppe på værket.

Gregers.

Dejlig ensomt har jeg havt det, — havt god anledning til at gruble over mangt og meget. — Kom her; lad os gøre os det hyggeligt.

(han sætter sig i en lænestol ved kaminen og nøder Hjalmar ned i en anden ved siden af.)

Hjalmar

(blødt).

Du skal dog ha' tak alligevel, Gregers, at du bad mig til din fars bord; for nu skønner jeg da, at du ikke længer har noget imod mig.

Gregers

(forundret).

Hvor kunde du falde på, at jeg skulde ha' noget imod dig?

Hjalmar.

I de første årene havde du det dog.

Gregers.

Hvilke første år?

Hjalmar.

Efter at den store ulykke var sket. Og det var jo så naturligt, at du havde. Det var jo på et hængende hår, at din far selv var ble't trukket med ind i disse her — å, disse her skrækkelige historierne!

Gregers.

Og derfor skulde jeg ha' noget imod dig? Hvem har bildt dig det ind?

Hjalmar.

Jeg ved, du havde det, Gregers; for det er din far selv, som har sagt mig det.

Gregers
(studser).

Far! Ja så. Hm. — Var det derfor, at du aldrig siden lod mig høre fra dig, — ikke med et eneste ord.

Hjalmar.

Ja.

Gregers.

Ikke en gang i den tid du gik hen og blev fotograf?

Hjalmar.

Din far sa', det var ikke værdt jeg skrev til dig om nogen som helst ting.

Gregers
(ser hen for sig).

Nej, nej, kanske han kunde ha' ret i det. — Men sig mig nu, Hjalmar, — finder du dig nu nogenlunde tilfreds i din stilling?

Hjalmar
(sukker let).

Å jo såmænd gør jeg så; kan egentlig ikke sige andet. I førstningen kan du jo vide, at det var ligesom lidt underligt for mig. Det var jo så rent forandrede forholde, jeg kom ind i. Men alt det andet var jo også så rent forandret. Den store ruinerende ulykke med far, — skammen og skændselen, Gregers —

Gregers
(rystet).

Ja vel, ja. Ja vel.

Hjalmar.

Jeg kunde jo ikke tænke på at bli' ved med studeringerne; der var ikke en skilling tilovers; tvert imod; snarere gæld; mest til din far, tror jeg —

Gregers.

Hm —

Hjalmar.

Nå, så syntes jeg det var bedst — sådan med et ryk, ser du — at komme ud af alle

gamle forhold og forbindelser. Det var især din far, som råded mig til det; og da han tog sig så hjælpsomt af mig —

Gregers.

Gjorde far?

Hjalmar.

Ja, du ved da vel det? Hvor skulde jeg ta' penge fra til at lære fotograferingen og til at indrette et atelier og etablere mig? Det koster, det, kan du tro.

Gregers.

Og alt det har far kostet?

Hjalmar.

Ja, kære, ved du ikke det? Jeg forstod ham så, at han havde skrevet det til dig.

Gregers.

Ikke et ord om at det var ham. Han må ha' glemt det. Vi har aldrig vekslet andet end forretningsbreve. Så det var altså far —!

Hjalmar.

Ja, det var det rigtignok. Han har aldrig villet, at folk skulde få vide det; men ham var det. Og ham var det jo også, som satte mig i stand til at gifte mig. Eller kanske — ved du ikke det heller?

Gregers.

Nej, det vidste jeg rigtignok ikke. — (ryster ham i armen.) Men, kære Hjalmar, jeg kan ikke sige dig, hvor alt dette her glæder mig — og nager mig. Jeg har kanske dog gjort far uret alligevel — i enkelte stykker. Ja, for dette her viser jo hjertelag, ser du. Det er ligesom et slags samvittighed —

Hjalmar.

Samvittighed —?

Gregers.

Ja, ja, eller hvad du vil kalde det da. Nej, jeg har ikke ord for, hvor glad jeg er ved at høre dette om far. — Ja, du er gift, du, Hjalmar. Det er længere end jeg nogensinde bringer det til. Nå, jeg håber da, du finder dig lykkelig som gift mand?

Hjalmar.

Ja, rigtig gør jeg det. Hun er så flink og så bra' en kone, som nogen mand kan forlange. Og hun er aldeles ikke uden al dannelse.

Gregers

(lidt forundret).

Nej, det er hun da vel ikke.

Hjalmar.

Nej, livet opdrager, ser du. Den daglige omgang med mig —; og så kommer der jo

jævnlig et par begavede mennesker til os. Jeg forsikkrer dig, du vilde ikke kende Gina igen.

Gregers.

Gina?

Hjalmar.

Ja, kære, husker du ikke, at hun hed Gina?

Gregers.

Hvem hed Gina? Jeg ved jo aldeles ikke —

Hjalmar.

Men husker du da ikke, at hun konditionerte her i huset en tid?

Gregers
(ser på ham).

Er det Gina Hansen —?

Hjalmar.

Ja, naturligvis er det Gina Hansen.

Gregers.

— som styred huset for os det sidste år mor lå syg?

Hjalmar.

Ja visst er det så. Men, kære ven, jeg ved da bestemt, at din far skrev dig til, at jeg havde giftet mig.

Gregers
(som har rejst sig).

Ja, det gjorde han rigtignok; men ikke at — (går om på gulvet.) Jo, bi lidt; — kanske dog alligevel — når jeg tænker mig om. Men far skriver altid så kort til mig. (sætter sig halvt på stolarmen.) Hør, sig mig, du, Hjalmar —; dette her er morsomt —; hvorledes gik det til, at du blev kendt med Gina — med din hustru?

Hjalmar.

Jo, det gik ganske ligefrem. Gina blev jo ikke længe her i huset; for her var så megen forstyrrelse den tid; din mors sygdom —; alt det kunde ikke Gina stå i, og så sa' hun op og flytted. Det var året før din mor døde, — eller kanske det var samme år.

Gregers.

Det var samme år. Og jeg var oppe på værket dengang. Men så bagefter?

Hjalmar.

Ja, så bodde Gina hjemme hos sin mor, en madam Hansen, en svært flink og strævsom kone, som holdt et lidet spisekvarter. Og så havde hun et værelse at leje ud også; et rigtig pent og hyggeligt værelse.

Gregers.

Og det var du kanske så heldig at komme over?

Hjalmar.

Ja, det var såmænd din far, som gav mig anslag på det. Og der, — ser du, — der var det egentlig jeg lærte Gina at kende.

Gregers.

Og så blev det til forlovelse?

Hjalmar.

Ja. Unge folk kommer jo så let til at holde af hinanden —; hm —

Gregers
(rejser sig og driver lidt om).

Sig mig, — da du var ble't forlovet — var det da, at far lod dig —; jeg mener, — var det da, at du begyndte at lægge dig efter fotografering?

Hjalmar.

Ja netop. For jeg vilde jo gjerne komme ivej og sætte bo jo før jo heller. Og så fandt både din far og jeg, at dette med fotografering var det nemmeste. Og det syntes Gina også. Ja, og så var der én grund til, ser du; det traf sig så heldigt, at Gina havde lagt sig efter at retouchere.

Gregers.

Det passed da vidunderlig godt sammen.

Hjalmar

(fornøjet, rejser sig).

Ja, ikke sandt, du? Synes du ikke, at det passed vidunderlig godt sammen?

Gregers.

Jo, det må jeg tilstå. Far har nok næsten været som et slags forsyn for dig, han.

Hjalmar

(bevæget).

Han svigted ikke sin gamle vens søn i trængselens dage. For han har hjertelag, ser du.

Fru Sørby

(kommer ind med grosserer Werle under armen).

Ikke nogen snak, snille grosserer; De skal ikke gå længer derinde og stirre på alle lysene; De har ikke godt af det.

Werle

(slipper hendes arm og fører hånden over øjnene).

Jeg tror næsten, De har ret i det.

(Pettersen og lejetjener Jensen kommer med præsenterbrætter.)

Fru Sørby

(til gæsterne i den anden stue).

Vær så god, mine herrer; hvis nogen vil ha' et glas punsch, så må han umage sig her ind.

Den fede herre

(kommer hen til fru Sørby).

Men herre gud, er det sandt, at De har ophævet den velsignede røgefrihed?

Fru Sørby.

Ja, her, på grossererens enemærker, er den forbudt, herr kammerherre.

Den tyndhårede herre.

Når har De indført disse skærpede bestemmelser i cigarloven, fru Sørby?

Fru Sørby.

Efter forrige dinér, herr kammerherre; for da var her visse personer, som tillod sig at gå over stregen.

Den tyndhårede.

Og det tillades ikke at gå en liden smule over stregen, fru Berta? Virkelig aldeles ikke?

Fru Sørby.

Ikke i nogen henseende, kammerherre Balle.

(De fleste af gæsterne har samlet sig i grossererens værelse; tjenerne byder punschglassene om.)

Werle

(til Hjalmar, henne ved et bord).

Hvad er det, De står og studerer på, Ekdal?

Hjalmar.

Det er bare et album, herr grosserer.

Den tyndhårede

(som driver omkring).

Aha, fotografier! Ja, det er sagtens noget for Dem.

Den fede herre
(i en lænestol).

Har De ikke taget nogen med af Deres egne?

Hjalmar.

Nėj, jeg har ikke.

Den fede herre.

Det skulde De ha' gjort; det er så godt for fordøjelsen således at sidde og se på billeder.

Den tyndhårede.

Og så gir det jo altid en skærv til underholdningen, ser De.

En nærsynt herre.

Og alle bidrag modtages med taknemmelighed.

Fru Sørby.

Kammerherrerne mener, at bedes man til middag, så skal man også arbejde for føden, herr Ekdal.

Den fede herre.

I et godt madhus er det en ren fornøjelse.

Den tyndhårede.

Herre gud, når det gælder kampen for tilværelsen, så —

Fru Sørby.

Det har De ret i!

(de fortsætter under latter og spøg.)

Gregers
(sagte).
Du må snakke med, Hjalmar.

Hjalmar
(med en vridning).
Hvad skal jeg snakke om.

Den fede herre.
Tror ikke De, herr grosserer, at Tokayer må ansés som en forholdsvis sund drik for maven?

Werle
(ved kaminen).
Den Tokayer, De fik idag, tør jeg i al fald trygt indestå for; den er fra en af de aller-aller fineste årgange. Ja, det forstod De da vel også.

Den fede herre.
Ja, den smagte mærkværdig delikat.

Hjalmar
(usikker).
Er der nogen forskel på årgangene?

Den fede herre
(ler).
Nej, De er god!

Werle
(smiler).
Dem lønner det sig virkelig ikke at sætte ædel vin for.

Den tyndhårede herre.

Det er med Tokayeren som med fotografier, herr Ekdal. Solskin må der til. Eller er det kanske ikke så?

Hjalmar.

Jo, lyset gør visst sit.

Fru Sørby.

Men så er det jo akkurat som med kammerherrerne da; for de trænger også svært til solskin, som der siges.

Den tyndhårede.

Uf, uf; der begik De en udslidt spydighed!

Den nærsynte herre.

Fruen producerer sig —

Den fede herre.

-- og det på vor bekostning. (truer.) Fru Berta, fru Berta!

Fru Sørby.

Ja, men det er nu visst og sandt, at årgangene kan være højst forskellige. De gamle årgange er de fineste.

Den nærsynte herre.

Regner De mig til de gamle!

Fru Sørby.

Å, langt ifra.

Den tyndhårede.

Ser man det! Men jeg da, søde fru Sørby —?

Den fede herre.

Ja, og jeg! Hvad årgange regner de os til?

Fru Sørby.

Dem regner jeg til de søde årgange, mine herrer.

(hun nipper til et glas punsch; kammerherrerne ler og fjaser med hende.)

Werle.

Fru Sørby finder altid en udvej — når hun vil. Stik dog på glassene, mine herrer! — Pettersen, å, sørg for —! Gregers, jeg tænker vi drikker et glas sammen. (Gregers rører sig ikke.) Vil ikke De være med, Ekdal? Jeg fik ikke anledning til at erindre Dem ved bordet.

(Bogholder Gråberg ser ind gennem tapetdøren.)

Gråberg.

Om forladelse, herr grosserer, men jeg kan ikke slippe ud.

Werle.

Nå, er De nu ble't låset inde igen?

Gråberg.

Ja, og Flakstad er gåt med nøglerne —

Werle.

Nå, så gå De bare her igennem.

Gråberg.

Men der er én til —

Werle.

Ja kom, kom begge to; genér Dem ikke.

(Gråberg og gamle Ekdal kommer ud fra kontoret.)

Werle
(uvilkaarligt).

Uf da!

(Latter og passiar forstummer mellem gæsterne. Hjalmar farer sammen ved synet af sin far, sætter sit glas fra sig og vender sig mod kaminen.)

Ekdal
(ser ikke op, men gør korte buk til siderne i det han går og mumler):

Ber om forladelse. Er kommen den gale vejen. Porten lukket; — porten lukket. Ber om forladelse.

(han og Gråberg går ud i baggrunden til højre.)

Werle
(mellem tænderne).

Den forbistrede Gråberg!

Gregers
(med åben mund og stirrende øjne, til Hjalmar).

Men det var da vel aldrig —!

Den fede herre.

Hvad er det for noget? Hvem var det?

Gregers.

Å, det var ingen; bare bogholderen og én til.

Fru Sørby.

Ja, her, på grossererens enemærker, er den forbudt, herr kammerherre.

Den tyndhårede herre.

Når har De indført disse skærpede bestemmelser i cigarloven, fru Sørby?

Fru Sørby.

Efter forrige dinér, herr kammerherre; for da var her visse personer, som tillod sig at gå over stregen.

Den tyndhårede.

Og det tillades ikke at gå en liden smule over stregen, fru Berta? Virkelig aldeles ikke?

Fru Sørby.

Ikke i nogen henseende, kammerherre Balle.

(De fleste af gæsterne har samlet sig i grossererens værelse; tjenerne byder punschglassene om.)

Werle

(til Hjalmar, henne ved et bord).

Hvad er det, De står og studerer på, Ekdal?

Hjalmar.

Det er bare et album, herr grosserer.

Den tyndhårede

(som driver omkring).

Aha, fotografier! Ja, det er sagtens noget for Dem.

Den fede herre
(i en lænestol).

Har De ikke taget nogen med af Deres egne?

Hjalmar.

Nėj, jeg har ikke.

Den fede herre.

Det skulde De ha' gjort; det er så godt for fordøjelsen således at sidde og se på billeder.

Den tyndhårede.

Og så gir det jo altid en skærv til underholdningen, ser De.

En nærsynt herre.

Og alle bidrag modtages med taknemmelighed.

Fru Sørby.

Kammerherrerne mener, at bedes man til middag, så skal man også arbejde for føden, herr Ekdal.

Den fede herre.

I et godt madhus er det en ren fornøjelse.

Den tyndhårede.

Herre gud, når det gælder kampen for tilværelsen, så —

Fru Sørby.

Det har De ret i!

(de fortsætter under latter og spøg.)

Fru Sørby.

Ja, her, på grossererens enemærker, er den forbudt, herr kammerherre.

Den tyndhårede herre.

Når har De indført disse skærpede bestemmelser i cigarloven, fru Sørby?

Fru Sørby.

Efter forrige dinér, herr kammerherre; for da var her visse personer, som tillod sig at gå over stregen.

Den tyndhårede.

Og det tillades ikke at gå en liden smule over stregen, fru Berta? Virkelig aldeles ikke?

Fru Sørby.

Ikke i nogen henseende, kammerherre Balle.

(De fleste af gæsterne har samlet sig i grossererens værelse; tjenerne byder punschglassene om.)

Werle

(til Hjalmar, henne ved et bord).

Hvad er det, De står og studerer på, Ekdal?

Hjalmar.

Det er bare et album, herr grosserer.

Den tyndhårede

(som driver omkring).

Aha, fotografier! Ja, det er sagtens noget for Dem.

Den fede herre
(i en lænestol).

Har De ikke taget nogen med af Deres egne?

Hjalmar.

Nėj, jeg har ikke.

Den fede herre.

Det skulde De ha' gjort; det er så godt for fordøjelsen således at sidde og se på billeder.

Den tyndhårede.

Og så gir det jo altid en skærv til underholdningen, ser De.

En nærsynt herre.

Og alle bidrag modtages med taknemmelighed.

Fru Sørby.

Kammerherrerne mener, at bedes man til middag, så skal man også arbejde for føden, herr Ekdal.

Den fede herre.

I et godt madhus er det en ren fornøjelse.

Den tyndhårede.

Herre gud, når det gælder kampen for tilværelsen, så —

Fru Sørby.

Det har De ret i!

(de fortsætter under latter og spøg.)

Gregers
(sagte).
Du må snakke med, Hjalmar.

Hjalmar
(med en vridning).
Hvad skal jeg snakke om.

Den fede herre.
Tror ikke De, herr grosserer, at Tokayer må ansés som en forholdsvis sund drik for maven?

Werle
(ved kaminen).
Den Tokayer, De fik idag, tør jeg i al fald trygt indestå for; den er fra en af de aller-aller fineste årgange. Ja, det forstod De da vel også.

Den fede herre.
Ja, den smagte mærkværdig delikat.

Hjalmar
(usikker).
Er der nogen forskel på årgangene?

Den fede herre
(ler).
Nej, De er god!

Werle
(smiler).
Dem lønner det sig virkelig ikke at sætte ædel vin for.

Den tyndhårede herre.

Det er med Tokayeren som med fotografier, herr Ekdal. Solskin må der til. Eller er det kanske ikke så?

Hjalmar.

Jo, lyset gør visst sit.

Fru Sørby.

Men så er det jo akkurat som med kammerherrerne da; for de trænger også svært til solskin, som der siges.

Den tyndhårede.

Uf, uf; der begik De en udslidt spydighed!

Den nærsynte herre.

Fruen producerer sig —

Den fede herre.

-- og det på vor bekostning. (truer.) Fru Berta, fru Berta!

Fru Sørby.

Ja, men det er nu visst og sandt, at årgangene kan være højst forskellige. De gamle årgange er de fineste.

Den nærsynte herre.

Regner De mig til de gamle!

Fru Sørby.

Å, langt ifra.

Den tyndhårede.

Ser man det! Men jeg da, søde fru Sørby —?

Den fede herre.

Ja, og jeg! Hvad årgange regner de os til?

Fru Sørby.

Dem regner jeg til de søde årgange, mine herrer.

(hun nipper til et glas punsch; kammerherrerne ler og fjaser med hende.)

Werle.

Fru Sørby finder altid en udvej — når hun vil. Stik dog på glassene, mine herrer! — Pettersen„ å, sørg for —! Gregers, jeg tænker vi drikker et glas sammen. (Gregers rører sig ikke.) Vil ikke De være med, Ekdal? Jeg fik ikke anledning til at erindre Dem ved bordet.

(Bogholder Gråberg ser ind gennem tapetdøren.)

Gråberg.

Om forladelse, herr grosserer, men jeg kan ikke slippe ud.

Werle.

Nå, er De nu ble't låset inde igen?

Gråberg.

Ja, og Flakstad er gåt med nøglerne —

Werle.

Nå, så gå De bare her igennem.

Gråberg.

Men der er én til —

Werle.

Ja kom, kom begge to; genér Dem ikke.

(Gråberg og gamle Ekdal kommer ud fra kontoret.)

Werle
(uvilkaarligt).

Uf da!

(Latter og passiar forstummer mellem gæsterne. Hjalmar farer sammen ved synet af sin far, sætter sit glas fra sig og vender sig mod kaminen.)

Ekdal
(ser ikke op, men gør korte buk til siderne i det han går og mumler):

Ber om forladelse. Er kommen den gale vejen. Porten lukket; — porten lukket. Ber om forladelse.

(han og Gråberg går ud i baggrunden til højre.)

Werle
(mellem tænderne).

Den forbistrede Gråberg!

Gregers
(med åben mund og stirrende øjne, til Hjalmar).

Men det var da vel aldrig —!

Den fede herre.

Hvad er det for noget? Hvem var det?

Gregers.

Å, det var ingen; bare bogholderen og én til.

Den nærsynte herre
(til Hjalmar).

Kendte De den manden?

Hjalmar.

Jeg ved ikke —; jeg la' ikke mærke til —

Den fede herre
(rejser sig).

Hvad pokker er der dog i vejen?
(han går hen til nogle andre, som taler dæmpet.)

Fru Sørby
(hvisker til tjeneren).

Stik noget til ham derude; noget rigtig godt.

Pettersen
(nikker).

Skal så gøre.
(går ud.)

Gregers
(sagte og rystet, til Hjalmar).

Det var altså virkelig ham!

Hjalmar.

Ja.

Gregers.

Og endda så stod du her og nægted, at du kendte ham!

Hjalmar
(hvisker hæftigt).

Men kunde jeg da —!

Gregers.

— kendes ved din far?

Hjalmar

(smerteligt).

Å, hvis du var i mit sted, så —

(Samtalerne mellem gæsterne, som har været ført med lavt mæle, slår nu over i en tvungen højrøstethed.)

Den tyndhårede

(nærmer sig venskabeligt til Hjalmar og Gregers).

Aha, står man her og frisker op gamle minder fra studenterårene? Hvad? Røger De ikke, herr Ekdal? Vil De ha' ild? Nå, det er sandt, vi må jo ikke —

Hjalmar.

Tak, jeg skal ikke ha' —

Den fede herre.

Har De ikke et lidet net digt at deklamere for os, herr Ekdal? Før i tiden gjorde De det så nydeligt.

Hjalmar.

Jeg kan desværre ikke huske noget.

Den fede herre.

Å, det var skade. Ja, hvad skal vi så finde på, Balle?

(begge herrerne går hen over gulvet og ud i den anden stue.)

Hjalmar
(dystert).

Gregers, — jeg vil gå! Når en mand har følt skæbnens knusende slag på sit hoved, ser du —. Sig din far farvel fra mig.

Gregers.

Ja, ja. Går du lige hjem?

Hjalmar.

Ja. Hvorfor det?

Gregers.

Jo, for så kommer jeg kanske hen til dig siden.

Hjalmar.

Nej, det skal du ikke. Ikke hjem til mig. Min bolig er trist, Gregers, — især ovenpå et strålende gilde, som dette her. Vi kan altid træffes et steds ude i byen.

Fru Sørby
(har nærmet sig, dæmpet).

Går De, Ekdal?

Hjalmar.

Ja.

Fru Sørby.

Hils Gina.

Hjalmar.

Tak.

Fru Sørby.

Og sig, at jeg ser op til hende en af dagene.

Hjalmar.

Jo, tak. (til Gregers.) Bliv her. Jeg vil forsvinde ubemærket.

(han driver hen over gulvet, derefter ind i den anden stue og ud til højre.)

Fru Sørby

(sagte til tjeneren, som er kommen tilbage).

Nå, fik så den gamle noget med?

Pettersen.

Ja da; jeg stak til ham en flaske konjak.

Fru Sørby.

A, De kunde da fundet på noget bedre.

Pettersen.

Nej da, fru Sørby; konjak er det bedste, han ved.

Den fede herre

(i døren med et notehæfte i hånden).

Skal vi kanske spille lidt sammen, fru Sørby?

Fru Sørby.

Ja nok; lad os det.

Gæsterne.

Bravo, bravo!

(Hun og alle de fremmede går gennem stuen ud til højre. Gregers blir stående ved kaminen. Grosserer Werle søger noget på skrivebordet og synes at ønske, at Gregers skal gå; da denne ikke rører sig, går grossereren mod udgangsdøren.)

Gregers.

Far, vil du ikke vente lidt?

Werle
(standser).

Hvad er det?

Gregers.

Jeg må tale et ord med dig.

Werle.

Kan ikke det vente til vi blir alene?

Gregers.

Nej, det kan ikke; for det turde kanske hænde, at vi slet ikke blir alene.

Werle
(kommer nærmere).

Hvad skal det sige.

(Under det følgende høres fjernt pianofortespil fra musiksalen.)

Gregers.

Hvorledes har man her kunnet la' den familje så ynkeligt forkomme.

Werle.

Du mener formodentlig Ekdals, kan jeg tænke.

Gregers.

Ja, jeg mener Ekdals. Løjtnant Ekdal stod dig dog engang så nær.

Werle.

Ja, desværre, han stod mig nok altfor nær. Det fik jeg føle og svie for i mange år. Det er ham, jeg kan takke for, at jeg fik en slags klik på mit gode navn og rygte, jeg også.

Gregers
(sagte).

Var han virkelig den eneste skyldige.

Werle.

Hvem ellers, mener du!

Gregers.

Han og du var dog begge sammen om det store skogkøb —

Werle.

Men var det ikke Ekdal, som optog kortet over strækningerne, — dette uefterrettelige kort? Ham var det, som drev al den ulovlige hugst på statens grund. Det var jo ham, som stod for hele driften deroppe. Jeg havde ikke rede på, hvad løjtnant Ekdal foretog sig.

Gregers.

Løjtnant Ekdal havde nok ikke selv rede på, hvad han foretog sig.

Werle.

Kan gerne være. Men kendsgerningen er nu den, at han blev dømt og jeg frifunden.

Gregers.

Ja, jeg ved nok, at der ingen beviser var.

Werle.

Frifindelse er frifindelse. Hvorfor ripper du op i disse gamle uhyggelige sager, som gav mig grå hår før tiden? Er det sligt noget, du har gåt og grublet på i alle disse år der oppe? Jeg kan forsikkre dig, Gregers, — her i byen er de historier glemt for længe siden — for mit vedkommende.

Gregers.

Men den ulykkelige ekdalske familje da!

Werle.

Hvad vilde du da egentlig, jeg skulde gøre for de folk? Da Ekdal kom på fri fod igen, var han en nedbrudt mand, rent uhjelpelig. Der gives mennesker her i verden, som dukker til bunds, bare de får et par hagel i kroppen, og så kommer de aldrig op igen mere. Du kan tro mig på mit ord, Gregers; jeg har strakt mig så langt, som jeg kunde, når jeg ikke lige frem skulde blotstille mig og gi' næring til alskens mistanke og folkesnak —

Gregers.

Mistanke —? Nå så, ja.

Werle.

Jeg har skaffet Ekdal arkskrift fra kontoret,

og jeg betaler ham langt, langt mere for det, end hans arbejde er værd —

Gregers

(uden at se på ham).

Hm; tviler ikke på det.

Werle.

Ler du? Tror du kanske ikke det er sandt, hvad jeg siger? I mine bøger står der rigtignok ikke noget om det; for slige udgifter bogfører jeg aldrig.

Gregers

(smiler koldt).

Nej, der gives vel visse udgifter, som det er bedst ikke at bogføre.

Werle

(studser).

Hvad mener du med det?

Gregers

(med tilkæmpet mod).

Har du bogført, hvad det kosted dig at la' Hjalmar Ekdal lære fotografering?

Werle.

Jeg? Hvorledes bogført?

Gregers.

Jeg ved nu, at det var dig, som bekosted det. Og nu ved jeg også, at det var dig, som satte ham så rundelig istand til at etablere sig.

Werle.

Nå, og så heder det endda, at jeg ingen ting har gjort for Ekdals! Jeg kan forsikkre dig, de mennesker har sandelig voldt mig udgifter nok.

Gregers.

Har du bogført nogen af de udgifter?

Werle.

Hvorfor spør' du om det?

Gregers.

Å, det har så sine årsager. Hør, sig mig, — den tid, da du tog dig så varmt af din gamle vens søn, — var ikke det netop just som han skulde til at gifte sig!

Werle.

Ja, hvor pokker, — hvor kan jeg efter så mange års forløb — ?

Gregers.

Du skrev mig den gang et brev til, — et forretningsbrev naturligvis; og i en efterskrift stod der, ganske kort, at Hjalmar Ekdal havde giftet sig med en frøken Hansen.

Werle.

Ja, det var jo ganske rigtig; hun hed så.

Gregers.

Men du skrev ikke noget om, at den frøken

Hansen var Gina Hansen, — vor forhenværende husjomfru.

Werle

(ler spotsk, men tvungent).

Nej, for jeg tænkte såmænd ikke, at du interesserte dig så særligt for vor forhenværende husjomfru.

Gregers.

Det gjorde jeg heller ikke. Men — (sænker stemmen.) her var nok andre her i huset, som interesserte sig særligt for hende.

Werle.

Hvad mener du med det? (bruser imod ham.) Du sigter da vel aldrig til mig!

Gregers

(sagte, men fast).

Jo, jeg sigter til dig.

Werle.

Og det vover du —! Det understår du dig —! Hvor kan han, den utaknemmelige, han, fotografen —; hvor tør han driste sig til at komme med slige sigtelser!

Gregers.

Hjalmar har ikke med et ord rørt ved dette her. Jeg tror ikke, han har så meget som en anelse om noget sligt.

Werle.

Men hvor har du det da fra? Hvem har kunnet sige noget sådant?

Gregers.

Det har min stakkers ulykkelige mor sagt. Og det var sidste gang jeg så hende.

Werle.

Din mor! Ja, kunde jeg ikke næsten tænke det! Hun og du, — I holdt altid sammen. Det var hende, som fra først af fik dit sind vendt bort ifra mig.

Gregers.

Nej, det var alt det, hun måtte lide og døje, til hun bukked under og gik så ynkelig til grunde.

Werle.

Å, hun måtte slet ingen ting lide og døje; ikke mere, end så mange andre, i al fald! Men sygelige, overspændte mennesker er der ikke noget udkomme med. Det har nok jeg fåt føle. — Og så går du og bærer paa en slig mistanke, — går og roder dig ned i alskens gamle rygter og bagvaskelser imod din egen far. Hør nu, Gregers, jeg synes sandelig, du i din alder kunde ta' dig noget nyttigere til.

Gregers.

Ja, det turde nok være på tiden.

Werle.

Så vilde kanske også dit sind bli' lettere, end det nu lader til at være. Hvad skal det føre til, at du går år ud og år ind der oppe på værket, sidder og træller som en simpel kontorbetjent, ikke vil oppebære en skilling over den almindelige månedsløn? Det er jo ren dårskab af dig.

Gregers.

Ja, dersom jeg var så ganske viss på det.

Werle.

Jeg forstår dig jo nok. Du vil være uafhængig, vil ikke skylde mig noget. Men nu er der netop anledning for dig til at bli' uafhængig, din egen herre i et og alt.

Gregers.

Så? Og på hvad måde —?

Werle.

Da jeg skrev dig til, at du så nødvendig måtte komme ind til byen nu straks — hm —

Gregers.

Ja, hvad er det egentlig, du vil mig? Jeg har hele dagen gåt og ventet på at få vide det.

Werle.

Jeg vil foreslå dig, at du går ind som deltager i firmaet.

Gregers.

Jeg! I dit firma? Som kompagnon?

Werle.

Ja. Vi behøvte jo ikke stadig at være sammen for det. Du kunde jo overtage forretningerne her i byen, og så flytted jeg op til værket.

Gregers.

Vilde du?

Werle.

Ja, ser du, jeg er ikke længere så arbejdsfør, som jeg tidligere var. Jeg blir nødt til at skåne øjnene, Gregers; for de er begyndt at bli' noget svage.

Gregers.

Det har de jo altid været.

Werle.

Ikke som nu. Og så desuden, — omstændighederne kunde kanske gøre det ønskeligt for mig at bo der oppe — i al fald for en tid.

Gregers.

Noget sligt havde jeg aldrig tænkt mig.

Werle.

Hør nu, Gregers; der er jo så mangt og meget, som skiller imellem os. Men vi er jo

dog far og søn alligevel. Jeg synes, vi måtte kunne komme til en slags forståelse med hinanden.

Gregers.

Sådan i det ydre, mener du vel?

Werle.

Nå, det var jo i al fald noget. Tænk over det, Gregers. Synes du ikke, det måtte kunne la' sig gøre? Hvad?

Gregers
(ser på ham med kolde øjne).

Her stikker noget under.

Werle.

Hvorledes det?

Gregers.

Der må være noget, som du har brug for mig til.

Werle.

I så nært et forhold som vort har den ene vel altid brug for den anden.

Gregers.

Ja, man siger jo så.

Werle.

Jeg vilde gerne ha' dig hjemme hos mig nu en tid. Jeg er en ensom mand, Gregers; har

altid følt mig ensom, — hele mit liv igennem; men mest nu, da jeg begynder at drage på alderen. Jeg trænger til at ha' nogen om mig. —

Gregers.

Du har jo fru Sørby.

Werle.

Ja, det har jeg; og hun er, så at sige, ble't mig næsten uundværlig. Hun er kvik, har et jævnt sind; hun liver op i huset; — og det kan jeg så sårt trænge til.

Gregers.

Nå ja; men så har du det jo altså, som du ønsker det.

Werle.

Ja, men jeg er bange, det kan ikke bli' ved. En kvinde i slige forhold kommer let i en skæv stilling lige over for verden. Ja, jeg havde nær sagt, at en mand er heller ikke tjent med det.

Gregers.

Å, når en mand gir slige middagsselskaber som du, så kan han visst vove adskilligt.

Werle.

Ja, men hun, Gregers? Jeg er bange for, at hun ikke længer vil finde sig i det. Og selv om hun gjorde det, — selv om hun af hengivenhed for mig satte sig ud over folkesnak og

bagvaskelse og sligt noget —? Synes da du, Gregers, du med din stærkt udprægede retfærdighedsfølelse —

Gregers
(afbryder ham).

Sig mig kort og godt én ting. Tænker du på at gifte dig med hende?

Werle.

Og hvis jeg nu tænkte på sådant noget? Hvad så?

Gregers.

Ja, det spør' jeg også. Hvad så?

Werle.

Vilde det være dig så aldeles uovervindelig imod?

Gregers.

Nej, aldeles ikke. Ikke på nogen måde.

Werle.

Ja, for jeg kunde jo ikke vide, om det kanske af hensyn til din afdøde mors minde —

Gregers.

Jeg er ikke overspændt.

Werle.

Nå, hvad du end er eller ikke er, så har du i al fald lettet en tung sten fra mit bryst.

Det er mig overmåde kært, at jeg tør gøre regning på din tilslutning i denne sag.

Gregers
(ser ufravendt på ham).

Nu skønner jeg, hvad det er, du vil bruge mig til.

Werle.

Bruge dig til? Hvad er dog det for et udtryk!

Gregers.

Å, lad os ikke være kræsne i valg af ord; — ikke på to mands hånd i al fald. (ler kort.) Ja så da! Derfor var det altså, at jeg, død og plage, måtte indfinde mig i byen i egen person. I anledning af fru Sørby skal der arrangeres familjeliv her i huset. Tablå mellem far og søn! Det blir noget nyt, det!

Werle.

Hvor tør du tale i den tone!

Gregers.

Når har her været familjeliv? Aldrig så længe jeg kan mindes. Men nu har man sagtens behov for en smule af den slags. For det vil jo unægtelig ta' sig godt ud, når det kan fortælles, at sønnen — på pietetens vinger — er ilet hjem til den aldrende faders brudgomsfest. Hvad blir der så igen af alle rygterne om, hvad den

stakkers afdøde måtte lide og døje? Ikke et fnug. Hendes søn slår dem jo til jorden.

Werle.

Gregers, — jeg tror ikke, der findes den mand i verden, der er dig så meget imod som jeg.

Gregers
(sagte).

Jeg har set dig på for nært hold.

Werle.

Du har set mig med din mors øjne. (sænker stemmen lidt.) Men du skulde huske på, at de øjne var — omtåget en gang iblandt.

Gregers
(bævende).

Jeg forstår, hvad du sigter til. Men hvem bær' skylden for mors ulykkelige svaghed? Det gør du og alle disse — ! Den sidste af dem var dette fruentimmer, som Hjalmar Ekdal blev makket sammen med, da du ikke længer — å!

Werle
(trækker på skuldrene).

Ord til andet, som om jeg hørte din mor.

Gregers
(uden at agte på ham).

— og der sidder han nu, han med sit store troskyldige barnesind midt i bedraget, — lever

under tag sammen med en slig en, og ved ikke, at det, han kalder sit hjem, er bygget på en løgn! (et skridt nærmere.) Når jeg ser tilbage på al din færd, da er det, som om jeg så ud over en slagmark med knuste menneskeskæbner langs alle vejene.

Werle.

Jeg tror næsten, at kløften er for bred imellem os to.

Gregers
(bukker behersket).

Det har jeg observeret; og derfor tar jeg også min hat og går.

Werle.

Går du! Ud af huset?

Gregers.

Ja. For nu øjner jeg endelig én gang en opgave at leve for.

Werle.

Hvad er det for en opgave?

Gregers.

Du vilde bare le, ifald du hørte det.

Werle.

En ensom mand ler ikke så let, Gregers.

Gregers

(peger ud mod baggrunden).

Se, far, — der leger kammerherrerne blindebuk med fru Sørby. — God nat og far vel.

(Han går ud i baggrunden til højre. Latter og løjer høres fra selskabet, der kommer til syne i den ydre stue.)

Werle

(mumler hånligt efter Gregers).

He —! Stakker, — og så siger han, at han ikke er overspændt!

ANDEN AKT.

(Hjalmar Ekdals atelier. Rummet, der er temmelig stort, ses at være et loftværelse. Til højre er der skråtag med store glasruder, halvt tildækkede af et blåt forhæng. Oppe i hjørnet til højre er indgangsdøren; foran på samme side en dør til dagligstuen. På væggen til venstre er ligeledes to døre og mellem disse en jernovn. På bagvæggen er en bred dobbeltdør, indrettet til at skyde til siderne. Atelieret er tarveligt men hyggeligt indrettet og udstyret. Mellem dørene til højre, lidt fra væggen, står en sofa med et bord og nogle stole; på bordet en tændt lampe med skærm; i ovnskrogen en gammel lænestol. Forskellige fotografiske apparater og instrumenter står opstillet hist og her i rummet. Ved bagvæggen, til venstre for dobbeltdøren, står en reol, hvori nogle bøger, æsker og flasker med kemiske stoffer, forskellige slags redskaber, værktøj og andre genstande. Fotografier og småting, som pensler, papir og lignende, ligger på bordet.)

(Gina Ekdal sidder på en stol ved bordet og syr. Hedvig sidder i sofaen med hænderne foran øjnene og tommelfingrene i ørerne og læser i en bog.)

Gina

(skotter et par gange, ligesom med dulgt bekymring, hen til hende; derpå siger hun):

Hedvig!

Hedvig

(hører det ikke).

Gina

(højere).

Hedvig!

Hedvig
(tar hænderne fra og ser op).

Ja, mor?

Gina.

Snille Hedvig, nu må du ikke sidde og læse længer.

Hedvig.

Å men, mor, kan jeg da ikke få læse lidt til? Bare lidt!

Gina.

Nej, nej, nu skal du lægge den bogen ifra dig. Din far liker det ikke; han selv læser aldrig om kvellerne.

Hedvig
(lukker bogen).

Nej, far bryr sig nu ikke så stort om at læse, han.

Gina
(lægger sytøjet til side og tar en blyant og et lidet hæfte på bordet).

Kan du huske, hvor meget vi gav ud for smørret idag?

Hedvig.

Det var 1 krone og 65 øre.

Gina.

Det er rigtig. (noterer.) Det er svært, hvad her bruges af smør her i huset. Og så var det til spegepølse og til ost, — lad mig se —

(noterer.) — og så var det til skinke — hm — (summerer.) Ja, der har vi straks —

Hedvig.

Og så kommer øllet til.

Gina.

Ja, det forstår sig. (noterer.) Det løber op; men det må jo til.

Hedvig.

Og så behøvte jo ikke du og jeg noget varmt til middag, siden far var ude.

Gina.

Nej; og det var jo bra'. Nå, og så tog jeg jo også ind otte kroner og femti for fotografierne.

Hedvig.

Tænk, — blev det så meget!

Gina.

Akkurat otte kroner og femti.

(Taushed. Gina tar atter sit sytøj. Hedvig tar papir og blyant og gir sig til at tegne noget, med den venstre hånd skyggende for øjnene.)

Hedvig.

Er det ikke morsomt at tænke sig, at far er i stort middagsselskab hos grosserer Werle?

Gina.

Du kan da ikke sige, at det er hos grossereren, han er. Det var jo sønnen, som sendte

bud efter ham. (lidt efter.) Vi har jo ikke noget med den grossereren at gøre.

Hedvig.

Jeg glæder mig så umådelig til, at far skal komme hjem. For han lovte, at han skulde be' fru Sørby om noget godt til mig.

Gina.

Ja, der vanker såmænd nok af gode ting i det huset, kan du tro.

Hedvig
(tegner fremdeles).

Lidt sulten er jeg næsten også.

(Gamle Ekdal, med papirpakken under armen og en anden pakke i frakkelommen, kommer ind gennem gangdøren.)

Gina.

Hvor sent bedstefar kommer hjem idag.

Ekdal.

De havde stængt kontoret. Måtte vente hos Gråberg. Og så fik jeg gå igennem — hm.

Hedvig.

Gav de dig noget nyt at skrive af, bedstefar?

Ekdal.

Hele pakken her. Vil du bare se.

Gina.

Det var jo bra'.

Hedvig.

Og i lommen har du også en pakke.

Ekdal.

Så? Snak; det er ikke noget. (sætter stokken fra sig i krogen.) Det blir arbejde for lang tid, dette her, Gina. (trækker den ene halvdør på bagvæggen lidt tilside.) Hys! (kikker en stund ind i rummet og skyder atter døren forsigtigt for.) He—he! De sover såmænd alle i hob. Og hun selv har lagt sig i kurven. He—he!

Hedvig.

Er du viss på, at hun ikke fryser i den kurven, bedstefar?

Ekdal.

Kan du tænke sligt! Fryser? I alt det strå? (går mod den øverste dør til venstre). Jeg finder vel fyrstikker?

Gina.

Fyrstikkerne står på kommoden.

(Ekdal går ind i sit værelse.)

Hedvig.

Det var rigtig godt, at bedstefar fik alt det at skrive igen.

Gina.

Ja, stakkers gamle far; så tjener han sig da en liden lommeskilling.

Hedvig.

Og så kan han ikke sidde hele formiddagen der nede på den fæle madam Eriksens restauration.

Gina.

Det også, ja.

(kort taushed.)

Hedvig.

Tror du, de sidder ved middagsbordet endnu?

Gina.

Vor herre ved; det kan såmænd gerne hænde, det.

Hedvig.

Tænk, al den dejlige mad, som far får at spise! Jeg er viss på, at han er glad og fornøjet, når han kommer. Tror du ikke det, mor?

Gina.

Jo; men tænk, om vi nu kunde fortælle ham, at vi havde fåt værelset lejet bort.

Hedvig.

Men det behøves ikke ikveld.

Gina.

Å, det kunde nok komme godt med, du. Og det står jo der til ingen nytte.

Hedvig.

Nej, jeg mener, det behøves ikke, for ikveld er far godt oplagt alligevel. Det er bedre, at vi har det med værelset til en anden gang.

Gina
(ser over til hende).

Er du glad, når du har noget godt at fortælle far, når han kommer hjem om kvellerne?

Hedvig.

Ja, for så blir her mere fornøjeligt.

Gina
(tænker hen for sig).

Å ja, der er noget i det.

(Gamle Ekdal kommer ind igen og vil gå ud gennem den forreste dør til venstre.)

Gina
(vender sig halvt på stolen).

Skal bedstefar ha' noget i køkkenet?

Ekdal.

Skulde så, ja. Bliv bare siddende.
(går ud.)

Gina.

Han roder da vel ikke med gløderne derude? (venter en stund.) Hedvig, se du efter, hvad han tar sig til.

(Ekdal kommer ind igen med en liden mugge med dampende vand.)

Hedvig.

Henter du varmt vand, bedstefar?

Ekdal.

Ja, jeg gør. Skal bruge det til noget. Jeg

må skrive; og så er blækket ble't jørmet som en grød, — hm.

Gina.

Men bedstefar skulde da spise kveldsmaden først. Den er jo sat ind.

Ekdal.

Det får være det samme med kveldsmaden, Gina. Har svært travlt, siger jeg. Jeg vil ikke ha' nogen ind på kammerset til mig. Ikke nogen, — hm.

(Han går ind i sit værelse. Gina og Hedvig ser på hinanden.)

Gina
(sagte).

Kan du skønne, du, hvor han har fåt penge fra?

Hedvig.

Han har visst fåt af Gråberg.

Gina.

Å langt ifra. Gråberg sender jo altid pengene til mig.

Hedvig.

Så må han ha' fåt sig en flaske på borg et steds.

Gina.

Stakkers gamlefar, de borger nok ikke ham noget.

(Hjalmar Ekdal, i overfrakke og med en grå filthat, kommer ind fra højre.)

Gina
(kaster sytøjet og rejser sig).

Nej men, Ekdal, er du alt der igen!

Hedvig
(samtidigt, springer op).

Tænk, at du kommer nu, far!

Hjalmar
(sætter hatten fra sig).

Ja, nu gik nok de fleste.

Hedvig.

Så tidlig?

Hjalmar.

Ja, det var jo et middagsselskab.
(vil trække yderfrakken af.)

Gina.

Lad mig hjælpe dig.

Hedvig.

Jeg også.
(De trækker frakken af ham; Gina hænger den op på bagvæggen.)

Hedvig.

Var der mange der, far?

Hjalmar.

Å nej, ikke mange. Vi var så en 12—14 personer til bords.

Gina.

Og du fik vel snakke med dem alle sammen?

Hjalmar.

A ja, lidt; men det var nu især Gregers, som la' beslag på mig.

Gina.

Er Gregers lige styg endnu?

Hjalmar.

Nå, han ser jo ikke videre godt ud. — Er ikke den gamle kommet hjem?

Hedvig.

Jo, bedstefar sidder inde og skriver.

Hjalmar.

Sa' han noget?

Gina.

Nej, hvad skulde han sige?

Hjalmar.

Nævnte han ikke noget om —? Jeg synes, jeg hørte, at han havde været hos Gråberg. Jeg vil gå lidt ind til ham.

Gina.

Nej, nej, det er ikke værdt —

Hjalmar.

Hvorfor ikke det? Sa' han, at han ikke vilde ha' mig ind?

Gina

(kaster sytøjet og rejser sig).

Nej men, Ekdal, er du alt der igen!

Hedvig

(samtidigt, springer op).

Tænk, at du kommer nu, far!

Hjalmar

(sætter hatten fra sig).

Ja, nu gik nok de fleste.

Hedvig.

Så tidlig?

Hjalmar.

Ja, det var jo et middagsselskab.

(vil trække yderfrakken af.)

Gina.

Lad mig hjælpe dig.

Hedvig.

Jeg også.

(De trækker frakken af ham; Gina hænger den op på bagvæggen.)

Hedvig.

Var der mange der, far?

Hjalmar.

Å nej, ikke mange. Vi var så en 12—14 personer til bords.

Gina.

Og du fik vel snakke med dem alle sammen?

Hjalmar.

A ja, lidt; men det var nu især Gregers, som la' beslag på mig.

Gina.

Er Gregers lige styg endnu?

Hjalmar.

Nå, han ser jo ikke videre godt ud. — Er ikke den gamle kommet hjem?

Hedvig.

Jo, bedstefar sidder inde og skriver.

Hjalmar.

Sa' han noget?

Gina.

Nej, hvad skulde han sige?

Hjalmar.

Nævnte han ikke noget om —? Jeg synes, jeg hørte, at han havde været hos Gråberg. Jeg vil gå lidt ind til ham.

Gina.

Nej, nej, det er ikke værdt —

Hjalmar.

Hvorfor ikke det? Sa' han, at han ikke vilde ha' mig ind?

Gina.

Han vil nok ikke ha' nogen ind i kveld —

Hedvig
(gør tegn).

Hm—hm!

Gina
(mærker det ikke).

— han har været her og hentet sig varmt vand —

Hjalmar.

Aha, sidder han og —?

Gina.

Ja, han gør nok det.

Hjalmar.

Herre gud, — min stakkers gamle hvidhårede far —! Ja, lad ham saa bare sidde og gøre sig rigtig dygtig tilgode.

(Gamle Ekdal, i husfrakke og med tændt tobakspibe, kommer fra sit værelse.)

Ekdal.

Kommen hjem? Syntes nok, jeg hørte, det var dig, som snakked.

Hjalmar.

Jeg kom nu netop.

Ekdal.

Du så mig nok ikke, du?

Hjalmar.

Nej; men de sa', du var gåt igennem —; og så vilde jeg følge dig.

Ekdal.

Hm, snilt af dig, Hjalmar. — Hvad var det for nogen, alle de folk?

Hjalmar.

Å det var forskellige. Der var kammerherre Flor og kammerherre Balle og kammerherre Kaspersen og kammerherre — så og så; jeg ved ikke —

Ekdal
(nikker).

Hører du det, Gina! Han har været sammen med bare kammerherrer.

Gina.

Ja, det er nok svært fint i det huset nu.

Hedvig.

Sang de kammerherrerne, far? Eller læste de noget op?

Hjalmar.

Nej, de bare vrøvled. Så vilde de ha' mig til at deklamere for sig; men det fik de mig ikke til.

Ekdal.

Fik de dig ikke til det, du?

Gina.

Det kunde du da gerne ha' gjort.

Hjalmar.

Nej; en skal ikke straks stå på pinde for alle og enhver. (spadserer om på gulvet.) Jeg gør det i al fald ikke.

Ekdal.

Nej, nej; Hjalmar er ikke så lige til, han.

Hjalmar.

Jeg ved ikke, hvorfor jeg just skal sørge for underholdningen, når jeg er ude engang iblandt. Lad de andre anstrænge sig. Der går de fyrene fra det ene madhus til det andet og æder og drikker dag ud og dag ind. Lad dem saa værs'go' gøre nytte for al den gode mad, de får.

Gina.

Men det sa' du da vel ikke?

Hjalmar
(nynner).

Hå—hå—hå—; de fik såmænd høre noget af hvert.

Ekdal.

Og det var til kammerherrerne selv!

Hjalmar.

Det er ikke frit for det. (henkastende.) Siden kom vi i en liden dispyt om Tokayervin.

Ekdal.

Tokayervin, du? Det er en fin vin, det.

Hjalmar
(standser).

Den kan være fin. Men jeg skal sige dig, ikke alle årgangene er lige fine; det kommer alt an på, hvor meget solskin druerne har fåt.

Gina.

Nej, du ved da også al tingen, du, Ekdal.

Ekdal.

Og det gav de sig til at disputere om?

Hjalmar.

De vilde prøve på det; men så fik de den besked, at det var ligedan med kammerherrer. Af dem var heller ikke alle årgange lige fine — blev der sagt.

Gina.

Nej, hvad du kan finde på!

Ekdal.

He—he! Og det fik de på sin tallerken?

Hjalmar.

Lige op i øjnene fik de det.

Ekdal.

Du, Gina, han sa' det lige op i øjnene på kammerherrerne.

Gina.

Nej, tænk, lige op i øjnene.

Hjalmar.

Ja, men jeg vil ikke ha', at der skal tales om det. Sligt fortæller man ikke. Det hele gik jo også af i al venskabelighed, naturligvis. Det var jo hyggelige, gemytlige mennesker; hvorfor skulde jeg så såre dem? Nej!

Ekdal.

Men lige op i øjnene —

Hedvig

(indsmigrende).

Hvor morsomt det er at se dig i kjole. Du tar dig godt ud i kjole, far!

Hjalmar.

Ja, synes du ikke det? Og denne her sidder virkelig meget upåklageligt. Den passer næsten som om den var sydd til mig; — lidt trang i armhullerne kanske —; hjælp mig, Hedvig. (trækker kjolen af.) Jeg tar heller jakken på. Hvor har du jakken, Gina?

Gina.

Her er den.

(bringer jakken og hjælper ham.)

Hjalmar.

Se så! Husk endelig på, at Molvik får kjolen igen straks imorgen tidlig.

Gina
(lægger den hen).

Det skal nok bli' besørget.

Hjalmar
(strækker sig).

Ah, det kendes dog ligesom mere hjemligt. Og en sådan løs og ledig husdragt passer også bedre til min hele skikkelse. Synes ikke du det, Hedvig?

Hedvig.

Jo, far!

Hjalmar.

Når jeg således slår halstørklædet ud i et par flagrende ender —; se her! Hvad?

Hedvig.

Ja, det tar sig så godt ud til knebelsbarten og til det store krøllede håret.

Hjalmar.

Krøllet vil jeg ikke egentlig kalde det; jeg vil snarere sige lokket.

Hedvig.

Ja, for det er så storkrøllet.

Hjalmar.

Egentlig lokket.

Hedvig
(lidt efter, trækker ham i jakken).

Far!

Hjalmar.

Nå, hvad er det?

Hedvig.

Å, du ved godt, hvad det er.

Hjalmar.

Nej visst ved jeg ikke, nej.

Hedvig
(ler og klynker).

Å jo, far; nu skal du ikke pine mig længer!

Hjalmar.

Men hvad er det da?

Hedvig
(rusker i ham).

Å snak; kom nu med det, far! Du ved jo alt det gode, du lovte mig.

Hjalmar.

Å — nej tænk, at jeg skulde glemme det!

Hedvig.

Nej, du vil bare narre mig, far! Å, det er skam af dig! Hvor har du det henne?

Hjalmar.

Jo så sandelig glemte jeg det ikke. Men bi lidt! Jeg har noget andet til dig, Hedvig.

(går hen og søger i kjolelommerne.)

Hedvig

(hopper og klapper i hænderne).

Å mor, mor!

Gina.

Ser du; når du bare gir tid, så —

Hjalmar

(med et papir).

Se, her har vi den.

Hedvig.

Det der? Det er jo bare et papir.

Hjalmar.

Det er spiseseddelen, du; hele spiseseddelen. Her står «Menu»; det betyder spiseseddel.

Hedvig.

Har du ikke noget andet?

Hjalmar.

Jeg har jo glemt det andet, hører du. Men du kan tro mig på mit ord: det er en dårlig fornøjelse med det slikkeri. Sæt dig nu bort til bordet og læs på den seddelen, så skal jeg siden beskrive dig, hvorledes retterne smager. Se der, Hedvig.

Hedvig
(svælger gråden).

Tak.

(Hun sætter sig, men uden at læse; Gina gør tegn til hende; Hjalmar mærker det.)

Hjalmar
(driver om på gulvet).

Det er da også de utroligste ting, en familjeforsørger har at tænke på; og glemmer en bare det aller ringeste, — straks skal en se sure miner. Nå, en vænner sig til det også. (standser ved ovnen hos den gamle.) Har du kikket der ind i aften, far?

Ekdal.

Ja, du kan vel tænke dig det. Hun er gåt i kurven.

Hjalmar.

Nej, er hun gåt i kurven! Hun begynder altså at vænne sig til den.

Ekdal.

Ja, du; det var jo det, jeg spåde. Men nu, ser du, nu er der nogen smaa grejer til —

Hjalmar.

Nogen forbedringer, ja.

Ekdal.

Men de må gøres, du.

Hjalmar.

Ja, lad os snakke lidt om de forbedringerne, far. Kom her, så sætter vi os i sofaen.

Ekdal.

Ja nok! Hm, tror, jeg vil stoppe piben først; — må nok renske den også. Hm.

(han går ind i sit værelse.)

Gina

(smiler til Hjalmar).

Renske piben, du.

Hjalmar.

A ja, ja, Gina, lad ham bare —; den stakkers skibbrudne gubbe. — Ja, de forbedringerne, — dem er det bedst, vi får fra hånden imorgen.

Gina.

Imorgen får du nok ikke tid, Ekdal.

Hedvig

(indfaldende).

Å jo visst, mor!

Gina.

— for husk på de kopierne, som skal retuseres; her har nu været så mange bud efter dem.

Hjalmar.

Se så; er det nu de kopierne igen? De skal nok bli' færdige. Er her kanske kommet nye bestillinger også?

Gina.

Nej desværre; imorgen har jeg ikke andet end de to portrætterne, som du ved.

Hjalmar.

Ikke noget andet? Å nej, når man ikke griber sig an, så —

Gina.

Men hvad skal jeg da gøre? Jeg sætter jo i aviserne alt det jeg årker, synes jeg.

Hjalmar.

Ja, aviserne, aviserne; du ser, hvad det hjælper til. Og så har der vel ikke været nogen og set på værelset heller?

Gina.

Nej, endnu ikke.

Hjalmar.

Det var jo at vente. Når man ikke er om sig, så —. Man må ta' sig rigtig sammen, Gina!

Hedvig

(går imod ham).

Skal jeg ikke ta' fløjten til dig, far?

Hjalmar.

Nej; ingen fløjte; jeg behøver ingen glæder her i verden. (driver om.) Jo, jeg skal såmænd arbejde imorgen; det skal ikke mangle på det. Jeg skal visst arbejde så længe mine kræfter strækker til —

Gina.

Men, kære snille Ekdal, det var da ikke så, jeg mente.

Hedvig.

Far, skal jeg ikke sætte ind en flaske øl?

Hjalmar.

Nej aldeles ikke. Der behøves ingen ting for mig. — — (standser.) Øl? — Var det øl, du talte om?

Hedvig
(livlig).

Ja, far; dejlig friskt øl.

Hjalmar.

Nå, — når du endelig vil, så kan du jo gerne sætte ind en flaske.

Gina.

Ja, gør det; så skal vi ha' det hyggeligt.

(Hedvig løber mod køkkendøren.)

Hjalmar
(ved ovnen, standser hende, ser på hende, griber hende om hodet og trykker hende op til sig).

Hedvig! Hedvig!

Hedvig
(glad og i tårer).

Å du snille far!

Hjalmar.

Nej, kald mig ikke så. Der har jeg siddet og ta't for mig ved den rige mands bord, — siddet og svælget ved det bugnende taffel —! Og så kunde jeg endda —!

Gina
(sidder ved bordet).

Å snak, snak, Ekdal.

Hjalmar.

Jo! Men I må ikke regne det så nøje med mig. I ved jo, at jeg holder af jer alligevel.

Hedvig
(slår armene om ham).

Og vi holder så umådelig af dig, far!

Hjalmar.

Og skulde jeg være urimelig en gang imellem, så — herre gud — husk på, at jeg er en mand, som bestormes af sorgernes hær. Nå! (tørrer øjnene.) Ikke øl i en sådan stund. Giv mig fløjten.

(Hedvig løber til reolen og henter den.)

Hjalmar.

Tak! Sådan, ja. Med fløjten i hånd, og med jer to omkring mig — å!

(Hedvig sætter sig ved bordet hos Gina; Hjalmar går frem og tilbage, sætter stærkt i og spiller en bøhmisk folkedans, men i et langsomt elegisk tempo og med følsomt foredrag.)

Hjalmar
(afbryder melodien, rækker Gina den venstre hånd og siger bevæget):

Lad det kun være trangt og tarveligt under vort tag, Gina. Det er dog hjemmet. Og det siger jeg: her er godt at være.

(Han begynder atter at spille; straks efter banker det på gangdøren.)

Gina
(rejser sig).

Hys, Ekdal, — jeg tror der kommer nogen.

Hjalmar
(lægger fløjten i reolen).

Se så igen!

(Gina går hen og åbner døren.)

Gregers Werle
(ude i gangen).

Om forladelse —

Gina
(viger lidt tilbage).

Å!

Gregers.

— er det ikke her, fotograf Ekdal bor?

Gina.

Jo, det er.

Hjalmar
(går hen imod døren).

Gregers! Er du der alligevel? Nå, så kom ind da.

Gregers
(kommer ind).

Jeg sa' dig jo, at jeg vilde se op til dig.

Hjalmar.

Men ikveld —? Er du gåt fra selskabet?

Gregers.

Både fra selskabet og fra familjehjemmet. — God aften, fru Ekdal. Jeg ved ikke, om De kan kende mig igen?

Gina.

Å, jo; unge herr Werle er ikke så svær at kende igen.

Gregers.

Nej, jeg ligner jo min mor; og hende mindes De sagtens.

Hjalmar.

Er du gåt fra huset, siger du?

Gregers.

Ja, jeg er flyttet hen på et hotel.

Hjalmar.

Ja så. Nå, siden du er kommen, så ta' af dig og slå dig ned.

Gregers.

Tak.

(trækker yderfrakken af. Han er nu omklædt, i en simpel grå klædesdragt af landligt snit.)

Hjalmar.

Her, i sofaen. Gør dig det mageligt.

(Gregers sætter sig i sofaen, Hjalmar på en stol ved bordet.)

Gregers
(ser sig omkring).

Så her er det altså du holder til, Hjalmar. Her bor du altså.

Hjalmar.

Dette her er atelieret, som du vel ser —

Gina.

Men her er nu rummeligere; og derfor så holder vi os helst her ude.

Hjalmar.

Vi bode bedre før; men denne lejligheden har én stor fordel: her er sådanne prægtige ydre rum —

Gina.

Og så har vi et værelse på den andre siden af gangen, som vi kan leje ud.

Gregers
(til Hjalmar).

Se, se, — du har logerende også.

Hjalmar.

Nej, ikke endnu. Det går ikke så fort, ser du; man må være om sig. (til Hedvig.) Men det var det øllet, du.

Hedvig
(nikker og går ud i køkkenet).

Gregers.

Det er altså din datter?

Hjalmar.

Ja, det er Hedvig.

Gregers.

Og hun er jo eneste barn?

Hjalmar.

Hun er det eneste, ja. Hun er vor højeste glæde i verden, og — (sænker stemmen.) hun er også vor dybeste sorg, Gregers.

Gregers.

Hvad er det, du siger!

Hjalmar.

Ja du; for der er al truende fare for, at hun kommer til at miste synet.

Gregers.

Blir blind!

Hjalmar.

Ja. Endnu er bare de første tegn at spore; og det kan jo gå bra' en tid endnu. Men lægen har varslet os. Det kommer ubønhørligt.

Gregers.

Dette her er jo en skrækkelig ulykke. Hvorledes har hun fåt det?

Hjalmar
(sukker).

Arveligt, rimeligvis.

Gregers
(studsende).

Arveligt?

Gina.

Ekdals mor havde også svagt syn.

Hjalmar.

Ja, det siger far; jeg kan jo ikke huske hende.

Gregers.

Stakkers barn. Og hvorledes tar hun det?

Hjalmar.

Å du kan da tænke, vi nænner ikke at sige hende sligt. Hun aner ingen fare. Glad og sorgløs og kviddrende som en liden fugl flagrer hun ind i livets evige nat. (overvældet.) Å, det er så knusende svært for mig, Gregers.

Hedvig bringer et bræt med øl og glasse, som hun sætter på bordet.)

Hjalmar
(stryger hende over hodet).

Tak, tak, Hedvig.

Hedvig
(lægger armen om hans hals og hvisker ham i øret).

Hjalmar.

Nej. Ikke smørrebrød nu. (ser hen.) Ja, kanske Gregers tar et stykke?

Gregers
(afværgende).

Nej, nej tak.

Hjalmar

(fremdeles vemodig).

Nå, du kan jo sætte lidt ind alligevel. Skulde du ha' en skalk, så var det bra'. Og så la' det være tilstrækkelig smør på, du.

Hedvig

(nikker fornøjet og går ud i køkkenet igen).

Gregers

(som har fulgt hende med øjnene).

Hun ser da ellers nok så frisk og sund ud, synes jeg.

Gina.

Ja, ellers mankerer hun, gud ske lov, ingen tingen.

Gregers.

Hun kommer visst til at ligne Dem med tiden, fru Ekdal. Hvor gammel kan hun nu være?

Gina.

Hedvig er nu snart akkurat fjorten år; hun har jebursdag i overmorgen.

Gregers.

Temmelig stor for sin alder da.

Gina.

Ja, hun er skudt svært op i det sidste året.

Gregers.

På dem, som vokser op, ser en bedst, hvor

gammel en selv blir. — Hvor længe er det nu De har været gift?

Gina.

Nu har vi været gift i —; jaha, snart i femten år.

Gregers.

Nej, tænk, er det så længe!

Gina
(blir opmærksom; ser på ham).

Ja det er det da rigtignok.

Hjalmar.

Ja visst er det så. Femten år på nogen få måneder nær. (slår over.) Det må ha' været lange år for dig der oppe på værket, det, Gregers.

Gregers.

De var lange så længe jeg leved dem; — nu bagefter ved jeg næsten ikke, hvor den tiden er ble't af.

(Gamle Ekdal kommer fra sit værelse, uden piben, men med sin gammeldagse uniformshue på hodet; hans gang er lidt ustø.)

Ekdal.

Se så, du, Hjalmar, nu kan vi sætte os og snakke om dette her — hm. Hvad var det nu for noget?

Hjalmar
(går imod ham).

Far, her er nogen. Gregers Werle —. Jeg ved ikke, om du kan huske ham.

Ekdal

(ser på Gregers, som har rejst sig).

Werle? Er det sønnen, det? Hvad er det, han vil mig?

Hjalmar.

Ingen ting; det er til mig, han kommer.

Ekdal.

Nå, så der er ikke noget på færde?

Hjalmar.

Nej visst ikke, nej.

Ekdal

(svinger med armen).

Ikke for det, ser du; jeg er ikke ræd, men —

Gregers

(går hen til ham).

Jeg vilde bare hilse Dem fra de gamle jagttomterne, løjtnant Ekdal.

Ekdal.

Jagttomterne?

Gregers.

Ja, deroppe rundt omkring Højdalsværket.

Ekdal.

Nå, der oppe. Ja, der var jeg godt kendt før i tiden.

Gregers.

Den gang var De slig en vældig jæger.

Ekdal.

Var så, ja. Kan nok være, det. De ser på munduren. Jeg spør ikke nogen om lov til at bære den her inde. Bare jeg ikke går i gaderne med den, så —

(Hedvig bringer en tallerken smørrebrød, som hun sætter på bordet.)

Hjalmar.

Sæt dig nu, far, og få dig et glas øl. Vær så god, Gregers.

(Ekdal mumler og stavrer hen til sofaen. Gregers sætter sig på stolen nærmest ved ham, Hjalmar på den anden side af Gregers. Gina sidder lidt fra bordet og syr; Hedvig står hos sin far.)

Gregers.

Kan De mindes det, løjtnant Ekdal, når Hjalmar og jeg var oppe og besøgte Dem om sommeren og i juletiden.

Ekdal.

Var De? Nej, nej, nej, det sanser jeg ikke. Men tør nok sige, jeg har været en glup jæger, jeg. Bjørn har jeg også skudt. Har skudt hele ni.

Gregers
(ser deltagende på ham).

Og nu jager De aldrig mere.

Ekdal.

Å, skal ikke sige det, far. Jager nok en gang iblandt. Ja, ikke på den måden, da. For skogen, ser De, — skogen, skogen —! (drikker.) Står skogen bra' deroppe nu?

Gregers.

Ikke så gild som i Deres tid. Den er hugget svært ud.

Ekdal.

Hugget ud? (sagtere og ligesom ræd.) Det er farlig gerning, det. Det dra'r efter sig. Der er hævn i skogen.

Hjalmar
(fylder i hans glas).

Vær så god; lidt til, far.

Gregers.

Hvorledes kan en mand som De, — slig en friluftsmand, — leve midt i en kvalm by, her inde mellem fire vægge?

Ekdal
(ler smått og skotter til Hjalmar).

Å, her er ikke så ilde her. Slet ikke så ilde.

Gregers.

Men alt det, som Deres sind er vokset sammen med? Denne svale strygende luftningen, dette fri livet i skog og på vidder, mellem dyr og fugl —?

Ekdal
(smiler).

Hjalmar, skal vi vise ham det?

Hjalmar
(hurtig og lidt forlegen).

Å nej, nej, far; ikke i aften.

Gregers.

Hvad vil han vise mig?

Hjalmar.

Å, det er bare noget sådant —; du kan få se det en anden gang.

Gregers
(fortsætter til den gamle).

Ja, det var det, jeg mente, løjtnant Ekdal, at nu skulde De følge med mig opover til værket; for jeg rejser visst snart igen. De kunde sagtens få noget skriveri deroppe også. Og her har De jo ingen verdens ting, som kan hygge Dem og kvikke Dem op.

Ekdal
(stirrer forbauset på ham).

Har jeg ingen verdens ting, som —!

Gregers.

Ja, De har Hjalmar; men han har jo sine igen. Og en mand som De, der altid har kendt sig så dragen til det, som frit og vildt er —

Ekdal

(slår i bordet).

Hjalmar, nu skal han se det!

Hjalmar.

Nej men, far, er nu det værdt? Det er jo mørkt —

Ekdal.

Snak; det er jo månelyst. (rejser sig.) Han skal se det, siger jeg. Lad mig slippe frem. Kom så og hjælp mig, Hjalmar!

Hedvig.

Å ja, gør det, far!

Hjalmar

(rejser sig).

Ja — ja da.

Gregers

(til Gina).

Hvad er det for noget?

Gina.

Å, De må såmænd ikke tro, det er noget videre rart.

(Ekdal og Hjalmar er gåt hen til bagvæggen og skyder hver sin halvdør til siden; Hedvig hjælper den gamle; Gregers blir stående ved sofaen; Gina sidder uforstyrret og syr. Gennem døråbningen ses et stort, langstrakt, uregelmæssigt loftsrum med krinkelkroge og et par fritstående skorstenspiber. Der er tag-glugger, hvorigjennem et klart månelys falder ind over enkelte dele af det store rum; andre ligger i dyb skygge.)

Ekdal
(til Gregers).

Må gerne komme helt hen, De.

Gregers
(går hen til dem).

Hvad er det så egentlig?

Ekdal.

De kan jo se efter. Hm.

Hjalmar
(noget forlegen).

Dette her hører far til, skønner du.

Gregers
(ved døren, ser ind i loftsrummet).

De holder jo høns, løjtnant Ekdal!

Ekdal.

Skulde mene det, at vi holder høns. De er fløjet op nu. Men De skulde bare se de høns ved dagsens lys, De!

Hedvig.

Og så er der —

Ekdal.

Hys — hys; ikke sig noget endnu.

Gregers.

Og duer har De også, ser jeg.

Ekdal.

Å jo; kunde nok være, det, at vi har duer! De har rugekasserne sine der oppe under tagskægget, de; for duerne vil helst ligge højt, kan De skønne.

Hjalmar.

Det er ikke almindelige duer alle sammen.

Ekdal.

Almindelige! Nej, skulde da vel tro det! Vi har tumlere; og et par kropduer har vi også. Men kom så her! Kan De se den bingen der borte ved væggen?

Gregers.

Ja; hvad bruger De den til?

Ekdal.

Der ligger kaninerne om natten, far.

Gregers.

Nå; så De har kaniner også?

Ekdal.

Ja, De kan da vel for fanden tænke, at vi har kaniner! Han spør, om vi har kaniner, du Hjalmar! Hm! Men nu kommer det rigtige, ser De! Nu kommer det! Flyt dig, Hedvig. Stil Dem her; så ja; og se så der ned. — Ser De ikke der en kurv med strå i?

Gregers.

Jo. Og jeg ser, der ligger en fugl i kurven.

Ekdal.

Hm — «en fugl» —

Gregers.

Er det ikke en and?

Ekdal

(stødt).

Jo, begribeligvis er det en and.

Hjalmar.

Men hvad slags and, tror du?

Hedvig.

Det er ikke nogen simpel and —

Ekdal.

Hys!

Gregers.

Og en tyrkisk and er det heller ikke.

Ekdal.

Nej, herr — Werle; det er ikke nogen tyrkisk and; for det er en vildand.

Gregers.

Nej, er det virkelig? En vild and?

Ekdal.

Jaha, det er det. Den «fuglen», som De

sa', — det er vildanden, det. Det er vor vildand, far.

Hedvig.

Min vildand. For jeg ejer den.

Gregers.

Og den kan leve her oppe på loftet? Og trives her?

Ekdal.

De kan da vel forstå, at hun har et traug med vand til at plaske i.

Hjalmar.

Friskt vand hver anden dag.

Gina

(vender sig mod Hjalmar).

Men, snille Ekdal, nu blir her så isende koldt, du.

Ekdal.

Hm, lad os så lukke da. Er ikke værdt vi forstyrrer dem i natteroen heller. Ta' i, du Hedvig.

(Hjalmar og Hedvig skyver loftsdøren sammen.)

Ekdal.

En anden gang kan De få se hende rigtig. (sætter sig i lænestolen ved ovnen.) Å, de er svært mærkværdige, de vildænderne, kan De tro.

Gregers.

Men hvorledes fik De fanget den, løjtnant Ekdal?

Ekdal.

Har ikke fanget den, jeg. Der er en viss mand her i byen, som vi kan takke for den.

Gregers
(studser lidt).

Den mand skulde da vel aldrig være min far?

Ekdal.

Jo så sandelig. Akkurat Deres far. Hm.

Hjalmar.

Det var da løjerligt, at du kunde gætte det, Gregers.

Gregers.

Du fortalte jo før, at du skyldte far så mangt og mangfoldigt; og så tænkte jeg som så —

Gina.

Men vi har da ikke fåt anden af grossereren selv —

Ekdal.

Det er Håken Werle vi kan takke for hende lige godt, Gina. (til Gregers.) Han var ude i båd, skønner De; og så skød han på hende. Men han ser nu så kleint, far Deres. Hm; så blev hun bare skamskudt.

Gregers.

Nå så; hun fik sig et par haggel i kroppen.

Hjalmar.

Ja, hun fik sådan en to—tre stykker.

Hedvig.

Hun fik det under vingen, og så kunde hun ikke flyve.

Gregers.

Nå, så dukked hun vel til bunds da?

Ekdal

(søvnig, med tykt mæle).

Kan vide det. Gør altid så vildænderne. Stikker til bunds — så dybt de kan vinde, far; — bider sig fast i tang og i tarre — og i alt det fandenskab, som dernede find's. Og så kommer de aldrig op igen.

Gregers.

Men, løjtnant Ekdal, Deres vildand kom da op igen.

Ekdal.

Han havde slig en urimelig glup hund, Deres far. — Og den hunden — den dukked efter og hented anden op igen.

Gregers

(vendt til Hjalmar).

Og så fik I den her?

Hjalmar.

Ikke straks; først kom den hjem til din far; men der vilde den ikke trives; og så fik Pettersen besked, at han skulde gøre ende på den —

Ekdal
(halvt i søvne).

Hm — ja, Pettersen — den torsken —

Hjalmar
(taler sagtere).

På den måden var det, at vi fik den, ser du; for far kender noget til Pettersen; og da han hørte dette her med vildanden, så maged han det så, at han fik den overladt.

Gregers.

Og der inde på loftet trives den nu så inderlig vel.

Hjalmar.

Ja, så utrolig vel, du. Den er ble't fed. Nå, den har jo nu også været så længe der inde, at den har glemt det rigtige vilde liv; og det er bare det, som det kommer an på.

Gregers.

Du har visst ret i det, Hjalmar. Lad den bare aldrig få se himmel og hav —. Men jeg tør nok ikke bli' længer; for jeg tror, din far sover.

Hjalmar.

Å, for den sags skyld —

Gregers.

Men, det er sandt, — du sa', du havde et værelse at leje ud, — et ledigt værelse?

Hjalmar.

Ja vel; hvad så? Ved du kanske nogen —?

Gregers.

Kan jeg få det værelset?

Hjalmar.

Du?

Gina.

Nej men De, herr Werle —

Gregers.

Kan jeg få værelset? Så flytter jeg ind straks imorgen tidlig.

Hjalmar.

Ja, med den største fornøjelse —

Gina.

Nej men, herr Werle, det er slettes ikke noget værelse for Dem, det.

Hjalmar.

Men, Gina, hvor kan du da sige det?

Gina.

Jo, for det værelset er hverken stort nok eller lyst nok, og —

Gregers.

Det kommer det ikke så nøje an på, fru Ekdal.

Hjalmar.

Jeg synes såmænd det er et ganske pent værelse; og slet ikke så ilde møbleret heller.

Gina.

Men husk på de to, som bor nedenunder.

Gregers.

Hvad er det for to?

Gina.

Å, det er en, som har været huslærer —

Hjalmar.

Det er en kandidat Molvik.

Gina.

— og så er det en doktor, som heder Relling.

Gregers.

Relling? Ham kender jeg lidt til; han praktiserte en tid oppe i Højdal.

Gina.

Det er rigtig et par vidtløftige mandspersoner.

De er så tidt udesvævendes om aftningerne; og så kommer de svært sent hjem om nætterne, og da er de ikke altid så —

Gregers.

Sligt vænner en sig snart til. Jeg håber, det skal gå med mig som med vildanden —

Gina.

Hm, jeg synes nok De skulde sove på det først alligevel.

Gregers.

De vil nok svært nødig ha' mig ind i huset, fru Ekdal.

Gina.

Nej kors; hvor kan De da tro det?

Hjalmar.

Jo, dette her er virkelig besynderlig af dig, Gina. (til Gregers.) Men sig mig, tænker du altså at bli' her i byen for det første?

Gregers
(tar sin overfrakke på).

Ja, nu tænker jeg at bli' her.

Hjalmar.

Men ikke hjemme hos din far? Hvad agter du da at ta' dig til?

Gregers.

Ja, vidste jeg bare det, du — da var jeg

ikke så ilde faren endda. Men når en har det kors på sig, at hede Gregers —. «Gregers» — og så «Werle» bagefter; har du hørt noget så fælt, du?

Hjalmar.

Å, det synes jeg slet ikke.

Gregers.

Huf! Isch! Jeg kunde ha' lyst til at spytte på den fyren, som heder sligt noget. Men når en nu engang har det kors på sig at være Gregers — Werle her i verden, således som jeg er det —

Hjalmar

(ler).

Ha—ha, hvis du ikke var Gregers Werle, hvad vilde du så være for noget?

Gregers.

Kunde jeg vælge, så vilde jeg aller helst være en flink hund.

Gina.

En hund!

Hedvig

(uvilkårligt).

Å nej da!

Gregers.

Ja, en rigtig urimelig flink hund; en slig en, som går til bunds efter vildænder, når de dukker

under og bider sig fast i tang og tarre nede i mudderet.

Hjalmar.

Nej, ved du hvad, Gregers, — dette her skønner jeg ikke et ord af.

Gregers.

Å nej, der er sagtens ikke rar mening i det heller. Men imorgen tidlig altså — så flytter jeg ind. (til Gina.) De skal ikke få noget bryderi af mig; for jeg gør al ting selv. (til Hjalmar.) Resten snakker vi om imorgen. — Godnat, fru Ekdal. (nikker til Hedvig.) Godnat!

Gina.

Godnat, herr Werle.

Hedvig.

Godnat.

Hjalmar
(som har tændt et lys).

Bi lidt; jeg må lyse dig; der er visst mørkt på trapperne.

(Gregers og Hjalmar går ud gennem gangdøren.)

Gina
(ser hen for sig, med sytøjet i fanget).

Var ikke det en underlig snak, at han gerne vilde være en hund?

Hedvig.

Jeg skal sige dig en ting, mor, — jeg tror, at han mente noget andet med det.

Gina.

Hvad skulde det være for noget?

Hedvig.

Nej, jeg ved ikke; men det var ligesom han mente noget andet, end det han sa' — hele tiden.

Gina.

Tror du det? Ja underlig var det.

Hjalmar

(kommer tilbage).

Lampen brændte endnu. (slukker lyset og sætter det fra sig.) Ah, endelig kan man da få sig en bid mad i livet. (begynder at spise smørrebrød.) Nå, ser du det, Gina, — når man bare er om sig, så —

Gina.

Hvorledes om sig?

Hjalmar.

Ja, for det var da heldigt alligevel, at vi endelig fik det værelset lejet bort en gang. Og så, tænk, — til et menneske som Gregers, — en gammel god ven.

Gina.

Ja, jeg ved ikke, hvad jeg skal sige, jeg.

Hedvig.

Å mor, du skal se, det blir så morsomt!

Hjalmar.

Du er da også besynderlig. Før var du så forhippet på at få lejet ud; og nu liker du det ikke.

Gina.

Jo, Ekdal; hvis det bare havde været til en anden en, så —. Men hvad tror du, grossereren vil sige?

Hjalmar.

Gamle Werle? Det rager da ikke ham.

Gina.

Men du kan da vel skønne, at der er kommet noget på tvers imellem dem igen, siden den unge flytter ud af huset. Du ved jo, hvorledes de to har det med hinanden.

Hjalmar.

Ja, det kan gerne være, men —

Gina.

Og nu kanske grossereren tror, det er dig, som har stået bag ved —

Hjalmar.

Så lad ham tro det længe nok! Grosserer Werle har gjort overmåde meget for mig; gud

bevar's, — det erkender jeg. Men derfor kan jeg da ikke til evig tid gøre mig afhængig af ham.

Gina.

Men, snille Ekdal, det kan komme til at gå ud over gamle-far; kanske mister han nu den stakkers lille fortjenesten, han har hos Gråberg.

Hjalmar.

Jeg havde nær sagt: gid det var så vel! Er det ikke noget ydmygende for en mand, som jeg, at se sin gråhærdede far gå som et skumpelskud? Men nu kommer snart tidens fylde, tænker jeg. (tar et nyt stykke smørrebrød.) Har jeg så sandt en opgave i livet, så skal jeg også udføre den!

Hedvig.

Å ja far! Gør det!

Gina.

Hys; væk ham bare ikke!

Hjalmar
(sagtere).

Jeg skal udføre den, siger jeg. Der skal nok engang komme den dag, da —. Og derfor er det godt, vi fik værelset lejet ud; for så er jeg mere uafhængig stillet. Og det må den mand være, som har en opgave i livet. (henne ved lænestolen, bevæget.) Stakkers gamle hvidhårede far. —

Lid på din Hjalmar, du. — Han har brede skuldre, han; — kraftfulde skuldre i al fald. — Du skal nok en vakker dag vågne op og —. (til Gina.) Tror du det kanske ikke?

Gina
(rejser sig).

Jo visst gør jeg så; men lad os først se at få ham til køjs.

Hjalmar.

Ja, lad os det.

(De tar varligt fat på den gamle.)

TREDJE AKT.

(Hjalmar Ekdals atelier. Det er morgen; dagslyset falder ind gennem det store vindu i skråtaget; forhænget er fratrukket.)

(Hjalmar sidder ved bordet beskæftiget med at retouchere et fotografi; flere andre billeder ligger foran ham. Lidt efter kommer Gina i hat og kåbe ind gennem gangdøren; hun har en lågkurv på armen.)

Hjalmar.

Er du alt der igen, Gina?

Gina.

Å ja, en får nok rappe sig.

(sætter kurven på en stol og tar tøjet af.)

Hjalmar.

Så du indom til Gregers?

Gina.

Jaha, jeg gjorde det. Det ser rigtig vakkert ud derinde; han har fåt det svært pent hos sig med det samme han kommer.

Hjalmar.

Nå da?

Gina.

Jo, han vilde jo hjælpe sig selv, sa' han. Så skulde han nu lægge i ovnen også; og så har han skruet spjeldet for, så hele værelset er ble't fuldt af røg. Uf, der var en stank, slig at —

Hjalmar.

Å nej da.

Gina.

Men så kommer det bedste; for så skal han nu slukke, og så slår han alt vaskevandet ind i ovnen, så gulvet driver over af det værste svineri.

Hjalmar.

Det var da kedeligt.

Gina.

Jeg har nu fåt portkonen op til at skure efter ham, den grisen; men der blir ikke værendes der inde før i eftermiddag.

Hjalmar.

Hvor har han så gjort af sig imens?

Gina.

Han gik ud lidt, sa' han.

Hjalmar.

Jeg var også inde hos ham et øjeblik — efter du var gåt.

Gina.

Jeg hørte det. Du har jo bedt ham ind til frokost.

Hjalmar.

Bare sådan en liden smule formiddagsfrokost, forstår du. Det er jo første dagen —; vi kan ikke godt undgå det. Du har vel altid noget i huset.

Gina.

Jeg får jo se at finde lidt.

Hjalmar.

Men lad det endelig ikke bli' for knapt. For Relling og Molvik kommer nok også herop, tror jeg. Jeg traf just Relling på trappen, ser du, og så måtte jeg jo —

Gina.

Nå, skal vi ha' de to også?

Hjalmar.

Herre gud, — et par stykker mere eller mindre; det gør da hverken fra eller til.

Gamle Ekdal

(åbner sin dør og ser ind).

Hør her, du Hjalmar — (bemærker Gina.) Nå så.

Gina.

Er det noget, som bedstefar vil ha'?

Ekdal.

Å nej; det kan være det samme. Hm!

(går ind igen.)

Gina

(tar kurven).

Pas endelig godt på ham, så han ikke går ud.

Hjalmar.

Ja, ja, det skal jeg nok. — Hør du, Gina; lidt sildesalat vilde være svært bra'; for Relling og Molvik har nok været ude på rangel inat.

Gina.

Bare de ikke kommer for snart over mig, så —

Hjalmar.

Nej visst ikke; gi' du dig tid.

Gina.

Ja ja da; og så kan jo du få arbejde lidt imens.

Hjalmar.

Jeg sidder jo og arbejder! Jeg arbejder jo alt, hvad jeg årker!

Gina.

For så har du det fra hånden, ser du.

(hun går med kurven ud i køkkenet.)

Hjalmar

(sidder en stund og pensler på fotografiet; det går trægt og med ulyst).

Ekdal

(kikker ind, ser rundt om i atelieret og siger dæmpet):

Har du det travlt, du?

Hjalmar.

Ja, jeg sidder jo her og stræver med disse billederne —

Ekdal.

Ja ja, gud bevar's — når du har det så travlt, så —. Hm!

(går ind igen; døren blir stående åben.)

Hjalmar

(fortsætter en stund i taushed; derpå lægger han penselen fra sig og går hen til døren).

Har du det travlt, far?

Ekdal

(brummer indenfor).

Når du har det travlt, så har jeg det også travlt. Hm!

Hjalmar.

Ja ja da.

(går til sit arbejde igen.)

Ekdal

(lidt efter, kommer atter frem i døren).

Hm; ser du, Hjalmar, så svært travlt har jeg det jo ikke.

Hjalmar.

Jeg synes du sad og skrev.

Ekdal.

For fanden, kan ikke han, Gråberg, vente en dags tid eller to? Det står da ikke om livet, ved jeg.

Hjalmar.

Nej; og du er da ikke nogen træl heller.

Ekdal.

Og så var det dette her andet derinde —

Hjalmar.

Ja, det var just det. Vil du kanske derind? Skal jeg lukke op for dig?

Ekdal.

Vilde rigtig ikke være af vejen.

Hjalmar
(rejser sig).

For så havde vi det fra hånden.

Ekdal.

Just så, ja. Skal jo være færdig til imorgen tidlig. For det er jo imorgen? Hm?

Hjalmar.

Ja visst er det imorgen.

(Hjalmar og Ekdal skyver hver sin halvdør til side. Morgensolen skinner derind gennem taggluggerne; nogle duer flyver frem og tilbage, andre går og kurrer på stilladserne; hønsene kagler en gang imellem længere inde på loftet.)

Hjalmar.

Nå, så får du gå ivej da, far.

Ekdal
(går indenfor).

Kommer ikke du med?

Hjalmar.

Jo, ved du hvad, — jeg tror næsten — (ser Gina i køkkendøren.) Jeg? Nej, jeg har ikke tid; jeg må arbejde. — Men så var det mekanismen —

(Han trækker i en snor; indefra glider ned et forhæng, hvis nedre del består af en stribe gammel sejldug, resten, oventil, af et stykke udspændt fiskegarn. Loftsgulvet er således ikke længer synligt.)

Hjalmar
(går hen til bordet).

Se så; nu kan jeg da vel få sidde i fred en stund.

Gina.

Skulde han nu der ind og grassere igen?

Hjalmar.

Var det kanske bedre, om han havde rendt ned til madam Eriksen? (sætter sig.) Er det noget, du vil? Du sa' jo —

Gina.

Jeg vilde bare spørge, om du tror, vi kan dække frokostbordet her?

Hjalmar.

Ja, her har da vel ikke meldt sig nogen så tidlig?

Gina.

Nej, jeg venter ikke andre end de to kæresterne, som skal sidde sammen.

Hjalmar.

Fanden, at ikke de kunde sidde sammen en anden dag!

Gina.

Nej, snille Ekdal, dem har jeg bestilt til efter middag, når du sover.

Hjalmar.

Nå, så er det jo bra'. Ja, så spiser vi her.

Gina.

Ja ja da; men det haster ikke med at dække endnu; du kan godt bruge bordet en stund til.

Hjalmar.

Å jeg synes, du ser, jeg sidder her og bruger bordet alt det jeg kan!

Gina.

For så er du fri siden, ser du.

(går ud i køkkenet igen.)

(kort ophold.)

Ekdal

(i loftsdøren, indenfor garnet).

Hjalmar!

Hjalmar.

Nå?

Ekdal.

Er ræd, vi kommer til at flytte vandtrauget lige vel.

Hjalmar.

Ja, det er jo det, jeg har sagt hele tiden.

Ekdal.

Hm—hm—hm.

(går fra døren igen.)

Hjalmar

(arbejder lidt, skotter mod loftet og rejser sig halvt).

(Hedvig kommer ind fra køkkenet.)

Hjalmar

(sætter sig hurtig ned igen).

Hvad er det du vil?

Hedvig.

Jeg vilde bare ind til dig, far.

Hjalmar

(lidt efter).

Jeg synes, du går sådan og snuser omkring. Skal du passe på kanske?

Hedvig.

Nej slet ikke det.

Hjalmar.

Hvad tar mor sig til derude nu?

Hedvig.

Å, mor står midt oppe i sildesalaten, hun. (går hen til bordet.) Er det ikke en liden ting, som jeg kunde hjælpe dig med, far?

Hjalmar.

Å nej. Det er bedst, jeg bli'r alene om det alt sammen, — så længe kræfterne slår til. — Det har ingen nød, Hedvig; når bare din far må få beholde sin helse, så —

Hedvig.

Å nej, far; nu skal du ikke snakke så stygt. (Hun går lidt omkring, standser ved døråbningen og ser ind i loftsrummet.)

Hjalmar.

Hvad er det, han tar sig for, du?

Hedvig.

Det skal visst bli' en ny vej op til vandtrauget.

Hjalmar.

Aldrig i verden klarer han det på egen hånd! Og så skal jeg være fordømt til at sidde her —!

Hedvig (går hen til ham).

Lad mig få penselen, far; jeg kan nok.

Hjalmar.

Å snak; du bare fordærver øjnene med det.

Hedvig.

Langt ifra. Kom her med penselen.

Hjalmar
(rejser sig).

Ja, det vilde jo ikke vare mere end et minut eller to.

Hedvig.

Pyt, hvad skulde det så gøre? (tar penselen.) Se så. (sætter sig.) Og her har jeg et at se efter.

Hjalmar.

Men ikke fordærv øjnene! Hører du det? Jeg vil ikke ha' noget ansvar; du må selv ta' ansvaret på dig, — det siger jeg dig.

Hedvig
(retoucherer).

Ja ja, det skal jeg nok.

Hjalmar.

Du er svært flink, Hedvig. Bare et par minutter, forstår du.

(Han smyger sig gennem kanten af forhænget ind på loftet. Hedvig sidder ved sit arbejde. Hjalmar og Ekdal høres at disputere derinde.)

Hjalmar
(kommer frem indenfor garnet)

Hedvig, å ræk mig den knibetangen, som ligger på hylden. Og så hugjernet, du. (vender sig indover.) Jo, nu skal du bare se, far. Lad mig

da først få lov til at vise dig, hvorledes jeg mener det!

Hedvig

(har hentet det forlangte værktøj fra reolen og stikker det ind til ham).

Hjalmar.

Så tak. Jo, det var nok godt, jeg kom, du.

(går fra døråbningen; de snedkrer og passiarer derinde.)

Hedvig

(blir stående og ser på dem. En stund efter banker det på gangdøren; hun lægger ikke mærke til det).

Gregers Werle

(barhodet og uden overtøj, kommer ind og standser lidt ved døren).

Hm —!

Hedvig

(vender sig og går imod ham).

God morgen. Vær så god, kom nærmere.

Gregers.

Tak. (ser mod loftet.) De lader til at ha' arbejdsfolk i huset.

Hedvig.

Nej, det er bare far og bedstefar. Nu skal jeg sige til.

Gregers.

Nej, nej, gør ikke det; jeg vil heller vente lidt.

(sætter sig i sofaen.)

Hedvig.

Her er så uryddigt —

(vil ta' fotografierne bort.)

Gregers.

Å lad bare ligge. Er det billeder, som skal gøres i stand?

Hedvig.

Ja, det er lidt, jeg skulde hjælpe far med.

Gregers.

Lad endelig ikke mig forstyrre Dem.

Hedvig.

Å nej.

(Hun flytter sagerne hen til sig og sætter sig til at arbejde; Gregers ser imens på hende i taushed.)

Gregers.

Har vildanden sovet godt i nat?

Hedvig.

Jo tak, jeg tror visst det.

Gregers

(vendt mod loftsrummet).

Ved dagslys ser det ganske anderledes ud end igår i måneskin.

Hedvig.

Ja, det kan være så svært forskelligt. Om morgenen ser det anderledes ud end om efter-

Gregers.

Tiden er altså gåt istå derinde — hos vildanden.

Hedvig.

Ja. Og så er der gamle farveskrin og sligt noget; og så alle bøgerne.

Gregers.

Og de bøgerne læser De vel i?

Hedvig.

Å ja, når jeg kan komme til. Men de fleste er på engelsk; og det skønner jeg ikke. Men så ser jeg på billederne. — Der er en svært stor bog, som heder «Harrysons History of London»; den er visst 100 år gammel; og den er der så umådelig mange billeder i. Foran står afbildet døden med et timeglas, og en jomfru. Det synes jeg er fælt. Men så er der alle de andre billederne med kirker og slotte og gader og store skibe, som sejler på havet.

Gregers.

Men sig mig, hvor har De fåt alle de rare sagerne fra?

Hedvig.

Å her har engang bodd en gammel sjøkaptejn, og han har ført dem hjem. De kaldte ham «den flyvendes Hollænderen». Og det er underligt; for det var ikke nogen Hollænder.

Gregers.

Ikke det?

Hedvig.

Nej. Men så blev han borte tilsidst; og så er alt det ble't stående efter ham.

Gregers.

Hør, sig mig nu, — når De sidder der inde og ser på billeder, får De så ikke lyst til at komme ud og se på den store rigtige verden selv?

Hedvig.

Nej da! Jeg vil altid bli' her hjemme og hjælpe far og mor.

Gregers.

Med at gøre fotografier istand?

Hedvig.

Nej, ikke med det alene. Aller helst vilde jeg lære at gravere slige billeder, som de, der står i de engelske bøgerne.

Gregers.

Hm; hvad siger Deres far til det?

Hedvig.

Jeg tror ikke far liker det; for far er så underlig i sligt. Tænk, han snakker om, at jeg skal lære kurvfletning og stråfletning! Men det synes jeg da ikke kan være noget.

Gregers.

Tiden er altså gåt istå derinde — hos vildanden.

Hedvig.

Ja. Og så er der gamle farveskrin og sligt noget; og så alle bøgerne.

Gregers.

Og de bøgerne læser De vel i?

Hedvig.

Å ja, når jeg kan komme til. Men de fleste er på engelsk; og det skønner jeg ikke. Men så ser jeg på billederne. — Der er en svært stor bog, som heder «Harrysons History of London»; den er visst 100 år gammel; og den er der så umådelig mange billeder i. Foran står afbildet døden med et timeglas, og en jomfru. Det synes jeg er fælt. Men så er der alle de andre billederne med kirker og slotte og gader og store skibe, som sejler på havet.

Gregers.

Men sig mig, hvor har De fåt alle de rare sagerne fra?

Hedvig.

Å her har engang bodd en gammel sjøkaptejn, og han har ført dem hjem. De kaldte ham «den flyvendes Hollænderen». Og det er underligt; for det var ikke nogen Hollænder.

Gregers.

Ikke det?

Hedvig.

Nej. Men så blev han borte tilsidst; og så er alt det ble't stående efter ham.

Gregers.

Hør, sig mig nu, — når De sidder der inde og ser på billeder, får De så ikke lyst til at komme ud og se på den store rigtige verden selv?

Hedvig.

Nej da! Jeg vil altid bli' her hjemme og hjælpe far og mor.

Gregers.

Med at gøre fotografier istand?

Hedvig.

Nej, ikke med det alene. Aller helst vilde jeg lære at gravere slige billeder, som de, der står i de engelske bøgerne.

Gregers.

Hm; hvad siger Deres far til det?

Hedvig.

Jeg tror ikke far liker det; for far er så underlig i sligt. Tænk, han snakker om, at jeg skal lære kurvfletning og stråfletning! Men det synes jeg da ikke kan være noget.

Gregers.

Å nej, det synes ikke jeg heller.

Hedvig.

Men far har jo ret i det, at havde jeg lært at flette kurve, så kunde jeg nu ha' gjort den nye kurven til vildanden.

Gregers.

Det kunde De, ja; og De var jo også nærmest til det.

Hedvig.

Ja; for det er min vildand.

Gregers.

Ja, det er jo det.

Hedvig.

Jaha; jeg ejer den. Men far og bedstefar får lånt den så tidt de vil.

Gregers.

Så; hvad bruger de den da til?

Hedvig.

Å, de steller med den og bygger for den, og sådant noget.

Gregers.

Kan tænke det; for vildanden er vel den aller fornemste der inde.

Hedvig.

Ja det er hun da; for det er jo en rigtig, vild fugl. Og så er det så synd i hende; hun har ingen at holde sig til, hun, stakker.

Gregers.

Har ingen familje ligesom kaninerne. —

Hedvig.

Nej. Hønsene har jo også så mange, som de har været kyllinger sammen med; men hun er kommen så rent bort fra alle sine, hun. Og så er det jo alt det svært forunderlige ved vildanden. Der er ingen, som kender hende; og ingen, som ved, hvor hun er fra heller.

Gregers.

Og så har hun været på havsens bund.

Hedvig

(ser flygtig hen på ham, undertrykker et smil og spør):

Hvorfor siger De havsens bund?

Gregers.

Hvad skulde jeg ellers sige?

Hedvig.

De kunde sige havets bund — eller havbunden.

Gregers.

Å, kan jeg ikke lige så godt sige havsens bund?

Hedvig.

Jo; men for mig høres det så underligt, når andre mennesker siger havsens bund.

Gregers.

Hvorfor det da? Sig mig hvorfor.

Hedvig.

Nej, jeg vil ikke; for det er noget så dumt.

Gregers.

Å nej visst ikke. Sig mig nu, hvorfor De smilte.

Hedvig.

Det er fordi, at altid, når jeg sådan med én gang — i en fart — kommer til at huske på det der inde, så synes jeg altid, at hele rummet og alt sammen heder «havsens bund». — Men det er jo så dumt.

Gregers.

Det skal De slet ikke sige.

Hedvig.

Jo, for det er jo bare et loft.

Gregers
(ser fast på hende).

Er De så viss på det?

Hedvig
(forbauset).

At det er et loft!

Gregers.

Ja, ved De det så sikkert?

Hedvig

(tier og ser på ham med åben mund).

(Gina kommer med dækketøj fra køkkenet.)

Gregers

(rejser sig).

Jeg er nok kommet for tidlig over Dem.

Gina.

Ået steds må De jo være; og nu er det snart færdig også. Ryd af bordet, Hedvig.

(Hedvig ryder op; hun og Gina dækker under det følgende. Gregers sætter sig i lænestolen og blader i et album.)

Gregers.

Jeg hører, De kan retouchere, fru Ekdal.

Gina

(med et sideblik).

Jaha, jeg kan det.

Gregers.

Det traf sig da rigtig heldigt.

Gina.

Hvorledes heldig?

Gregers.

Siden Ekdal blev fotograf, mener jeg.

Hedvig.

Mor kan også fotografere.

Gina.

Å ja, jeg har nok fåt lære mig til den kunsten.

Gregers.

Så er det kanske Dem, som driver forretningen?

Gina.

Ja, når ikke Ekdal har tid selv, så —

Gregers.

Han er sagtens så opta't af sin gamle far, han, kan jeg tænke.

Gina.

Ja, og så er det da ikke noget for en slig mand, som Ekdal, at gå her og ta' potrætter af kreti og preti.

Gregers.

Det synes jeg også; men når han nu engang er slåt ind på den vejen, så —

Gina.

Herr Werle kan da vel tænke sig det, at Ekdal ikke er som en af de almindelige fotograferne.

Gregers.

Nå så alligevel! Men —?

(Et skud fyres af inde på loftet.)

Gregers
(farer op).

Hvad er det!

Gina.

Uf, nu skyder de igen!

Gregers.

Skyder de også?

Hedvig.

De går på jagt.

Gregers.

Hvad for noget! (henne ved loftsdøren.) Går du på jagt, Hjalmar?

Hjalmar
(indenfor garnet).

Er du kommen? Det vidste jeg ikke af; jeg var så opta't —. (til Hedvig.) Og du, som ikke siger os til!

(kommer ind i atelieret.)

Gregers.

Går du og skyder inde på loftet?

Hjalmar
(viser en dobbeltløbet pistol).

Å, det er bare med denne her.

Gina.

Ja, du og gamle-far kommer nok engang til at gøre en ulykke med den pigstolen.

Hedvig.

Ja, for det var den foden, som hunden bed hende i.

Hjalmar.

Men hun har slet ingen lyde og mén for resten; og det er virkelig mærkværdigt for en, som har fåt en ladning haggel i kroppen og som har været mellem hundetænder —

Gregers
(med et øjekast til Hedvig).

— og som har været på havsens bund — så længe.

Hedvig
(smiler).

Ja.

Gina
(steller ved bordet).

Den velsignede vildanden, ja. Den gøres der da krusifikser nok for.

Hjalmar.

Hm; — er det snart dækket kanske?

Gina.

Ja straks på timen. Hedvig, nu må du komme og hjælpe mig.

(Gina og Hedvig går ud i køkkenet.)

Hjalmar
(halv højt).

Jeg tror ikke, det er værdt, du står der og ser på far; han liker det ikke.

Gregers.
(går fra loftsdøren).

Hjalmar.
Og så er det bedst jeg stænger, før de andre kommer ind. (skræmmer med hænderne.) Hysch — hysch; vil I væk med jer! (i det han hejser forhænget op og trækker døren sammen.) Disse her remedierne er min egen opfindelse. Det er virkelig ganske morsomt at ha' sligt noget at stelle med og gøre i stand, når det går i stykker. Og så er det desuden aldeles nødvendigt, ser du; for Gina vil ikke gerne ha' kaniner og høns ind i atelieret.

Gregers.
Nej, nej; og det er kanske din kone, som står for styret her?

Hjalmar.
Jeg overlader hende i almindelighed de løbende forretninger; for så kan jeg imens ty ind i dagligstuen og tænke over de ting, som vigtigere er.

Gregers.
Hvad er det egentlig for ting, du Hjalmar?

Hjalmar.
Jeg undrer mig over, at du ikke har spurgt om det før. Eller kanske du ikke har hørt tale om opfindelsen?

Hedvig.

Ja, for det var den foden, som hunden bed hende i.

Hjalmar.

Men hun har slet ingen lyde og mén for resten; og det er virkelig mærkværdigt for en, som har fåt en ladning haggel i kroppen og som har været mellem hundetænder —

Gregers
(med et øjekast til Hedvig).

— og som har været på havsens bund — så længe.

Hedvig
(smiler).

Ja.

Gina
(steller ved bordet).

Den velsignede vildanden, ja. Den gøres der da krusifikser nok for.

Hjalmar.

Hm; — er det snart dækket kanske?

Gina.

Ja straks på timen. Hedvig, nu må du komme og hjælpe mig.

(Gina og Hedvig går ud i køkkenet.)

Hjalmar
(halv højt).

Jeg tror ikke, det er værdt, du står der og ser på far; han liker det ikke.

Gregers.
(går fra loftsdøren).

Hjalmar.
Og så er det bedst jeg stænger, før de andre kommer ind. (skræmmer med hænderne.) Hysch — hysch; vil I væk med jer! (i det han hejser forhænget op og trækker døren sammen.) Disse her remedierne er min egen opfindelse. Det er virkelig ganske morsomt at ha' sligt noget at stelle med og gøre i stand, når det går i stykker. Og så er det desuden aldeles nødvendigt, ser du; for Gina vil ikke gerne ha' kaniner og høns ind i atelieret.

Gregers.
Nej, nej; og det er kanske din kone, som står for styret her?

Hjalmar.
Jeg overlader hende i almindelighed de løbende forretninger; for så kan jeg imens ty ind i dagligstuen og tænke over de ting, som vigtigere er.

Gregers.
Hvad er det egentlig for ting, du Hjalmar?

Hjalmar.
Jeg undrer mig over, at du ikke har spurgt om det før. Eller kanske du ikke har hørt tale om opfindelsen?

Gregers.

Opfindelsen? Nej.

Hjalmar.

Så? Du har ikke det? Å nej, der oppe i skogtrakterne og ødemarkerne —

Gregers.

Du har altså gjort en opfindelse!

Hjalmar.

Ikke ganske gjort den endnu; men jeg holder på med det. Du kan jo nok tænke dig, at da jeg beslutted at offre mig for fotografien, så var det ikke for at gå her og ta' portrætter af alskens hverdagsmennesker.

Gregers.

Nej, nej, det sa' også din kone nu nylig.

Hjalmar.

Jeg svor, at skulde jeg vie mine kræfter til den håndtering, så skulde jeg også hæve den så højt, at den blev både til en kunst og til en videnskab. Og så beslutted jeg at gøre den mærkelige opfindelsen.

Gregers.

Og hvad består så den opfindelsen i? Hvad går den ud på?

Hjalmar.

Ja, kære, du må ikke spørge således om enkeltheder endnu. Det tar tid, ser du. Og så skal du ikke tro det er forfængelighed, som driver mig. Jeg arbejder visselig ikke for min egen skyld. Å nej, det er livsopgaven, som står for mig nat og dag.

Gregers.

Hvilken livsopgave da?

Hjalmar.

Glemmer du gubben med sølvhåret?

Gregers.

Din stakkers far; ja, men hvad kan du egentlig gøre for ham?

Hjalmar.

Jeg kan opvække hans selvfølelse fra de døde, i det jeg hæver det ekdalske navn til ære og værdighed igen.

Gregers.

Det er altså din livsopgave.

Hjalmar.

Ja. Jeg vil redde den skibbrudne mand. For skibbrud led han allerede da uvejret brød løs over ham. Da disse forfærdelige undersøgelserne stod på, var han ikke længer sig selv.

Pistolen der henne, du, — den, som vi bruger til at skyde kaniner med, — den har spillet en rolle i den ekdalske slægts tragedie.

Gregers.

Pistolen! Så?

Hjalmar.

Da dommen var afsagt og han skulde sættes fast, — da havde han pistolen i sin hånd —

Gregers.

Havde han —!

Hjalmar.

Ja; men han turde ikke. Han var fejg. Så forkommet, så ruineret på sjælen var han ble't allerede dengang. Å, kan du begribe det? Han, en militær, han, som havde skudt ni bjørne, og som stammed ned fra to oberstløjtnanter, — ja, fra den ene efter den anden, naturligvis —. Kan du begribe det, Gregers?

Gregers.

Ja, jeg begriber det godt.

Hjalmar.

Jeg ikke. Og så greb pistolen atter ind i vor slægts historie. Da han havde fåt den grå klædning på og sad under lås og lukke, — å, det var forfærdelige tider for mig, kan du tro.

Jeg havde rullegardinerne nede for begge mine vinduer. Når jeg kikked ud, så jeg, at solen skinned som den plejer. Jeg begreb det ikke. Jeg så menneskene gå på gaden og le og snakke om ligegyldige ting. Jeg begreb det ikke. Jeg syntes, at hele tilværelsen måtte stå stille ligesom under en solformørkelse.

Gregers.

Slig følte jeg det også, da mor var død.

Hjalmar.

I en sådan stund havde Hjalmar Ekdal pistolen rettet mod sit eget bryst.

Gregers

Du tænkte også på at —!

Hjalmar.

Ja.

Gregers.

Men du skød ikke?

Hjalmar.

Nej. I det afgørende øjeblik vandt jeg sejr over mig selv. Jeg blev i live. Men du kan tro, der hører mod til at vælge livet under de vilkår.

Gregers.

Ja, det er som man tar det.

Hjalmar.

Jo, ubetinget, du. Men det var bedst så; for nu gør jeg snart opfindelsen; og da tror doktor Relling, ligesom jeg, at far kan få lov til at bære uniformen igen. Jeg vil fordre det som min eneste løn.

Gregers.

Så det er det med uniformen, som han —?

Hjalmar.

Ja, det er det, han mest higer og stunder efter. Du kan ikke forestille dig, hvorledes det skærer mig i hjertet for ham. Hver gang vi fejrer en liden familjefest — som Ginas og min bryllupsdag, eller hvad det nu kan være — da træder oldingen her ind iført sin løjtnantsuniform fra lykkens dage. Men banker det så bare på gangdøren, — for han tør jo ikke vise sig for fremmede, ved du, — da piler han ind i sit kammers igen, så fort som de gamle ben vil bære ham. Sligt er sønderslidende for et sønnehjerte at se på, du!

Gregers.

Hvad tid omtrent tror du den opfindelsen kan bli' færdig?

Hjalmar.

Nej, herre gud, du må ikke spørge mig om sådanne enkeltheder som tiden. En opfindelse,

det er noget, som en ikke helt og holdent er herre over selv. Det kommer for en stor del an på inspirationen, — på en indskydelse, — og det er næsten umulig på forhånd at beregne, hvad tid den indtræder.

Gregers.

Men fremad går det da vel?

Hjalmar.

Ja visst går det fremad. Jeg tumler hver eneste dag med opfindelsen; den fylder mig. Hver eftermiddag, når jeg har spist, lukker jeg mig inde i dagligstuen, hvor jeg kan gruble i ro. Men man må bare ikke jage på mig; for det nytter ikke til noget; det siger Relling også.

Gregers.

Og du synes ikke, at alle de anstalterne der inde på loftet dra'r dig bort og spreder dig for meget?

Hjalmar.

Nej, nej, nej; tvert imod. Du må ikke sige noget sådant. Jeg kan da ikke evig og altid gå her og hænge over de samme anstrængende tankerne. Jeg må ha' noget ved siden af, som kan fylde ventetiden ud. Inspirationen, indskydelsen, ser du, — når den kommer, så kommer den alligevel.

Gregers.

Min kære Hjalmar, jeg tror næsten, du har noget af vildanden i dig.

Hjalmar.

Af vildanden? Hvorledes det, mener du?

Gregers.

Du har dukket under og bidt dig fast i bundgræsset.

Hjalmar.

Sigter du kanske til det næsten dødbringende skud, som har rammet far i vingen — og mig også?

Gregers.

Ikke nærmest til det. Jeg vil ikke sige, at du er skamskudt; men du er kommet ud i en forgiftig sump, Hjalmar; du har fåt en snigende sot i kroppen, og så er du gåt tilbunds for at dø i mørke.

Hjalmar.

Jeg? Dø i mørke! Nej, ved du hvad, Gregers, du skal virkelig la' være med slig snak.

Gregers.

Vær bare rolig; jeg skal nok se at få dig op igen. For jeg har også fåt en livsopgave nu, ser du; jeg fik den igår.

Hjalmar.

Ja det kan gerne være; men du skal bare

la' mig bli udenfor. Jeg kan forsikkre dig, at — fraregnet min let forklarlige melankoli naturligvis — så befinder jeg mig så vel, som noget menneske kan ønske det.

Gregers.

At du det gør, det kommer også af forgiften.

Hjalmar.

Nej, kære snille Gregers, snak nu ikke mere om sot og forgift; jeg er slet ikke vant til den slags samtaler; i mit hus snakker man aldrig til mig om uhyggelige ting.

Gregers.

Nej, det skal du nok få mig til at tro.

Hjalmar.

Nej, for jeg har ikke godt af det. Og her er ingen sumpluft, som du udtrykker dig. I den fattige fotografs hjem er taget lavt, det ved jeg nok, — og mine kår er ringe. Men jeg er en opfinder, du, — og jeg er familjeforsørger tillige. Det bærer mig oppe over de små vilkår. — Ah, der kommer de med frokosten!

(Gina og Hedvig bringer ølflasker, brændevinskaraffel, glasse og andet tilbehør. I det samme kommer Relling og Molvik ind fra gangen; de er begge uden hat og overtøj; Molvik er sortklædt.)

Gina

(sætter sagerne på bordet).

Nå, de to kommer da rigtig til rette tid.

Relling.

Molvik bildte sig ind, at han kunde lugte sildesalat, og så var han ikke til at holde. — Godmorgen for anden gang, Ekdal.

Hjalmar.

Gregers, må jeg forestille dig kandidat Molvik; doktor —, ja, Relling kender du jo?

Gregers.

Ja, så løselig.

Relling.

Å, det er herr Werle junior. Ja, vi to har været i totterne på hinanden oppe på Højdalsværket. De er nok netop flyttet ind?

Gregers.

Jeg flytted ind nu imorges.

Relling.

Og nedenunder bor Molvik og jeg, så De har ikke langt til doktor og prest, om De skulde få brug for slige nogen.

Gregers.

Tak, det kunde nok hænde; for igår var vi tretten til bords.

Hjalmar.

Å, kom nu ikke ind på det uhyggelige igen!

Relling.

Du kan ta' det med ro, Ekdal; for dig træffer det s'gu ikke.

Hjalmar.

Det vil jeg ønske for min familjes skyld. Men la' os nu sætte os og spise og drikke og være glade.

Gregers.

Skal vi ikke vente på din far?

Hjalmar.

Nej, han vil ha' sit ind til sig siden. Kom så!

(Herrerne sætter sig til frokostbordet, spiser og drikker. Gina og Hedvig går ud og ind og varter op.)

Relling.

Igår var Molvik stygt på støvlerne, fru Ekdal.

Gina.

Så? Igår igen?

Relling.

Hørte De ham ikke, da jeg kom hjem med ham inat?

Gina.

Nej, jeg kan ikke sige det.

Relling.

Det var bra'; for inat var Molvik fæl.

Gina.

Er det sandt, Molvik?

Molvik.

La' os slå en streg over nattens hændelser. Sligt afhænger jo ikke af mit bedre jeg.

Relling
(til Gregers).

Det kommer over ham som en indskydelse; og så må jeg ud med ham på rangel. For kandidat Molvik er dæmonisk, ser De.

Gregers.

Dæmonisk?

Relling.

Molvik er dæmonisk, ja.

Gregers.

Hm.

Relling.

Og dæmoniske naturer er ikke skabt til at gå lige på benene gennem verden; de må ud på afveje en gang iblandt. — Nå, og De holder altså ud der oppe på det fæle svarte værket endnu?

Gregers.

Jeg har holdt ud indtil nu.

Relling.

Og fik De så inkasseret den fordringen, De gik omkring med?

Gregers.

Fordringen? (forstår ham.) Nå så.

Hjalmar.

Har du inkasseret fordringer, Gregers?

Gregers.

Å snak.

Relling.

Jo såmænd har han så; han gik omkring i alle husmandshytterne og præsenterte noget, som han kaldte «den ideale fordring».

Gregers.

Jeg var ung dengang.

Relling.

De har ret i det; De var svært ung. Og den ideale fordringen — den fik De da aldrig honoreret så længe jeg var der oppe.

Gregers.

Ikke siden heller.

Relling.

Nå, så er De vel ble't så klog at slå lidt af på beløbet da, kan jeg tænke.

Gregers.

Aldrig når jeg står foran et ægte, virkeligt menneske.

Hjalmar.

Nej, det synes jeg jo er ganske rimeligt. — Lidt smør, Gina.

Relling.

Og så et stykke flæsk til Molvik.

Molvik.

Uh, ikke flæsk!

(Det banker på loftsdøren.)

Hjalmar.

Luk op, Hedvig; far vil ud.

(Hedvig går hen og åbner på klem; gamle Ekdal kommer ind med et friskt kaninskind; hun lukker efter ham.)

Ekdal.

God morgen, mine herrer! Har havt god jagt idag. Har skudt en stor en.

Hjalmar.

Og så har du flådd den før jeg kom —!

Ekdal.

Har saltet den også. Det er godt, mørt kød, det kaninkødet; og så er det sødt; smager som sukker. God appetit, mine herrer!

(går ind i sit værelse.)

Molvik

(rejser sig).

Undskyld —; jeg kan ikke —; jeg må ned som snarest —

Relling.

Drik sodavand, menneske!

Molvik

(skynder sig).

Uh — uh!

(ud gennem gangdøren.)

Relling

(til Hjalmar).

Lad os tømme en dram for den gamle jægersmand.

Hjalmar

(klinker med ham).

For idrætsmanden på gravens bred, ja.

Relling.

For den gråhærdede —. (drikker.) Ja, sig mig, — er det gråt hår, han har, eller er det hvidt?

Hjalmar.

Det er visst så midt imellem; for resten har han nok ikke ret mange hårstrå igen på sin isse.

Relling.

Nå, med forlorent kommer man også igennem verden. Ja, du er da i grunden en lykkelig mand, du Ekdal; du har denne vakkre livsopgaven at stræve for —

Hjalmar.

Og jeg stræver også, kan du tro.

Relling.

Og så har du din flinke kone, som lunter så lunt ud og ind på filtsko og vagger i hofterne og hygger og steller for dig.

Hjalmar.

Ja, Gina — (nikker til hende.) du er en bra' ledsagerinde, at ha' med på livsvejen, du.

Gina.

Å sid nu ikke der og ressensér om mig.

Relling.

Og så din Hedvig, du Ekdal?

Hjalmar
(bevæget).

Barnet, ja! Barnet først og fremst. Hedvig, kom hid til mig. (stryger hende over håret.) Hvad er det for en dag imorgen, du?

Hedvig
(rusker i ham).

Å nej, du skal ikke sige noget, far!

Hjalmar.

Det stinger mig som en kniv igennem hjertet, når jeg tænker på, at det skal bli' så ringe; bare en liden festlig tilstelning inde på loftet —

Hedvig.

Å men det blir just dejligt, det!

Relling.

Og vent så bare til den mærkelige opfindelsen kommer til verden, Hedvig!

Hjalmar.

Ja da — da skal du se! Hedvig, jeg har besluttet at sikkre din fremtid. Du skal få det godt så længe du lever. Jeg vil forlange noget for dig, et eller andet. Det skal være den fattige opfinders eneste løn.

Hedvig

(hvisker med armen om hans hals).

Å du snille, snille far!

Relling

(til Gregers).

Nå, synes De ikke ganske bra' om det, til en forandring, at sidde ved et godt besat bord i en lykkelig familjekreds?

Hjalmar.

Ja, disse timer ved bordet sætter jeg virkelig pris på.

Gregers.

Jeg, for min del, trives ikke i sumpluft.

Relling.

Sumpluft?

Hjalmar.

Å kom nu ikke med den snak igen!

Gina.

Her er, ved gud, ingen sumplugt, herr Werle; for jeg lufter såmænd ud hver evige dag.

Gregers
(går fra bordet).

Den stank, jeg mener, den lufter De visst ikke ud.

Hjalmar.

Stank!

Gina.

Ja, hvad synes du, Ekdal!

Relling.

Om forladelse, — det skulde vel ikke være Dem selv, som bringer stanken med der oppe fra gruberne?

Gregers.

Det kunde ligne Dem at kalde for stank, hvad jeg bringer ind i huset.

Relling
(går hen til ham).

Hør, herr Werle junior, jeg har Dem stærkt mistænkt for, at De går med «den ideale fordring» uforkortet i baglommen endnu.

Gregers.

I brystet går jeg med den.

Relling.

Ja, hvor fanden De så har den, så vil jeg ikke rå' Dem til at spille inkassator her, så længe jeg er inde.

Gregers.

Og hvis jeg gør det alligevel?

Relling.

Så kommer De på hodet ned over trapperne; nu ved De det.

Hjalmar
(rejser sig).

Nej men, Relling!

Gregers.

Ja, kast De mig bare ud —.

Gina
(går imellem dem).

Det får De ikke lov til, Relling. Men det må jeg sige Dem, herr Werle, at De, som gjorde alt det fæle inde i kakkelovnen Deres, De skulde ikke komme til mig og snakke om stank.

(Det banker på gangdøren.)

Hedvig.

Mor, der er nogen, som banker.

Hjalmar.

Se så; nu skal vi ha' det rend også!

Gina.

La' bare mig —. (går hen og åbner døren, studser, farer sammen og viger tilbage.) Åh! Uf da!

(Grosserer Werle, i pelsfrakke, træder et skridt indenfor.)

Werle.

Be'r undskylde; men min søn skal nok bo her i huset.

Gina
(svælger vejret).

Ja.

Hjalmar
(går nærmere).

Vil ikke herr grossereren være så artig —?

Werle.

Tak; jeg ønsker blot at tale med min søn.

Gregers.

Ja, hvad godt? Her står jeg.

Werle.

Jeg ønsker at tale med dig i dit værelse.

Gregers.

I mit værelse — nå —
(vil gå.)

Gina.

Nej, der er, ved gud, ikke i den stand at —

Werle.

Nå, så ude på gangen da; jeg ønsker en samtale under fire øjne.

Hjalmar.

Det kan ske her, herr grosserer. Kom ind i dagligstuen, Relling.

(Hjalmar og Relling går ind til højre; Gina tar Hedvig med sig ud i køkkenet.)

Gregers
(efter et kort ophold).

Ja, nu er vi altså under fire øjne.

Werle.

Du lod falde nogen yttringer igår aftes —. Og såsom du nu har lejet dig ind hos Ekdals, så må jeg næsten formode, at du har et eller andet i sinde imod mig.

Gregers.

Jeg har i sinde at åbne Hjalmar Ekdals øjne. Han skal se sin stilling, som den er; — det er det hele.

Werle.

Er det den livsopgaven, du talte om igår?

Gregers.

Ja. Du har ikke levnet mig nogen anden.

Werle.

Er det da mig, som har forkvaklet dit sind, Gregers.

Gregers.

Du har forkvaklet hele mit liv. Jeg tænker ikke på alt det med mor —. Men det er dig, jeg kan takke for, at jeg går og jages og nages under en skyldbetynget samvittighed.

Werle.

Aha, det er samvittigheden, som det er galt fat med.

Gregers.

Jeg skulde ha' trådt op imod dig dengang, der blev stillet snarer for løjtnant Ekdal. Jeg skulde ha' advaret ham; for jeg aned nok, hvor det vilde bære hen.

Werle.

Ja, da burde du sandelig ha' talt.

Gregers.

Jeg voved mig ikke til det; så fejg og forskræmt var jeg. Jeg var så usigelig ræd for dig — både dengang og længe bagefter.

Werle.

Den rædsel er gåt over nu, lader det til.

Gregers.

Det er den heldigvis. Hvad der er forbrudt imod gamle Ekdal, både af mig og af — andre, det kan aldrig bødes på; men Hjalmar kan jeg

fri ud af al den løgn og fortielse, som han her holder på at gå til grunde i.

Werle.

Tror du, at du vilde gøre en god gerning med det?

Gregers.

Det tror jeg da så trøstig.

Werle.

Du mener kanske, at fotograf Ekdal er den mand, at han vilde takke dig til for en slig venskabstjeneste?

Gregers.

Ja! Den mand er han.

Werle.

Hm, — vi får se.

Gregers.

Og desuden — skal jeg bli' ved at leve længer, så må jeg se at finde helsebod for min syge samvittighed.

Werle.

Den blir aldrig frisk. Din samvittighed har været sygelig lige fra barneårene. Det er en arvelod fra din mor, Gregers; — den eneste arv, hun efterlod dig.

Gregers
(med et hånsk halvsmil).

Har du endnu ikke kunnet fordøje den tort, at du regned galt, da du trode, du skulde få formue med hende?

Werle.

Lad os ikke komme ind på uvedkommende ting. — Holder du altså fast ved det forsæt, at lede fotograf Ekdal ind på et spor, som du formoder er det rigtige?

Gregers.

Ja; det forsæt holder jeg fast ved.

Werle.

Nå, så kunde jeg jo ha' sparet min gang her op. For da nytter det vel ikke at spørge dig, om du vil flytte hjem til mig igen?

Gregers.

Nej.

Werle.

Og ind i firmaet går du vel ikke heller?

Gregers.

Nej.

Werle.

Godt. Men da jeg nu agter at indgå nyt ægteskab, så vil boet bli' skiftet imellem os.

Gregers
(hurtigt).

Nej; det ønsker jeg ikke.

Werle.

Du ønsker det ikke?

Gregers.

Nej, jeg tør ikke det for min samvittigheds skyld.

Werle
(lidt efter).

Rejser du op til værket igen?

Gregers.

Nej; jeg betragter mig som udtrådt af din tjeneste.

Werle.

Men hvad vil du da slå ind på?

Gregers.

Bare løse min livsopgave; ikke noget andet.

Werle.

Nå, men siden da? Hvad vil du så leve af?

Gregers.

Jeg har lagt lidt op af min løn.

Werle.

Ja hvor længe vil det forslå!

Gregers.

Jeg tænker, det. forslår min tid ud.

Werle.

Hvad skal det sige?

Gregers.

Nu svarer jeg ikke på mere.

Werle.

Farvel da, Gregers.

Gregers.

Farvel.

(Grosserer Werle går.)

Hjalmar
(kikker ind).

Nu gik han jo?

Gregers.

Ja.

(Hjalmar og Relling kommer ind. Gina og Hedvig kommer også, fra køkkenet.)

Relling.

Den frokosten, den gik da i vasken.

Gregers.

Tag på dig, Hjalmar; du må gå en lang tur med mig.

Hjalmar.

Ja gerne det. Hvad var det, din far vilde? Var det noget om mig?

Gregers.

Kom bare. Vi må snakke lidt sammen. Jeg går ind og trækker frakken på.

(ud gennem gangdøren.)

Gina.

Du skulde ikke gå ud med ham, Ekdal.

Relling.

Nej gør ikke det, du; bliv hvor du er.

Hjalmar

(tar sin hat og yderfrakke).

Hvad for noget! Når en ungdomsven føler det behov at åbne sig for mig i enrum —!

Relling.

Men, for fanden, — skønner du da ikke, at fyren er gal, forrykt, forstyrret!

Gina.

Ja, der kan du bare høre. Hans mor havde også slige fysiske raptusser iblandt.

Hjalmar.

Desto mere trænger han til en vens årvågne øje. (til Gina.) Lad endelig middagsmaden være færdig i god betids. Farvel så længe.

(går ud gennem gangdøren.)

Relling.

Det er da også en ulykke, at ikke det menneske gik til helvede ned i en af Højdalsgruberne.

Gina.

Jøss', — hvorfor siger De det da?

Relling
(mumler).

Å jo, for jeg har nu så mine funderinger.

Gina.

Tror De, at unge Werle er rigtig gal?

Relling.

Nej desværre; han er ikke galere end folk plejer være. Men en sygdom har han rigtignok i kroppen.

Gina.

Hvad er det for noget, som fejler ham da?

Relling.

Jo, det skal jeg sige Dem, fru Ekdal. Han lider af en akut retskaffenhedsfeber.

Gina.

Retskaffenhedsfeber?

Hedvig.

Er det en slags sygdom, det?

Relling.

Jaha; det er en national sygdom; men den optræder kun sporadisk. (nikker til Gina.) Tak for maden!

(han går ud gennem gangdøren.)

Gina
(driver i uro hen over gulvet).

Uf, den Gregers Werle, — det har altid vær't en fæl fisk.

Hedvig
(står ved bordet og ser forskende på hende).

Dette her synes jeg er underligt.

FJERDE AKT.

(Hjalmar Ekdals atelier. Der har nylig været fotograferet; et apparat med klæde over, et stativ, et par stole, en konsol og deslige står fremme på gulvet. Eftermiddagsbelysning; solen er ved at gå bort; noget senere begynder det at mørkne.)

(Gina står i den åbne gangdør med en liden kasse og en våd glasplade i hånden og taler med nogen udenfor.)

Gina.

Ja, ganske bestemt. Når jeg lover noget, så holder jeg det også. På mandag skal det første dusinet være færdig. — Farvel, farvel!

(Man hører nogen gå ned af trapperne. Gina lukker døren, stikker pladen ind i kassen og sætter denne ind i det tildækkede apparat.)

Hedvig

(kommer ind fra køkkenet).

Gik de nu?

Gina

(rydder op).

Ja, gud ske lov, nu blev jeg da endelig af med dem.

Hedvig.

Men kan du skønne, at ikke far er kommet hjem endnu?

Gina.

Er du viss på, at han ikke er nede hos Relling?

Hedvig.

Nej, der er han ikke; jeg fløj ned køkkenvejen og spurte nu nylig.

Gina.

Og så står vel maden og blir kold for ham også.

Hedvig.

Ja tænk, — far, som altid passer så rigtig på at komme hjem til middag!

Gina.

Å, nu kommer han snart, skal du se.

Hedvig.

Ja gid han bare vilde komme; for jeg synes, her er ble't så underligt.

Gina
(råber).

Der er han!

(Hjalmar Ekdal kommer ind gennem gangdøren.)

Hedvig
(imod ham).

Far! Å nej, slig, som vi har ventet på dig!

Gina
(skotter hen).

Du blev da svært længe borte, Ekdal.

Hjalmar
(uden at se på hende).

Jeg blev noget længe, ja.

(Han trækker yderfrakken af; Gina og Hedvig vil hjælpe ham; han afværger det.)

Gina.

Har du kanske spist med Werle?

Hjalmar
(hænger frakken op).

Nej.

Gina
(går mod køkkendøren).

Så skal jeg sætte maden ind til dig.

Hjalmar.

Nej; lad maden være. Jeg spiser ikke nu.

Hedvig
(går nærmere).

Er det ikke bra' med dig, far?

Hjalmar.

Bra'? Å jo, så tålelig. Vi gik en anstrængende tur sammen, Gregers og jeg.

Gina.

Det skulde du ikke gøre, Ekdal; for det er du ikke vant til.

Hjalmar.

Hm; der er mangt og meget, som en mand får vænne sig til i denne verden. (driver lidt omkring.) Har her været nogen, mens jeg var ude?

Gina.

Ikke andre end de to kæresterne.

Hjalmar.

Ingen nye bestillinger?

Gina.

Nej, idag ikke.

Hedvig.

Du skal se, der kommer nok nogen imorgen, far.

Hjalmar.

Gid det var så vel; for imorgen tænker jeg at ta' fat med hele mit alvor.

Hedvig.

Imorgen! Nej men husker du da ikke, hvad det er for en dag imorgen?

Hjalmar.

Nå, det er jo sandt —. Ja, så iovermorgen da. Herefter vil jeg gøre al ting selv; jeg vil være ganske alene om hele arbejdet.

Gina.

Nej men hvad skal da det være til, Ekdal? Det er jo bare at gøre dig livet surt. Jeg passer

nok fotograferingen, jeg; og så blir du ved at stelle med opfindelsen.

Hedvig.

Og så med vildanden, far, — og med alle hønsene og kaninerne og —!

Hjalmar.

Snak ikke til mig om det tøjeri! Fra imorgen af sætter jeg aldrig mere min fod der inde på loftet.

Hedvig.

Ja men, far, du lovte mig jo, at imorgen skulde der bli' tilstelning —

Hjalmar.

Hm, det er sandt. Nå, så fra iovermorgen da. Den fordømte vildanden skulde jeg helst ha' lyst til at vri' halsen om på!

Hedvig
(skriger).

Vildanden!

Gina.

Nu har jeg da aldrig hørt sligt!

Hedvig
(rusker i ham).

Nej men, far, — det er jo min vildand!

Hjalmar.

Derfor gør jeg det heller ikke. Jeg har ikke

hjerte til det, — ikke hjerte til det for din skyld, Hedvig. Men jeg føler så inderlig dybt, at jeg burde gøre det. Jeg burde ikke tåle under mit tag en skabning, som har været i de hænder.

Gina.

Men, herre gud, fordi om gamlefar har fåt den af denne her sjofle Pettersen, så —

Hjalmar

(driver omkring).

Der er visse krav —. Hvad skal jeg kalde de krav? Lad mig sige — ideale krav, — visse fordringer, som en mand ikke kan sætte til side, uden at han tar skade på sin sjæl.

Hedvig

(går efter ham).

Men tænk, vildanden, — den stakkers vildanden!

Hjalmar

(standser).

Du hører jo, jeg skåner den — for din skyld. Der skal ikke krummes et hår på —; nå, som sagt, jeg skåner den. For der er jo også større opgaver, end som så, at ta' fat på. Men nu skulde du gå ud lidt, som du plejer, Hedvig; nu er det så passelig skummert for dig.

Hedvig.

Nej, jeg bryr mig ikke om at gå ud nu.

Hjalmar.

Jo, gør det; jeg synes, du myser så med øjnene; du har ikke godt af alle disse dampene her inde. Her er dump luft under dette tag.

Hedvig.

Ja, ja da, så løber jeg ned køkkentrappen og går indover en liden stund. Kåben og hatten —? Å, det ligger inde hos mig selv. Far, — du må da endelig ikke gøre vildanden noget ondt, mens jeg er ude.

Hjalmar.

Ikke en fjær skal der ribbes af dens hode. (trykker hende til sig.) Du og jeg, Hedvig, — vi to —! Nå, gå bare, du.

(Hedvig nikker til forældrene og går ud gennem køkkenet.)

Hjalmar
(går omkring uden at se op).

Gina.

Gina.

Ja?

Hjalmar.

Fra imorgen af — eller, lad os sige fra iovermorgen af — kunde jeg ha' lyst til at føre husholdningsbogen selv.

Gina.

Vil du nu føre husholdningsbogen også?

Hjalmar.

Ja, eller ta' rede på indkomsterne i al fald.

Gina.

Å gud hjælpe os, det er nok snart bestilt.

Hjalmar.

En skulde ikke tro det; for jeg synes, du får pengene til at strække så mærkværdig langt. (standser og ser på hende.) Hvorledes går det til?

Gina.

Det er fordi jeg og Hedvig behøver så lidet.

Hjalmar.

Er det sandt, at far blir så rundelig betalt for den arkskrivningen hos grosserer Werle?

Gina.

Jeg ved ikke, om det er så rundelig. Jeg kender ikke prisen på sligt noget.

Hjalmar.

Nå, hvad får han da så omtrent? Lad mig høre!

Gina.

Det er så forskelligt; det blir vel omtrent det, han koster os, og så en liden lommeskilling.

Hjalmar.

Det han koster os! Og det har du ikke sagt mig før!

Gina.

Nej, det kunde jeg da ikke; du var jo så glad, fordi du trodde, at han fik altingen af dig.

Hjalmar.

Og så får han det fra grosserer Werle!

Gina.

Å ja, grossereren har da nok at ta' af, han.

Hjalmar.

Lad mig få lampen tændt!

Gina
(tænder).

Og så kan vi jo ikke vide, om det er grossereren selv; det kan jo godt være Gråberg —

Hjalmar.

Hvorfor kommer du med den udflugten om Gråberg?

Gina.

Nej jeg ved ikke; jeg tænkte bare —

Hjalmar.

Hm!

Gina.

Det var jo ikke mig, som skaffed gamlefar det skriveriet. Det var jo Berta, den tid hun kom i huset.

Hjalmar.

Jeg synes, du skælver så i stemmen.

Gina
(sætter skærmen på).

Gør jeg?

Hjalmar.

Og så ryster du på hænderne. Eller er det ikke så?

Gina
(fast).

Sig det bent ud, Ekdal. Hvad er det for noget, han har gåt og snakket om mig?

Hjalmar.

Er det sandt, — kan det være sandt, at — at der var et slags forhold mellem dig og grosserer Werle, den gang du tjente der i huset?

Gina.

Det er ikke sandt. Ikke dengangen, ikke. Grossereren la' sig efter mig; det gjorde han. Og fruen trodde, der var noget i det; og så gjorde hun hokkuspokkus og hurlomhej, og hun både slog mig og hun drog mig; det gjorde hun; — og så gik jeg af tjenesten.

Hjalmar.

Men siden altså!

Gina.

Ja, så kom jeg jo hjem. Og mor — hun var ikke så real, som du tænkte, Ekdal; og hun gik der og snakked for mig både om det ene og det andre; for grossereren var jo ble't enkemand da.

Hjalmar.

Nå, og så!

Gina.

Ja, det er vel bedst du får vide det. Han gav sig ikke, før han fik sin vilje.

Hjalmar

(slår hænderne sammen).

Og det er mit barns mor! Hvor kunde du fortie sligt noget for mig!

Gina.

Ja, det var galt gjort af mig; jeg skulde visst ha' sagt dig det for længe siden.

Hjalmar.

Straks skulde du ha' sagt mig det; — så havde jeg da vidst, hvad du var for en.

Gina.

Men vilde du da ha' giftet dig med mig alligevel?

Hjalmar.

Hvor kan du tænke dig det!

Gina.

Nej; men derfor så turde jeg ikke sige dig noget dengangen. For jeg kom jo til at holde så svært af dig, som du ved. Og jeg kunde da ikke gøre mig selv rent ulykkelig —

Hjalmar
(går om).

Og det er min Hedvigs mor! Og så at vide, at alt, hvad jeg her ser for mine øjne — (sparker til en stol.) — hele mit hjem, — det skylder jeg en begunstiget forgænger! Å, denne forføreriske grosserer Werle!

Gina.

Angrer du på de fjorten—femten årene, som vi har levet sammen?

Hjalmar
(stiller sig foran hende).

Sig mig, om ikke du hver dag, hver time, har angret på den væv af fortielse, som du, ligesom en ædderkop, har spundet mig ind i? Svar mig på det! Har du virkelig ikke gåt her og våndet dig i anger og nag?

Gina.

Å snille Ekdal, jeg har havt så rundelig nok med at tænke på huset og alt det daglige bestyret —.

Hjalmar.

Du kaster altså aldrig et prøvende blik på din fortid!

Gina.

Nej jeg havde, ved gud, næsten glemt disse her gamle intrigerne, du.

Hjalmar.

Å denne sløve, følesløse ro! Den har for mig noget så oprørende ved sig. Tænk, — ikke angre engang!

Gina.

Men sig mig nu, Ekdal, — hvad havde der ble't af dig, hvis du ikke havde fåt en slig kone, som jeg?

Hjalmar.

En slig —!

Gina.

Ja, for jeg har da altid været ligesom lidt mere kontant og suffisant end du. Nå, det forstår sig, jeg er jo også de par år ældre.

Hjalmar.

Hvad der var ble't af mig!

Gina.

For du var da på alskens gale veje, den tiden du traf mig først; det kan du vel ikke nægte for.

Hjalmar.

Så det kalder du gale veje? Å, du forstår ikke, hvorledes en mand har det, når han sørger og fortviler; — navnlig en mand med mit ildfulde gemyt.

Gina.

Nej, nej; kan så være, det. Og jeg regalerer jo slettes ikke på det heller; for du blev jo så inderlig bra' en mand, straks du havde fåt hus og hjem. — Og nu havde vi fåt det så hyggeligt og koseligt hos os; og nu skulde Hedvig og jeg også snart begynde at koste lidt på os både med mad og med klæ'r.

Hjalmar.

I fortielsens sump, ja.

Gina.

Uf, den vederstyggelige fyren, som skulde få sin passasje her i huset!

Hjalmar.

Også jeg syntes, at hjemmet var godt at være i. Det var en vildfarelse. Hvor henter jeg nu den fornødne spænstighed fra, til at føre opfindelsen over i virkelighedens verden? Kanske dør den med mig; og da er det din forgangenhed, Gina, som har dræbt den.

Gina
(nær ved at græde).

Nej, du må da ikke sige noget sligt noget,

Ekdal. Jeg, som alle mine dage bare vilde gøre altingen til det bedste for dig!

Hjalmar.

Jeg spør, — hvad blir der nu af familjeforsørgerens drøm? Når jeg lå der inde på sofaen og grubled over opfindelsen, da aned jeg nok, at den vilde sluge min sidste livskraft. Jeg følte jo nok, at den dag, da jeg havde fåt patentet i mine hænder, — den dag vilde bli min — afskedsdag. Og så var det min drøm, at da skulde du sidde igen som den hedengangne opfinders velhavende enke.

Gina
(tørrer tårerne af).

Nej, du må ikke snakke slig, Ekdal. Vor herre lad mig da aldrig leve den dag, da jeg skulde sidde som enke!

Hjalmar.

Å, det ene som det andet. Nu er jo alt forbi alligevel. Alt!

(Gregers Werle åbner varsomt gangdøren og ser ind.)

Gregers.

Tør jeg komme?

Hjalmar.

Ja; kom.

Gregers

(går frem med strålende, fornøjet ansigt og vil række dem hænderne).

Nå, I kære mennesker —! (ser afvekslende på dem og hvisker til Hjalmar): Altså ikke sket endnu?

Hjalmar

(lydeligt).

Det er sket.

Gregers.

Det er?

Hjalmar.

Jeg har levet den bittreste stund i mit liv.

Gregers.

Men også den mest løftede, tænker jeg.

Hjalmar.

Nå, foreløbig har vi det i al fald fra hånden.

Gina.

Gud forlade Dem, herr Werle.

Gregers

(i stor forundring).

Men jeg forstår ikke dette.

Hjalmar.

Hvad forstår du ikke?

Gregers.

Så stort et opgør, — et opgør, som en hel

ny livsførelse skal grundes på, — en livsførelse, et samliv, i sandhed og uden al fortielse —

Hjalmar.

Ja, jeg ved det nok; jeg ved det så godt.

Gregers.

Jeg havde ventet så visst, at når jeg kom ind af døren, så skulde der slå mig imøde et forklarelsens lys både fra mand og fra hustru. Og så ser jeg ikke andet for mig end dette dumpe, tunge, triste —

Gina.

Nå så.

(tar lampeskærmen af.)

Gregers.

De vil ikke forstå mig, fru Ekdal. Nej, nej; for Dem skal der vel tid til —. Men du selv da, Hjalmar? Du må da vel ha' ta't en højere indvielse af det store opgør.

Hjalmar.

Ja naturligvis har jeg det. Det vil sige, — sådan på en måde.

Gregers.

For der er da vel ikke noget i verden, som kan lignes med det, at ha' tilgivelse for en fejlende og løfte hende op til sig i kærlighed.

Hjalmar.

Tror du en mand så let forvinder den beske drik, jeg nys har tømt?

Gregers.

Nej, en almindelig mand; det kan så være. Men en mand som du —!

Hjalmar.

Ja, herre gud, jeg ved det nok. Men du må jage på mig, Gregers. Der skal tid til, ser du.

Gregers.

Du har meget af vildanden i dig, Hjalmar.

(Relling er kommen ind gennem gangdøren.)

Relling.

Se så; er nu den vildanden på færde igen?

Hjalmar.

Grosserer Werles vingeskudte jagtbytte, ja.

Relling.

Grosserer Werles —? Er det ham, I snakker om?

Hjalmar.

Om ham og — os andre.

Relling

(halvhøjt til Gregers).

Gid fanden havde Dem!

Hjalmar.

Hvad er det, du siger?

Relling.

Jeg yttrer et inderligt ønske om, at kvaksalveren vilde forføje sig på hjemvejen. Blir han her, så er han mand for at forkluddre jer begge to.

Gregers.

De to forkluddres ikke, herr Relling. Om Hjalmar vil jeg nu ikke tale. Ham kender vi. Men også hun har visselig på bunden af sit væsen noget troværdigt, noget vederhæftigt —

Gina

(grædefærdig).

Så skulde De bare lad't mig gå for den jeg var da.

Relling

(til Gregers).

Er det næsevist at spørge om, hvad det er, De egentlig vil her i huset?

Gregers.

Jeg vil grundlægge et sandt ægteskab.

Relling.

Så De synes ikke, Ekdals ægteskab er godt nok, som det er?

Gregers.

Det er visst et lige så godt ægteskab, som

så mange andre, desværre. Men et sandt ægteskab er det endnu ikke ble't.

Hjalmar.

Du har aldrig havt øje for det ideale krav, du Relling.

Relling.

Sludder, gutten min! — Med forlov, herr Werle; hvor mange — bare så på en slump — hvor mange sande ægteskaber har De set i Deres liv?

Gregers.

Jeg tror knapt, jeg har set et eneste et.

Relling.

Ikke jeg heller.

Gregers.

Men jeg har set så utallige ægteskaber af den modsatte slags. Og jeg har havt anledning til på nært hold at se, hvad et sligt ægteskab kan bryde ned i et menneskepar.

Hjalmar.

En mands hele moralske grundlag kan svigte under hans fødder; det er det forfærdelige.

Relling.

Ja, jeg har jo aldrig sådan egentlig været gift; så jeg tør ikke dømme om de ting. Men

det ved jeg da, at til et ægteskab hører barnet også. Og barnet skal I la' være i fred.

Hjalmar.

Å, — Hedvig! Min stakkers Hedvig!

Relling.

Ja, Hedvig får I værs'go' se at holde udenfor. I to er voksne mennesker; I får i guds navn kluddre og klusse med jeres forhold, hvis I har lyst til det. Men Hedvig skal I fare varsomt med, siger jeg; ellers kan I komme til at gøre en ulykke på hende.

Hjalmar.

En ulykke!

Relling.

Ja, eller hun kan komme til at gøre en ulykke på sig selv — og kanske på andre med.

Gina.

Men hvor kan De da vide sligt, Relling?

Hjalmar.

Der er da vel aldrig nogen nær fare for øjnene?

Relling.

Dette her har ikke noget med øjnene at skaffe. Men Hedvig er i en vanskelig alder. Hun kan finde på alt det, som galt er.

Gina.

Ja tænk, — det gør hun også! Hun er begyndt at hussere så stygt med varmen ude i køkkenet. Det kalder hun at lege ildebrand. Jeg er mangen gang ræd, hun skal sætte fyr på huset.

Relling.

Ser De bare; jeg vidste det nok.

Gregers
(til Relling).

Men hvorledes forklarer De sådant noget?

Relling
(mut).

Hun er i stemmeskiftningen, far.

Hjalmar.

Så længe barnet har mig —! Så længe mit hode er oven mulde —!

(Det banker på døren.)

Gina.

Hys, Ekdal; der er folk på gangen. (råber.) Vær så god!

(Fru Sørby, i ydertøj, kommer ind.)

Fru Sørby.

God aften!

Gina
(går imod hende).

Nej, er det dig, Berta!

Fru Sørby.

Ja såmænd er det mig. Men jeg kommer kanske til ulejlighed?

Hjalmar.

Nej bevar's; et sendebud fra det hus —

Fru Sørby
(til Gina).

Oprigtig talt havde jeg håbet, jeg ikke skulde træffe dine mandfolk hjemme på denne tid; og så løb jeg opom for at snakke lidt med dig og sige dig farvel.

Gina.

Så? Rejser du da?

Fru Sørby.

Ja, imorgen tidlig; — op til Højdal. Grossereren er rejst i eftermiddag. (henkastende til Gregers.) Kan hilse så meget fra ham.

Gina.

Nej tænk —!

Hjalmar.

Så grosserer Werle er rejst? Og nu rejser De efter ham?

Fru Sørby.

Ja hvad siger De til det, Ekdal?

Hjalmar.

Vogt Dem, siger jeg.

Gregers.

Jeg skal forklare dig det. Min far gifter sig med fru Sørby.

Hjalmar.

Gifter han sig med hende!

Gina.

Å nej, Berta; blev det da endelig!

Relling
(dirrer lidt i stemmen).

Dette her er da vel aldrig sandt?

Fru Sørby.

Jo, snille Relling, det er rigtignok sandt.

Relling.

Vil De gifte Dem nu igen?

Fru Sørby.

Ja, det blir nok til det. Werle har løst kongebrev, og så turer vi brylluppet i al stilhed oppe på værket.

Gregers.

Så får jeg vel ønske Dem til lykke da som en god stedsøn.

Fru Sørby.

Tak skal De ha', hvis De mener noget med det. Og jeg håber da det, at det skal bli' til lykke både for Werle og for mig.

Relling.

Det kan De trøstig håbe. Grosserer Werle drikker sig aldrig fuld, — så vidt jeg ved da; og han bruger visst ikke at skamslå sine koner heller, slig, som salig hestedoktoren gjorde.

Fru Sørby.

Å lad nu Sørby ligge, der han ligger. Han havde såmænd sine gode sider, han også.

Relling.

Grosserer Werle har vel de sider, som bedre er, kan jeg tro.

Fru Sørby.

Han har i al fald ikke sløset bort det bedste i sig. Den mand, som det gør, han får ta' følgerne.

Relling.

Ikveld går jeg ud med Molvik.

Fru Sørby.

Det skulde De ikke, Relling. Gør ikke det; — for min skyld.

Relling.

Der er ikke andet for. (til Hjalmar.) Vil du være med, så kom.

Gina.

Nej tak. Ekdal går ikke med på den slags apartementer.

Hjalmar
(arrig, halvhøjt).

Å så ti da!

Relling.

Farvel, fru — Werle.

(går ud gennem gangdøren.)

Gregers
(til fru Sørby).

Det lader til, at De og doktor Relling kender hinanden temmelig nøje.

Fru Sørby.

Ja, vi har kendt hinanden i mange år. Det kunde såmænd engang ha' ble't til noget af hvert imellem os to.

Gregers.

Det var sagtens godt for Dem, at det ikke blev.

Fru Sørby.

Ja det må De nok sige. Men jeg har altid ta't mig i vare for at gå efter indskydelser. En kvinde kan da ikke kaste sig rent væk heller.

Gregers.

Er De slet ikke det mindste ræd for, at jeg skal la' min far få et nys om dette gamle bekendtskab?

Fru Sørby.

De kan da vel tænke, at jeg har sagt ham det selv.

Gregers.

Så?

Fru Sørby.

Deres far ved hver eneste smule, som folk med nogen sandhed kunde falde på at sige om mig. Alt sligt har jeg sagt ham; det var det første, jeg gjorde, da han lod sig mærke med, at han havde hensigter.

Gregers.

Da er De mere end almindelig åbenhjertig, synes jeg.

Fru Sørby.

Åbenhjertig har jeg altid været. Det kommer vi fruentimmer længst med.

Hjalmar.

Hvad siger du til det, Gina.

Gina.

Å, vi fruentimmer er nu så forskellige, vi. Nogen har det på én vis og andre på en anden.

Fru Sørby.

Ja, Gina, jeg tror nu, det er klogest at indrette sig på den vis, som jeg har gjort. Og Werle har heller ikke lagt dølgsmål på noget for sit vedkommende. Se, det er det, som nærmest har knyttet os sammen. Nu kan han sidde og snakke med mig så åbent som et barn. Det har

han aldrig havt lejlighed til før. Han, den sunde livskraftige mand, fik hele sin ungdom og alle sine bedste år igennem ikke høre andet end straffeprækener. Og mangen gang drejed de prækener sig om de mest indbildte forgåelser, — efter hvad jeg har lad't mig sige.

Gina.

Ja, det er rigtignok så sandt, som det er sagt.

Gregers.

Hvis fruerne vil ind på de enemærker, så er det bedst jeg går.

Fru Sørby.

De kan gerne bli' for den sags skyld. Jeg skal ikke sige et ord mere. Men jeg vilde, De skulde ha' rede på, at jeg ikke har faret med fortielser eller nogen slags underfundighed. Det kan kanske synes, at det er en svært stor lykke, jeg gør; og det er det jo også på en måde. Men jeg mener alligevel, at jeg ikke tar imod mere end jeg gir. Jeg skal visst aldrig svigte ham. Og tjene og nytte ham som ingen anden, det kan jeg nu, da han snart blir hjælpeløs.

Hjalmar.

Blir han hjælpeløs?

Gregers
(til fru Sørby).

Ja, ja, tal nu ikke om det her.

Fru Sørby.

Det nytter ikke at skjule det længer, så gerne han end vil. Han blir blind.

Hjalmar
(studser).

Blir han blind? Det var da besynderligt. Blir han blind, han også?

Gina.

Det blir jo så mange.

Fru Sørby.

Og en kan vel tænke sig, hvad det vil sige for en forretningsmand. Nå, jeg skal prøve på at bruge mine øjne for ham så godt jeg kan. Men nu tør jeg ikke bli' længer; jeg er så opkavet i denne tid. — Ja, det var det, jeg skulde sige Dem, Ekdal, at hvis der var noget, som Werle kunde tjene Dem med, så skulde De bare henvende Dem til Gråberg.

Gregers.

Det tilbud vil Hjalmar Ekdal visst betakke sig for.

Fru Sørby.

Ja så; jeg synes da ikke, at han før i tiden —

Gina.

Jo, Berta, nu behøver ikke Ekdal at ta' nogen tingen fra grosserer Werle.

Hjalmar
(langsomt og med vægt).

Vil De hilse Deres tilkommende mand fra mig og sige, at jeg i den nærmeste fremtid agter at gå til bogholder Gråberg —

Gregers.

Hvad! Kan du ville det?

Hjalmar.

— gå til bogholder Gråberg, siger jeg, og forlange en konto over det beløb, jeg skylder hans principal. Jeg vil betale denne æresgæld —; ha-ha-ha, det skal kaldes en æresgæld! Men nok om det. Jeg vil betale alt, med fem procent renter.

Gina.

Men, snille Ekdal, det har vi, ved gud, ikke penger til.

Hjalmar.

Vil De sige Deres forlovede, at jeg arbejder ufortrødent på min opfindelse. Vil De sige ham, at det, som holder mine åndskræfter oppe under denne anstrængende beskæftigelse, det er ønsket om at bli' en pinlig gældsbyrde kvit. Derfor gør jeg opfindelsen. Hele udbyttet skal anvendes til at frigøre mig for Deres vordende ægtefælles pekuniære udlæg.

Fru Sørby.

Her er nok sket et eller andet her i huset.

Hjalmar.

Ja, det er det.

Fru Sørby.

Nå, så farvel da. Jeg havde endnu havt lidt at snakke med dig om, Gina; men det får være til en anden gang. Farvel.

(Hjalmar og Gregers hilser stumt; Gina følger fru Sørby til døren.)

Hjalmar.

Ikke ud over tærskelen, Gina!

(Fru Sørby går; Gina lukker efter hende.)

Hjalmar.

Se så, Gregers; nu har jeg da denne trykkende gældspost fra hånden.

Gregers.

Snart i al fald.

Hjalmar.

Jeg tror, min holdning må kaldes korrekt.

Gregers.

Du er den mand, jeg altid har holdt dig for.

Hjalmar.

I visse tilfælde er det umuligt at sætte sig ud over de ideale krav. Som familjeforsørger må jeg jo vri' og vånde mig under det. For du kan tro, det er sandelig ikke spøg for en ubemidlet mand at skulle indfri en mangeårig gælds-

fordring, som der, så at sige, havde lagt sig glemselens støv over. Men det får være det samme; mennesket i mig kræver også sin ret.

Gregers

(lægger hånden på hans skulder).

Kære Hjalmar, — var det så ikke godt, at jeg kom?

Hjalmar.

Jo.

Gregers.

At du fik fuld klarhed over alle forhold, — var ikke det godt?

Hjalmar

(lidt utålmodig).

Jo visst var det godt. Men der er én ting, som oprører min retfærdighedsfølelse.

Gregers.

Og hvad er det for noget?

Hjalmar.

Det er dette her, at —; ja, jeg ved ikke, om jeg tør yttre mig så uforbeholdent om din far.

Gregers.

Tag ikke noget som helst hensyn til mig.

Hjalmar.

Nå vel. Jo, ser du, jeg synes, det er noget så oprørende at tænke sig til, at nu blir det jo

ikke mig, men ham, som realiserer det sande ægteskab.

Gregers.

Nej men hvor kan du da sige sligt!

Hjalmar.

Jo visst blir det så. Din far og fru Sørby indgår jo nu en ægtepagt, som er bygget på fuld fortrolighed, bygget på hel og ubetinget åbenhjertighed fra begge sider; de stikker ingenting under stol for hinanden; der er ingen fortielse bag ved forholdet; der er forkyndt, om jeg så må udtrykke mig, en gensidig syndernes forladelse imellem dem.

Gregers.

Nå ja, hvad så?

Hjalmar.

Ja, men så er det der jo alt sammen. Det var jo alt dette her vanskelige, som du selv sa', hørte til, for at grunde det sande ægteskab.

Gregers.

Men det er jo på en ganske anden måde, Hjalmar. Du vil da vel ikke sammenligne hverken dig eller hende med disse to —? Nå, du forstår mig nok.

Hjalmar.

Men jeg kan dog ikke komme fra, at der i alt dette er noget, som sårer og krænker min

retsbevidsthed. Det ser jo akkurat ud, som om der slet ingen retfærdig verdensstyrelse var til.

Gina.

Uf nej, Ekdal, sligt må du da, ved gud, ikke sige.

Gregers.

Hm; lad os ikke komme ind på de spørsmål.

Hjalmar.

Men på den anden side er det jo rigtignok som om jeg øjner skæbnens regulerende finger alligevel. Han blir jo blind.

Gina.

Å det er kanske ikke så sikkert.

Hjalmar.

Det er utvilsomt. Vi bør ikke tvile på det i al fald; for just i dette faktum ligger den retfærdige gengældelse. Han har i sin tid forblindet en troskyldig medskabning.

Gregers.

Desværre, han har forblindet mange.

Hjalmar.

Og nu kommer den ubønhørlige, den gådefulde, og kræver grossererens egne øjne.

Gina.

Nej, at du tør sige sligt stygt noget! Jeg blir rent ræd.

Hjalmar.

Det er tjenligt at fordybe sig i tilværelsens natsider en gang imellem.

(Hedvig, i hat og kåbe, kommer glad og forpustet ind gennem gangdøren.)

Gina.

Er du alt der igen?

Hedvig.

Ja, jeg vilde ikke gå længer. Og det var godt; for nu mødte jeg nogen i porten.

Hjalmar.

Det var vel denne fru Sørby.

Hedvig.

Ja.

Hjalmar
(går op og ned).

Jeg vil håbe, du skal ha' set hende for sidste gang.

(Taushed. Hedvig ser forknyt snart på den ene snart på den anden som for at udforske stemningen.)

Hedvig
(nærmer sig indsmigrende).

Far.

Hjalmar.

Nå, — hvad er det, Hedvig?

Hedvig.

Fru Sørby havde noget med til mig.

Hjalmar
(standser).

Til dig?

Hedvig.

Ja. Det er noget, som skal være til imorgen.

Gina.

Berta har altid havt en liden ting til dig på den dagen.

Hjalmar.

Hvad er det for noget?

Hedvig.

Nej, det kan du ikke få vide nu; for mor skal gi' mig det på sengen imorgen tidlig.

Hjalmar.

Å, alt dette maskepi, som jeg skal holdes udenfor!

Hedvig
(skynder sig).

Nej, du kan gerne få se det. Det er et stort brev.

(tar brevet op af kåbelommen).

Hjalmar.

Et brev også?

Hedvig.

Ja, det er bare brevet. Det andet kommer vel siden. Men tænk, — et brev! Jeg har aldrig

fåt noget brev før. Og så står der «frøken» udenpå det. (læser.) «Frøken Hedvig Ekdal». Tænk, — det er mig.

Hjalmar.

Lad mig se det brev.

Hedvig
(rækker ham det).

Der kan du se.

Hjalmar.

Det er grosserer Werles hånd.

Gina.

Er du viss på det, Ekdal?

Hjalmar.

Se selv.

Gina.

Å tror du, jeg skønner mig på sligt?

Hjalmar.

Hedvig, må jeg åbne brevet — og læse det?

Hedvig.

Ja det må du gerne, hvis du vil.

Gina.

Nej, ikke ikveld, Ekdal; det skal jo være til imorgen.

Hedvig
(sagte).

Å kan du ikke la' ham læse det! Det er visst noget godt; og så blir far glad; og så blir her fornøjeligt igen.

Hjalmar.

Jeg må altså åbne det?

Hedvig.

Ja, vær så snil, far. Det skal bli morsomt at få vide, hvad det er.

Hjalmar.

Godt. (åbner brevet, tar et papir ud, læser det igennem og synes forvirret.) Hvad er da dette her —?

Gina.

Hvad står der for noget da?

Hedvig.

Å ja, far, — sig det!

Hjalmar.

Vær stille. (læser det en gang til igennem; er bleven bleg, men siger behersket:) Det er et gavebrev, Hedvig.

Hedvig.

Nej, tænk! Hvad får jeg da?

Hjalmar.

Læs selv.

Hedvig
(går hen og læser en stund ved lampen).

Hjalmar
(halvhøjt, knytter hænderne).

Øjnene! Øjnene, — og så det brevet!

Hedvig
(afbryder læsningen).

Ja, men jeg synes, det er bedstefar, som skal ha' det.

Hjalmar
(tar brevet fra hende).

Du Gina, — kan du forstå dette her?

Gina.

Jeg ved jo ingen verdens ting; bare sig det.

Hjalmar.

Grosserer Werle skriver til Hedvig, at hendes gamle bedstefar ikke mere behøver at bemøje sig med den arkskriften, men at han herefter kan hæve hundrede kroner månedlig på kontoret —

Gregers.

Aha!

Hedvig.

Hundrede kroner, mor! Det læste jeg.

Gina.

Det blir jo godt for bedstefar.

Hjalmar.

— hundrede kroner, så længe han har det nødig, — det vil naturligvis sige, så længe til han har lukket sine øjne.

Gina.

Nå, så er da han forsørget, stakkers.

Hjalmar.

Men så kommer det. Det læste du nok ikke, Hedvig. Bagefter skal denne gave gå over på dig.

Hedvig.

På mig! Alt sammen?

Hjalmar.

Du er sikkret det samme beløb for hele dit liv, skriver han. Hører du det, Gina?

Gina.

Ja, jeg hører det nok.

Hedvig.

Tænk — alle de penge, jeg får! (rusker i ham.) Far, far, er du da ikke glad —?

Hjalmar
(undviger hende).

Glad! (går om på gulvet.) Å, hvilke fjernsyn, — hvilke perspektiver der ruller op for mig! Hedvig er det; hun er det, han betænker så rigelig!

Gina.

Ja, for det er jo Hedvig, som har jebursdag —

Hedvig.

Og du får det jo alligevel, far! Du kan da vel tænke, at jeg vil gi' alle pengene til dig og mor.

Hjalmar.

Til mor, ja! Der har vi det.

Gregers.

Hjalmar, dette her er en snare, som lægges for dig.

Hjalmar.

Tror du, det skulde være en snare nu igen?

Gregers.

Da han var her imorges, sa' han: Hjalmar Ekdal er ikke den mand, som du indbilder dig.

Hjalmar.

Ikke den mand —!

Gregers.

Du skal få se det, sa' han.

Hjalmar.

Du skulde få se, at jeg lod mig afspise med penge —!

Hedvig.

Men, mor, hvad er det da for noget?

Gina.

Gå ud og tag af dig tøjet.

(Hedvig går grædefærdig ud gennem køkkendøren.)

Gregers.

Ja, Hjalmar, — nu vil det vise sig, hvem der har ret, han eller jeg.

Hjalmar

(river langsomt papiret tvers over, lægger begge stykkerne på bordet og siger):

Her er mit svar.

Gregers.

Det vented jeg.

Hjalmar

(går hen til Gina, som står ved ovnen, og siger dæmpet):

Og nu ingen fortielse mere. Hvis forholdet mellem dig og ham blev helt forbi, da du — kom til at holde af mig, som du kalder det, — hvorfor satte han os da i stand til at gifte os?

Gina.

Han tænkte vel, han skulde få sin gang her i huset.

Hjalmar.

Bare det? Var han ikke ræd for en viss mulighed?

Gina.

Jeg skønner ikke, hvad du mener.

Hjalmar.

Jeg vil vide, om — dit barn har ret til at leve under mit tag.

Gina
(retter sig ivejret; øjnene lyner).

Og det spør' du om!

Hjalmar.

Du skal svare mig på dette ene: Hører Hedvig mig til — eller —? Nå!

Gina
(ser på ham med kold trods).

Jeg ved ikke.

Hjalmar
(dirrer let).

Du ved det ikke!

Gina.

Hvor kan jeg vide det? En slig en, som jeg er —

Hjalmar
(stille, vender sig fra hende).

Så har jeg ikke mere at gøre her i huset.

Gregers.

Betænk dig på dette, Hjalmar!

Hjalmar
(tar sin yderfrakke på).

Her er ingen ting at betænke for en mand, som jeg.

Gregers.

Jo, her er så usigelig meget at betænke. Sammen må I tre være, hvis du skal vinde frem til den store tilgivelsens offerstemning.

Hjalmar.

Did vil jeg ikke. Aldrig, aldrig! Min hat! (tar hatten.) Hjemmet er styrtet i grus omkring mig. (brister i gråd.) Gregers, jeg har ikke noget barn!

Hedvig
(som har åbnet køkkendøren).

Hvad er det du siger! (hen til ham.) Far, far!

Gina.

Se så!

Hjalmar.

Kom ikke nær mig, Hedvig! Gå langt bort. Jeg tåler ikke at se dig. Å, de øjnene —! Farvel.

(vil imod døren.)

Hedvig
(hænger sig fast i ham og skriger højt).

Nej da! Nej da! Gå ikke ifra mig!

Gina
(råber).

Se på barnet, Ekdal! Se på barnet!

Hjalmar.

Jeg vil ikke! Jeg kan ikke! Jeg må ud; — væk fra alt dette!

(Han river sig løs fra Hedvig og går ud gennem gangdøren.)

Hedvig
(med fortvilede øjne).

Han går fra os, mor! Han går fra os! Han kommer aldrig mere igen!

Gina.

Bare ikke græd, Hedvig. Far kommer nok igen.

Hedvig
(kaster sig hulkende ned i sofaen).

Nej, nej, han kommer aldrig hjem til os mere.

Gregers.

Tror De, jeg vilde alt til det bedste, fru Ekdal?

Gina.

Ja, jeg tror det næsten; men gud forlade Dem alligevel.

Hedvig
(ligger i sofaen).

Å jeg synes jeg må dø af dette her! Hvad har jeg da gjort ham? Mor, du må få ham hjem igen!

Gina.

Ja, ja, ja; vær bare rolig, så skal jeg gå ud og se efter ham. (tar ydertøjet på.) Kanske han er gåt indom til Relling. Men så skal du ikke ligge der og tude. Lover du mig det?

Hedvig
(græder krampagtigt).

Ja, jeg skal la' det være; når bare far kommer igen.

Gregers
(til Gina, som vil gå).

Var det ikke bedre alligevel, at De først lod ham kæmpe sin smertens kamp til ende?

Gina.

Å, det får han gøre bagefter. Først og fremst må vi få stagget barnet.

(går ud gennem gangdøren.)

Hedvig
(sætter sig oprejst og tørrer tårerne af).

Nu skal De sige mig, hvad det er for noget. Hvorfor vil ikke far vide af mig mere?

Gregers.

De skal ikke spørge om det, forinden De er ble't stor og voksen.

Hedvig
(hikster).

Men jeg kan da ikke gå og være så græsselig bedrøvet lige til jeg blir stor og voksen. — Jeg skønner nok, hvad det er. — Kanske jeg ikke er fars rigtige barn.

Gregers
(urolig).

Hvorledes skulde det gå til?

Hedvig.

Mor kan jo ha' fundet mig. Og nu har kanske far fåt vide det; for sligt har jeg læst om.

Gregers.

Nå, men om så var —

Hedvig.

Ja jeg synes, han kunde holde lige meget af mig for det. Ja næsten mere. Vildanden har vi jo også fåt sendendes til foræring, og alligevel holder jeg så svært af den.

Gregers
(afledende).

Ja vildanden, det er sandt! Lad os snakke lidt om vildanden, Hedvig.

Hedvig.

Den stakkers vildanden. Den tåler han heller ikke at se for sine øjne mere. Tænk, han har fåt lyst til at vri' halsen om på den!

Gregers.

Å det gør han da visst ikke.

Hedvig.

Nej, men han sa' det. Og det synes jeg var så fælt sagt af far; for jeg læser bøn for vildanden hver aften og bér, at den må blive bevaret for døden og alt det, som ondt er.

Gregers
(ser på hende).

Plejer De læse aftenbøn?

Hedvig.

Jaha.

Gregers.

Hvem har vænnet Dem til det?

Hedvig.

Jeg selv; for det var en gang far var så syg og havde igler på halsen; og så sa' han, at han sad med døden i hænderne.

Gregers.

Nå ja?

Hedvig.

Så holdt jeg bøn for ham, da jeg havde lagt mig. Og siden er jeg ble't ved med det.

Gregers.

Og nu bér De for vildanden også?

Hedvig.

Jeg syntes, det var bedst at ta' vildanden med; for hun var så sygelig i førstningen.

Gregers.

Læser De kanske morgenbøn også?

Hedvig.

Nej det gør jeg da rigtignok ikke.

Gregers.

Hvorfor ikke ligeså godt morgenbøn?

Hedvig.

Om morgenen er det jo lyst; og da er der jo ikke noget videre at være ræd for.

Gregers.

Og den vildanden, som De holder så inderlig af, den vilde Deres far vri' halsen om på.

Hedvig.

Nej, han sa', det var bedst for ham, om han gjorde det; men han vilde spare den for min skyld; og det var da snilt af far.

Gregers

(lidt nærmere).

Men om nu De frivillig offred vildanden for hans skyld?

Hedvig

(rejser sig).

Vildanden!

Gregers.

Om De nu for ham offervillig gav hen det bedste, De ejer og véd i verden?

Hedvig.

Tror De, det vilde hjælpe?

Gregers.

Prøv det, Hedvig.

Hedvig
(sagte, med lysende øjne).

Ja, jeg vil prøve det.

Gregers.

Og har De den rigtige sindsstyrke, tror De?

Hedvig.

Jeg vil bé bedstefar skyde vildanden for mig.

Gregers.

Ja, gør så. Men ikke et ord til Deres mor om noget sligt!

Hedvig.

Hvorfor ikke det?

Gregers.

Hun forstår os ikke.

Hedvig.

Vildanden? Jeg vil prøve det imorgen tidlig?

(Gina kommer ind gennem gangdøren.)

Hedvig
(imod hende).

Traf du ham, mor?

Gina.

Nej; men jeg hørte, han havde været indom og fåt Relling med sig.

Gregers.

Er De viss på det?

Gina.

Ja, portkonen sa' det. Molvik var også gåt med, sa' hun.

Gregers.

Og det nu, da hans sind trænger så hårdt til at kæmpe i ensomhed —!

Gina

(tar tøjet af).

Ja, mandfolk er mangfoldige, de. Gud ved, hvor Relling har trukket ham hen! Jeg fløj over til madam Eriksen; men der var de ikke.

Hedvig

(kæmper med gråden).

Å, hvis han nu aldrig kom hjem igen mere!

Gregers.

Han kommer hjem igen. Jeg skal bære bud til ham imorgen; og da skal De få se, hvorledes han kommer. Sov så trøstig på det, Hedvig. God nat.

(han går ud gennem gangdøren.)

Hedvig

(kaster sig hulkende om Ginas hals).

Mor, mor!

Gina

(klapper hende på ryggen og sukker):

Ak ja; Relling havde ret, han. Så går det, når der kommer galne folk og pressenterer den intrikate fordringen.

FEMTE AKT.

(Hjalmar Ekdals atelier. Et koldt gråt morgenlys falder ind; der ligger våd sne på de store ruder i tagvinduet.)

(Gina, med smækkeforklæde på, kommer med en støvekost og en tørreklud fra køkkenet og går hen imod dagligstuedøren. I det samme kommer Hedvig hurtigt ind fra gangen.)

Gina

(standser).

Nå?

Hedvig.

Jo, mor, jeg tror næsten, han er nede hos Relling —

Gina.

Ser du bare!

Hedvig.

— for portkonen sa', hun hørte, at Relling havde to stykker med sig, da han kom hjem i nat.

Gina.

Det var nok det, jeg tænkte.

Gina.

Ja, portkonen sa' det. Molvik var også gåt med, sa' hun.

Gregers.

Og det nu, da hans sind trænger så hårdt til at kæmpe i ensomhed —!

Gina

(tar tøjet af).

Ja, mandfolk er mangfoldige, de. Gud ved, hvor Relling har trukket ham hen! Jeg fløj over til madam Eriksen; men der var de ikke.

Hedvig

(kæmper med gråden).

Å, hvis han nu aldrig kom hjem igen mere!

Gregers.

Han kommer hjem igen. Jeg skal bære bud til ham imorgen; og da skal De få se, hvorledes han kommer. Sov så trøstig på det, Hedvig. God nat.

(han går ud gennem gangdøren.)

Hedvig

(kaster sig hulkende om Ginas hals).

Mor, mor!

Gina

(klapper hende på ryggen og sukker):

Ak ja; Relling havde ret, han. Så går det, når der kommer galne folk og pressenterer den intrikate fordringen.

FEMTE AKT.

(Hjalmar Ekdals atelier. Et koldt gråt morgenlys falder ind; der ligger våd sne på de store ruder i tagvinduet.)

(Gina, med smækkeforklæde på, kommer med en støvekost og en tørreklud fra køkkenet og går hen imod dagligstuedøren. I det samme kommer Hedvig hurtigt ind fra gangen.)

Gina

(standser).

Nå?

Hedvig.

Jo, mor, jeg tror næsten, han er nede hos Relling —

Gina.

Ser du bare!

Hedvig.

— for portkonen sa', hun hørte, at Relling havde to stykker med sig, da han kom hjem i nat.

Gina.

Det var nok det, jeg tænkte.

Hedvig.

Men det nytter jo ikke noget, når han ikke vil komme op til os.

Gina.

I det mindste så vil jeg da ned og snakke med ham.

(**Gamle Ekdal**, i slåbrok og tøfler og med tændt pibe, kommer frem i døren til sit værelse.)

Ekdal.

Du Hjalmar —. Er ikke Hjalmar hjemme?

Gina.

Nej, han er nok gåt ud.

Ekdal.

Så tidlig? Og i sligt et forrygendes snékav? Ja, ja; vær så god; jeg kan gå morgenturen alene, jeg.

(Han skyder loftsdøren tilside; Hedvig hjælper ham; han går derind; hun lukker efter ham.)

Hedvig

(halvhøjt).

Tænk, mor, når stakkers bedstefar får høre, at far vil rejse ifra os.

Gina.

Å prat; bedstefar må ikke få høre noget om det. Det var en guds lykke, at han ikke var hjemme igår under al den hurlomhejen.

Hedvig.

Ja men —

(Gregers kommer ind gennem gangdøren.)

Gregers.

Nå? Har De så fåt spurlag på ham?

Gina.

Han skal nok være nede hos Relling, siger de.

Gregers.

Hos Relling! Har han virkelig været ude med de mennesker?

Gina.

Han har nok det.

Gregers.

Ja men han, som trængte så inderlig til ensomhed og til at samle sig i alvor —!

Gina.

Ja De må så sige.

(Relling kommer ind fra gangen.)

Hedvig
(imod ham).

Er far hos Dem?

Gina
(samtidigt).

Er han der?

Relling.

Ja visst er han så.

Hedvig.

Og De, som ikke siger os til!

Relling.

Ja, jeg er et bæ-æst. Men først så havde jeg det andre bæ-æstet at holde styr på; ja, han, den dæmoniske, naturligvis; og siden så sovned jeg ind så tungt at —.

Gina.

Hvad siger Ekdal idag?

Relling.

Han siger ingen verdens ting.

Hedvig.

Snakker han slet ikke?

Relling.

Ikke et levendes ord.

Gregers.

Nej, nej; det kan jeg så godt forstå.

Gina.

Men hvad tar han sig da til?

Relling.

Han ligger på sofaen og snorker.

Gina.

Så? Ja, Ekdal er svær til at snorke.

Hedvig.

Sover han? Kan han sove?

Relling.

Ja, det lader s'gu' til det.

Gregers.

Begribelig; efter den sjælestrid, som har oprevet ham —

Gina.

Og så han, som aldrig er vant til at sværme udendørs om nætterne.

Hedvig.

Det er kanske bra', det, at han får sove, mor.

Gina.

Det tænker jeg også. Men så er det ikke værdt, vi muntrer ham for tidlig da. Tak skal De ha', Relling. Nu må jeg først få gjort huset lidt rensligt og pent, og så —. Kom og hjælp mig, Hedvig.

(Gina og Hedvig går ind i dagligstuen.)

Gregers
(vender sig til Relling).

Kan De forklare mig den åndelige rørelse, som nu foregår i Hjalmar Ekdal?

Relling.

Jeg har, min sæl, ikke mærket, at der foregår nogen åndelig rørelse i ham.

Gregers.

Hvad! På et sligt vendepunkt, da hele hans liv har fåt et nyt grundlag —? Hvor kan De tænke Dem, at en personlighed som Hjalmar —?

Relling.

Å, personlighed — han! Hvis han nogensinde har havt ansats til den slags abnormiteter, som De kalder personlighed; så er både rødderne og trævlerne ble't grundigt exstirperet allerede i gutteårene; det kan jeg forsikkre Dem.

Gregers.

Det skulde dog være mærkeligt — med den kærlighedsfulde opdragelse, som han har nydt.

Relling.

Af de to forskruede, hysteriske tante-frøkenerne, mener De?

Gregers.

Jeg vil sige Dem, at det var kvinder, som aldrig la' den ideale fordring i glemmebogen; — ja, nu skal De vel til at gøre nar igen.

Relling.

Nej, jeg er ikke oplagt til det. For resten ved jeg god besked; for han har gulpet op ad-

skillig retorik om disse sine «tvende sjælemødre». Men jeg tror ikke, han har stort at takke dem for. Ekdals ulykke er, at han altid i sin kreds er ble't holdt for et lys —

Gregers.

Og det er han kanske ikke? I sindsdybet, mener jeg?

Relling.

Jeg har aldrig mærket noget til det. At hans far trodde det, — lad det gå; for gamle løjtnanten har jo været et fæ alle sine dage.

Gregers.

Han har alle sine dage været en mand med barnesind; det er det, De ikke skønner.

Relling.

Ja, ja da! Men da så den kære søde Hjalmar var ble't student på en måde, så galdt han straks for det store fremtidslys blandt kammeraterne også. Vakker var han jo, det drog, — rød og hvid, — slig, som småjomfruer helst vil ha' fyrene; og da han nu havde dette letrørte gemyttet og dette hjertevindende i røsten, og da han forstod så pent at deklamere andres vers og andres tanker —

Gregers
(harmfuld).

Er det Hjalmar Ekdal, De taler således om?

Relling.

Ja, med Deres tilladelse; for således ser det ud indvendig, det gudebillede, som De ligger næsegrus for.

Gregers.

Jeg trodde dog ikke, at jeg var så aldeles blind heller.

Relling.

Å jo, det er ikke langt ifra. For De er en syg mand, De også, ser De.

Gregers.

Det har De ret i.

Relling.

Jaha. De lider af et kompliceret tilfælde. Først er det nu denne brydsomme retskaffenhedsfeberen; og så det, som værre er, — altid går De og ørsker i tilbedelses-delirium; altid skal De ha' noget at beundre udenfor Deres egne grejer.

Gregers.

Ja udenfor mit eget må jeg visselig søge det.

Relling.

Men De tar så skammelig fejl af de store vidunderfluerne, som De tror at se og høre omkring Dem. De er atter igen kommet ind i en husmandsstue med den ideale fordringen; her bor ikke solvente folk her i huset.

Gregers.

Når De ikke har højere tanker om Hjalmar Ekdal, end som så, hvor kan De da finde nogen glæde i stødt og stadig at være sammen med ham?

Relling.

Herre gud, jeg skulde da være en slags doktor, med skam at sige; og så må jeg da ta' mig af de stakkers syge, jeg bor i hus med.

Gregers.

Se så! Er Hjalmar Ekdal også syg?

Relling.

Folk er syge omtrent alle i hob, desværre.

Gregers.

Og hvad kur bruger De så for Hjalmar?

Relling.

Min sædvanlige. Jeg sørger for at holde livsløgnen oppe i ham.

Gregers.

Livs—løgnen? Jeg hørte ikke rigtig —?

Relling.

Jo, jeg sa' livsløgnen. For livsløgnen er det stimulerende princip, det, ser De.

Gregers.

Må jeg spørge, hvad det er for en livsløgn, Hjalmar er befængt med?

Relling.

Nej tak; jeg forråder ikke slige hemmeligheder til kvaksalvere. De var i stand til at forkluddre ham endnu mere for mig. Men metoden er probat. Jeg har anvendt den på Molvik også. Ham har jeg gjort «dæmonisk». Det er nu den fontanellen, jeg måtte sætte ham i nakken.

Gregers.

Er han da ikke dæmonisk?

Relling.

Hvad fan' vil det sige at være dæmonisk? Det er jo bare noget sludder, som jeg fandt på for at berge livet i ham. Havde jeg ikke det gjort, så var det stakkers skikkelige svinet bukket under i selvforagt og fortvilelse for mange herrens år siden. Og så gamle løjtnanten da! Men han har nu rigtignok fundet på kuren selv.

Gregers.

Løjtnant Ekdal? Hvad han?

Relling.

Ja, hvad mener De om det, at han, bjørnejægeren, går der inde på mørkloftet og jager kaniner? Der er ikke lykkeligere skytter til i verden, end han, den gamle manden, når han får tumle sig der inde mellem alt skrapet. De fire-fem fortørkede juletræerne, som han har gemt

på, de er for ham det samme, som hele, store, friske Højdalsskogen; hanen og alle hønerne de er storfugl i furutoppene, de; og kaninerne, som humser bortefter loftsgulvet, det er bamserne, som han gir sig i kast med, han, den spræke friluftsgubben.

Gregers.

Den ulykkelige gamle løjtnant Ekdal, ja. Han har rigtignok måttet slå af på sin ungdoms idealer.

Relling.

Mens jeg husker det, herr Werle junior, — brug ikke det udênlandske ord: idealer. Vi har jo det gode norske ord: løgne.

Gregers.

Mener De, at de to ting er i slægt med hinanden?

Relling.

Ja, omtrent som tyfus og forrådnelsesfeber.

Gregers.

Doktor Relling, jeg gir mig ikke, før jeg har reddet Hjalmar ud af Deres klør!

Relling.

Det turde bli' værst for ham. Tar De livsløgnen fra et gennemsnitsmenneske, så tar De lykken fra ham med det samme. (til Hedvig, som kommer fra dagligstuen.) Nå, lille vildand-mor, nu går

jeg ned og ser, om fatter endnu ligger og funderer på den mærkelige opfindelsen.

(går ud gennem gangdøren.)

Gregers

(nærmer sig Hedvig).

Jeg kan se på Dem, at det ikke er fuldbragt.

Hedvig.

Hvilket? Å, det med vildanden. Nej.

Gregers.

Sindsstyrken svigted Dem, da det skulde føres ud i handling, kan jeg tænke.

Hedvig.

Nej, det er ikke det heller. Men da jeg vågned idag tidlig og husked på det, vi havde snakket om, så syntes jeg, det var så underligt.

Gregers.

Underligt?

Hedvig.

Ja jeg ved ikke —. Igår kveld, straks med det samme, syntes jeg, der var noget så dejligt i det; men da jeg havde sovet, og husked på det igen, så syntes jeg ikke, det var noget videre.

Gregers.

Å nej, De er vel ikke vokset op her uden at noget er gåt til spilde i Dem.

Hedvig.

Ja det bryr jeg mig ikke om; når bare far vilde komme op, så —

Gregers.

Å, havde De så sandt fåt opladt øje for det, som gir livet værd, — havde De det sande, glade, modige offersind, så skulde De vel få se, hvorledes han kom op til Dem. — Men jeg tror på Dem endnu, jeg, Hedvig.

(han går ud gennem gangdøren.)

(Hedvig driver om på gulvet; derpå vil hun gå ud i køkkenet; i det samme banker det indenfor på loftsdøren; Hedvig går hen og åbner på klem; gamle Ekdal kommer ud; hun skyver døren for igen.)

Ekdal.

Hm, det er klein moro at gå morgentur alene, du.

Hedvig.

Havde du ikke lyst til at gå på jagt, bedstefar?

Ekdal.

Det er ikke jagtvejr idag. Sligt mørke da; en kan knapt se frem for sig.

Hedvig.

Får du aldrig lyst til at skyde på noget andet end de kaninerne?

Ekdal.

Er ikke kaninerne gode nok, de, kanske?

Hedvig.

Ja men vildanden da?

Ekdal.

Hå—hå; er du ræd, jeg skal skyde vildanden for dig? Aldrig i verden, du. Aldrig det.

Hedvig.

Nej, du kunde vel ikke; for det skal være svært at skyde vildænder.

Ekdal.

Kunde ikke? Skulde vel mene, jeg kunde.

Hedvig.

Hvorledes vilde du da bære dig ad, bedstefar; — jeg mener ikke med min vildand men med andre?

Ekdal.

Vilde se til at få skud på dem under brystet, skønner du; for det er det sikkreste. Og så skal de skydes mod fjæren, ser du, — ikke med fjæren.

Hedvig.

Dør de da, bedstefar?

Ekdal.

Ja gu' dør de — når en skyder rigtig. Nå; må vel ind og pudse mig. Hm, — forstår nok — hm.

(går ind i sit værelse.)

Hedvig

(venter lidt, skotter mod stuedøren, går hen til reolen, strækker sig på tæerne, tar den dobbeltløbede pistol ned fra hylden og ser på den).

(Gina, med støvekost og tørreklud, kommer fra dagligstuen.)

Hedvig

(lægger hurtig og ubemærket pistolen fra sig).

Gina.

Ikke stå og rod i fars sager, Hedvig.

Hedvig

(går fra reolen).

Jeg vilde bare rydde lidt.

Gina.

Gå heller ud i køkkenet og se om kaffien holder sig varm; jeg vil ta' brettet med, når jeg går ned til ham.

(Hedvig går ud; Gina begynder at feje og gøre rent i atelieret.)

(Om en stund åbnes gangdøren nølende, og Hjalmar Ekdal ser ind; han har overfrakken på, men er uden hat, uvasket og med forpjusket, uredt hår; øjnene er sløve og matte.)

Gina

(blir stående med kosten i hånden og ser på ham).

Å, nej da, Ekdal, — kommer du alligevel?

Hjalmar

(træder ind og svarer med dump røst):

Jeg kommer — for at forsvinde i den samme stund.

Gina.

Ja, ja; kan nok tænke mig det. Men Jøss' da, — hvorledes er det, du ser ud!

Hjalmar.

Ser ud?

Gina.

Og så den pene vinterfrakken din! Nå, den har da fåt sin bekomst.

Hedvig
(i køkkendøren).

Mor, skal jeg ikke —? (ser Hjalmar, skriger højt af glæde og løber imod ham.) Å far, far!

Hjalmar
(vender sig bort og slår ud med hånden).

Væk, væk, væk! (til Gina.) Få hende væk fra mig, siger jeg!

Gina
(halvhøjt).

Gå ind i dagligstuen, Hedvig.

(Hedvig går stille derind.)

Hjalmar
(travlt, trækker bordskuffen ud).

Jeg må ha' mine bøger med mig. Hvor er mine bøger?

Gina.

Hvilke bøger?

Hjalmar.

Mine videnskabelige værker, naturligvis, — de tekniske tidsskrifter, som jeg bruger til opfindelsen.

Gina
(søger i reolen).

Er det disse her, som ikke er nogen perm på?

Hjalmar.

Ja visst er det så.

Gina
(lægger en bunke hæfter på bordet).

Skal jeg ikke få Hedvig til at skære dem op for dig?

Hjalmar.

Behøves ingen opskæring for mig.
(kort taushed.)

Gina.

Det blir altså ved det, at du flytter ifra os, Ekdal?

Hjalmar
(roder mellem bøgerne).

Ja det forstår sig da af sig selv, synes jeg.

Gina.

Ja-ja.

Hjalmar
(hæftigt).

For jeg kan da ikke gå her og få mit hjerte gennemboret hver time på dagen!

Gina.

Gud forlade dig, at du kan tro så stygt om mig.

Hjalmar.

Bevis —!

Gina.

Jeg synes, du skulde bevise.

Hjalmar.

Efter en forgangenhed, som din? Der gives visse krav —; jeg kunde fristes til at kalde dem ideale krav —

Gina.

Men gamlefar da? Hvad skal der bli' af ham, stakker?

Hjalmar.

Jeg kender min pligt; den hjælpeløse flytter med mig. Jeg vil ud i byen og gøre anstalter —. Hm —. (nølende.) Er der ingen, som har fundet min hat på trapperne?

Gina.

Nej. Har du mistet hatten?

Hjalmar.

Jeg havde den naturligvis på, da jeg kom inat; det er der ingen tvil om; men idag kunde jeg ikke finde den.

Gina.

Jøss', hvor har du da været henne med de to ranglefanterne?

Hjalmar.

Å, spørg mig ikke om uvæsentlige ting. Tror du, jeg er i stemning til at huske på enkeltheder?

Gina.

Bare du ikke har forkølet dig, Ekdal.

(går ud i køkkenet.)

Hjalmar

(taler med sig selv, halvhøjt og forbittret, mens han tømmer bordskuffen).

Du er en skurk, Relling! — En kæltring er du! — Ah, skændige forfører! — Kunde jeg så sandt få nogen til at snigmyrde dig!

(han lægger nogle gamle breve til side, finder det overrevne papir fra gårsdagen, tar det og ser på stykkerne; lægger det hurtigt fra sig i det Gina kommer.)

Gina

(sætter et dækket kaffebret på bordet).

Her er en tår varmt, om du kunde ha' lyst. Og så er her smørrebrøder og lidt saltmad til.

Hjalmar

(skotter til brettet).

Saltmad? Aldrig under dette tag! Rigtignok har jeg ikke nydt faste næringsmidler på snart fire og tyve timer; men det får være det samme. — Mine optegnelser! Mine påbegyndte livserindringer! Hvor finder jeg min dagbog og mine vigtige papirer? (åbner stuedøren, men viger tilbage.) Der er hun også!

Gina.

Ja, herre gud, et steds må da barnet være.

Hjalmar.

Gå ud.

(han gør plads, Hedvig kommer forskræmt ind i atelieret.)

Hjalmar

(med hånden på dørvrideren, siger til Gina):

I de sidste øjeblikke, jeg tilbringer i mit fordums hjem, ønsker jeg at forskånes for uvedkommende —

(går ind i stuen.)

Hedvig

(med et sæt imod sin mor, spørger sagte og bævende):

Er det mig?

Gina.

Hold dig i køkkenet, Hedvig; eller nej, — gå heller ind i kammerset til dig selv. (taler til Hjalmar, idet hun går ind til ham.) Bi lidt, Ekdal; rod ikke så i kommoden; jeg ved, hvor al tingen ligger.

Hedvig

(står et øjeblik urørlig, i angst og rådvildhed, bider læberne sammen for at kvæle gråden; så knytter hun krampagtigt hænderne og siger sagte):

Vildanden!

(Hun lister sig hen og tar pistolen fra hylden, åbner loftsdøren på klem, smyger ind og trækker døren til efter sig.)

(Hjalmar og Gina begynder at disputere inde i dagligstuen.)

Hjalmar

(kommer med nogle skrivebøger og gamle løse papirer, som han lægger på bordet).

Å hvad kan den vadsækken forslå! Det blir jo de tusende ting, jeg får at slæbe med mig.

Gina

(følger efter med vadsækken).

Men så la' alt det andre ligge så længe; og ta' bare med dig en skjorte og et par underbukser.

Hjalmar.

Puh, — disse anstrængende forberedelser —!

(trækker yderfrakken af og kaster den på sofaen.)

Gina.

Og så står kaffien og blir kold også.

Hjalmar.

Hm.

(drikker uvilkårlig en slurk og derpå atter en.)

Gina

(tørrer stoleryggene af).

Værst blir det nu for dig at finde sligt et stort loftsrum til kaninerne.

Hjalmar.

Hvad! Skal jeg slæbe alle de kaninerne med mig også?

Gina.

Ja, gamlefar kan da ikke være uden kaniner, ved jeg.

Hjalmar.

Det får han sandelig vænne sig til. Der er højere livsgoder end kaniner, som jeg må gi' afkald på.

Gina

(støver af i reolen).

Skal jeg lægge fløjten i vadsækken til dig?

Hjalmar.

Nej. Ingen fløjte for mig. Men gi' mig pistolen!

Gina.

Vil du ha' den pigstolen med dig?

Hjalmar.

Ja. Min ladte pistol.

Gina

(søger efter den).

Den er væk. Han må ha' ta't den med sig ind.

Hjalmar.

Er han på loftet?

Gina.

Ja visst er han på loftet?

Hjalmar.

Hm, — den ensomme gubbe.

(han tar et stykke smørrebrød, spiser det og drikker kaffekoppen ud.)

Gina.

Havde vi nu ikke lejet bort værelset, kunde du ha' flyttet der ind.

Hjalmar.

Jeg skulde bli' boende under samme tag, som — ! Aldrig, — aldrig!

Gina.

Men kunde du da ikke for en dags tid eller to slå dig ned i dagligstuen? Der havde du alt dit for dig selv.

Hjalmar.

Aldrig indenfor disse mure!

Gina.

Nå, men nede hos Relling og Molvik da?

Hjalmar.

Nævn ikke de menneskers navn! Jeg er færdig at miste appetiten bare jeg tænker på dem. — Å nej, jeg får nok ud i stormen og snékavet, — gå fra hus til hus og søge efter ly for far og mig.

Gina.

Men du har jo ingen hat, Ekdal! Du har jo mistet hatten.

Hjalmar.

Å, de to afskum, så rige på alle laster! En hat må skaffes tilveje. (tar et andet stykke smørrebrød.) Der

må gøres anstalter. For jeg har da ikke i sinde at sætte livet til heller.

(søger efter noget på brettet.)

Gina.

Hvad er det du ser efter?

Hjalmar.

Smør.

Gina.

Smør skal straks komme.

(går ud i køkkenet.)

Hjalmar

(råber efter hende).

Å det behøves ikke; jeg kan så godt spise det tørre brød.

Gina

(bringer en smørskål).

Se her; det skal være nykærnet.

(Hun skænker en ny kop kaffe for ham; han sætter sig i sofaen, lægger mere smør på smørrebrødet, spiser og drikker en stund i taushed.)

Hjalmar.

Vilde jeg, uden at bli' overhængt af nogen — af nogen som helst, — kunne bo der inde i stuen en dags tid eller to?

Gina.

Ja, det kunde du så godt, hvis du bare vilde.

Hjalmar.

For jeg indsér ikke muligheden af at få alle fars sager ud i en slig fart.

Gina.

Og så er det jo det til, at først måtte du vel sige ham, at du ikke længere vilde leve isammens med os andre.

Hjalmar
(skyder kaffekoppen fra sig).

Det også, ja; at skulle rippe op igen alle disse forviklede forhold —. Jeg må område mig; jeg må ha' pusterum; jeg kan ikke bære alle byrderne på en eneste dag.

Gina.

Nej, og det til i sligt styggevejr, som der er udenfor.

Hjalmar
(flytter på grossererens brev).

Jeg ser, det papiret ligger her og slænger endnu.

Gina.

Ja jeg har ikke rørt det.

Hjalmar.

Mig kommer jo den papirlap ikke ved —

Gina.

Nå, jeg tænker såmænd ikke på at gøre mig den nyttig.

Hjalmar.

— men det er ikke værdt, at den går i skuddermudder alligevel; — i al den forstyrrelsen, når jeg flytter, kunde det så let —

Gina.

Jeg skal nok ta' vare på det, Ekdal.

Hjalmar.

Gavebrevet hører jo først og fremst far til; og det får bli' hans sag, om han vil gøre brug af det.

Gina
(sukker).

Ja, stakkers gamle far —

Hjalmar.

For en sikkerheds skyld —. Hvor finder jeg noget klister?

Gina
(går til reolen).

Her står klisterpotten.

Hjalmar.

Og så en pensel.

Gina.

Her er penselen også.
(bringer ham sagerne.)

Hjalmar
(tar en saks).

Bare en papirstrimmel på bagsiden —. (klipper og klistrer.) Det være langt fra mig at ville forgribe mig på fremmed ejendom, — og aller mindst på en uformuende oldings. Nå, ikke på — den andens heller. — Se så. Lad det ligge der så længe. Og når det er ble't tørt, så ta' det væk. Jeg vil ikke se det aktstykke for mine øjne mere. Aldrig!

(Gregers Werle kommer ind fra gangen.)

Gregers
(lidt forundret).

Hvad, — sidder du her, Hjalmar?

Hjalmar
(rejser sig hurtigt).

Jeg var sunken ned af mathed.

Gregers.

Du har dog spist frokost, ser jeg.

Hjalmar.

Også legemet gør stundom sine krav gældende.

Gregers.

Hvad har du så bestemt dig til?

Hjalmar.

For en mand, som jeg, er der kun én vej at gå. Jeg er i færd med at sanke sammen

mine vigtigste sager. Men det tar tid, kan du vel tænke.

Gina
(lidt utålmodig).

Skal jeg så gøre stuen i stand til dig, eller skal jeg pakke vadsækken?

Hjalmar
(efter et ærgerligt sideblik mod Gregers).

Pak, — og gør i stand!

Gina
(tar vadsækken).

Ja-ja, så lægger jeg ned skjorten og det andre da.
(går ind i stuen og trækker døren til efter sig.)

Gregers
(efter en kort taushed).

Aldrig havde jeg tænkt, at dette skulde bli' enden på det. Er det virkelig en nødvendighed for dig at gå fra hus og hjem?

Hjalmar
(driver urolig omkring).

Hvad vil du da, jeg skal gøre? — Jeg er ikke skikket til at være ulykkelig, Gregers. Jeg må ha' det godt og trygt og fredeligt omkring mig.

Gregers.

Men kan du da ikke det? Forsøg det bare. Nu synes jeg, her er fast grund at bygge på, —

og begynd så forfra. Og husk på, du har jo også opfindelsen at leve for.

Hjalmar.

Å tal ikke om opfindelsen. Det har kanske lange udsigter med den.

Gregers.

Så?

Hjalmar.

Ja herre gud, hvad vil du egentlig, jeg skal opfinde? De andre har jo opfundet det meste i forvejen. Det blir vanskeligere dag for dag —

Gregers.

Og du, som har lagt så stort et arbejde i dette.

Hjalmar.

Det var denne udsvævende Relling, som fik mig til det.

Gregers.

Relling?

Hjalmar.

Ja, det var ham, som først gjorde mig opmærksom på mit anlæg for en eller anden mærkelig opfindelse i fotografien.

Gregers.

Aha, — det var Relling!

Hjalmar.

Å, jeg har været så inderlig lykkelig over den sag. Ikke så meget for opfindelsen i og for sig; men fordi Hedvig trode på den, — trode på den med barnesindets hele magt og styrke. — Ja, det vil sige, — jeg dåre har gåt her og bildt mig ind, at hun trode på den.

Gregers.

Kan du virkelig tænke, at Hedvig skulde været falsk imod dig!

Hjalmar.

Nu kan jeg tænke, hvad det så skal være. Det er Hedvig, som står ivejen. Hun kommer til at stænge solen ude fra hele mit liv.

Gregers.

Hedvig! Er det Hedvig, du mener? Hvorledes skulde hun kunne stænge for dig?

Hjalmar

(uden at svare).

Så usigelig som jeg har elsket det barn. Så usigelig lykkelig, som jeg følte mig hver gang jeg kom hjem i min fattige stue og hun fløj mig imøde med sine søde, lidt mysende øjne. Å jeg troskyldige dåre! Jeg holdt så usigelig af hende; — og så digted og drømte jeg mig ind i den indbildning, at hun holdt så usigelig af mig igen.

Gregers.

Siger du, at det bare var en indbildning!

Hjalmar.

Hvor kan jeg vide det? Gina kan jeg jo ikke få presset noget ud af. Og hun mangler jo desuden så aldeles sans for den ideale side af forviklingerne. Men for dig føler jeg trang til at åbne mig, Gregers. Der er denne forfærdelige tvil —; kanske Hedvig aldrig har holdt rigtig ærligt af mig.

Gregers.

Det kunde du dog muligens få vidnesbyrd om. (lytter.) Hvad er det? Jeg synes vildanden skriger.

Hjalmar.

Vildanden skræpper. Far er på loftet.

Gregers.

Er han det! (glæde lyser op i ham.) Jeg siger, du kunde nok få vidnesbyrd om, at den stakkers miskendte Hedvig holder af dig!

Hjalmar.

Å hvad vidnesbyrd kan hun gi' mig! Jeg tør ikke tro på nogen forsikkring fra den kant.

Gregers.

Hedvig kender visselig ikke til svig.

Hjalmar.

Å, Gregers, det er jo netop det, som ikke er så sikkert. Hvem ved, hvad Gina og denne fru Sørby mangen gang kan ha' siddet her og hvisket og tisket om? Og Hedvig plejer ha' ørerne med sig, hun. Kanske kom gavebrevet ikke så uventet endda. Jeg syntes nok, at jeg mærked noget sligt.

Gregers.

Hvad er det dog for en ånd, som er faret i dig!

Hjalmar.

Jeg har fåt øjnene op. Pas du på; — du skal se, gavebrevet er bare en begyndelse. Fru Sørby har altid havt så meget tilovers for Hedvig; og nu har hun jo magt til at gøre for barnet, hvad det så skal være. De kan ta' hende fra mig, hvad tid og time de lyster.

Gregers.

Aldrig i verden går Hedvig fra dig.

Hjalmar.

Vær du ikke så viss på det. Dersom de står og vinker efter hende med fulde hænder —? Å, jeg, som har elsket hende så usigelig! Jeg, som vilde sat min højeste lykke i at ta' hende varsomt ved hånden og lede hende, som man leder et mørkræd barn gennem et stort øde rum! — Nu føler jeg det så nagende sikkert, — den

fattige fotograf oppe i loftslejligheden har aldrig været noget helt og fuldt for hende. Hun har bare så listelig sørget for at stå på en god fod med ham så længe til tiden kom.

Gregers.

Dette her tror du ikke selv, Hjalmar.

Hjalmar.

Det forfærdelige er jo netop, at jeg ikke ved, hvad jeg skal tro, — at jeg aldrig kan få vide det. Men kan du da virkelig tvile på, at det må være, som jeg siger? Hå-hå, du stoler for stærkt på den ideale fordring, min gode Gregers! Dersom de andre kom, de, med de bugnende hænder, og råbte til barnet: gå ifra ham; hos os har du livet ivente —

Gregers
(hurtigt).

Ja, hvad da, tror du?

Hjalmar.

Hvis jeg så spurte hende: Hedvig, er du villig til at gi' slip på livet for mig? (ler spotsk.) Jo tak, — du skulde nok få høre, hvad svar jeg fik!

(Et pistolskud høres inde på loftet.)

Gregers
(højt, i glæde).

Hjalmar!

Hjalmar.

Se så; nu går han på jagt også.

Gina
(kommer ind).

Uf, Ekdal, jeg synes, gamlefar går og dundrer inde på loftet alene.

Hjalmar.

Jeg vil se ind —

Gregers
(levende, grebet).

Bi lidt! Ved du, hvad det var?

Hjalmar.

Ja visst ved jeg det.

Gregers.

Nej, du ved ikke. Men jeg ved det. Det var vidnesbyrdet!

Hjalmar.

Hvilket vidnesbyrd?

Gregers.

Det var en barnlig offerhandling. Hun har fåt din far til at skyde vildanden.

Hjalmar.

Skyde vildanden!

Gina.

Nej, tænk —!

Hjalmar.

Hvad skulde det til?

Gregers.

Hun vilde offre til dig, det bedste hun ejed i verden; for så måtte du da komme til at holde af hende igen, mente hun.

Hjalmar
(blødt, bevæget).

Å, det barn!

Gina.

Ja, hvad hun kan finde på!

Gregers.

Hun vilde bare ha' din kærlighed igen, Hjalmar; hun syntes ikke hun kunde leve den foruden.

Gina
(kæmper med gråden).

Der kan du selv se, Ekdal.

Hjalmar.

Gina, hvor er hun henne?

Gina
(snøfter).

Stakkers, hun sidder vel ude i køkkenet, kan jeg tro.

Hjalmar

(går hen, river køkkendøren op og siger):

Hedvig, — kom! Kom ind til mig! (ser sig om.) Nej, her er hun ikke.

Gina.

Så er hun i det lille kammerset sit da.

Hjalmar

(udenfor).

Nej, her er hun heller ikke. (kommer ind.) Hun må være gåt ud.

Gina.

Ja, du vilde jo ikke vide af hende nogen steds i huset.

Hjalmar.

Å gid hun bare snart vilde komme hjem, — så jeg rigtig kan få sagt hende —. Nu skal alt bli' godt, Gregers; for nu tror jeg nok, vi kan begynde livet om igen.

Gregers

(stille).

Jeg vidste det; gennem barnet vilde oprettelsen ske.

(Gamle Ekdal kommer i døren til sit værelse; han er i fuld uniform og har travlt med at spænde sabelen om sig.)

Hjalmar

(forbauset).

Far! Er du der!

Gina.

Var det i kammerset far skød?

Ekdal

(harmfuld, nærmer sig).

Så du går på jagt alene, du, Hjalmar?

Hjalmar

(spændt, forvirret).

Det var altså ikke dig, som skød på loftet?

Ekdal.

Skød jeg? Hm!

Gregers

(råber til Hjalmar).

Hun har selv skudt vildanden, du!

Hjalmar.

Hvad er dette her! (skynder sig til loftsdøren, river den tilside, ser ind og skriger højt.) Hedvig!

Gina

(løber mod døren).

Jøss', hvad er det!

Hjalmar

(går ind).

Hun ligger på gulvet!

Gregers.

Ligger Hedvig!

(ind til Hjalmar.)

Gina
(samtidigt).

Hedvig! (ind på loftet.) Nej, nej, nej!

Ekdal.

Hå—hå; går hun også på skytteri!

(Hjalmar, Gina og Gregers slæber Hedvig ind i atelieret; i den nedhængende højre hånd holder hun pistolen fastklemt mellem fingrene.)

Hjalmar
(forstyrret).

Pistolen er gåt af. Hun har truffet sig selv. Råb om hjælp! Hjælp!

Gina
(løber ud på gangen og råber ned):

Relling! Relling! Doktor Relling; fly' herop så fort De kan!

(Hjalmar og Gregers lægger Hedvig ned på sofaen.)

Ekdal
(stille).

Skogen hævner.

Hjalmar
(på knæ ved hende).

Nu kommer hun sig snart. Nu kommer hun sig —; ja, ja, ja.

Gina
(som er kommen ind igen).

Hvor har hun truffet sig? Jeg kan ikke se nogen tingen —

(Relling kommer hurtigt, og straks efter ham Molvik; den sidste er uden vest og halstørklæde, med åben livkjole.)

Relling.

Hvad er her på færde?

Gina.

De siger, Hedvig har skudt sig.

Hjalmar.

Kom her og hjælp!

Relling.

Skudt sig!

(han rykker bordet til side og begynder at undersøge hende.)

Hjalmar
(ligger og ser angstfuldt op på ham).

Det kan da ikke være farligt? Hvad, Relling? Hun bløder næsten ikke. Det kan da ikke være farligt?

Relling.

Hvorledes gik det til?

Hjalmar.

Å, hvad ved jeg —!

Gina.

Hun vilde skyde vildanden.

Relling.

Vildanden?

Hjalmar.

Pistolen må være gåt af.

Relling.

Hm. Ja så.

Ekdal.

Skogen hævner. Men jeg er ikke ræd alligevel.

(går ind på loftet og lukker efter sig.)

Hjalmar.

Nå, Relling, — hvorfor siger du ingen ting?

Relling.

Kuglen er gåt ind i brystet.

Hjalmar.

Ja, men hun kommer sig da!

Relling.

Du ser vel, at Hedvig ikke lever.

Gina

(brister i gråd).

Å barnet, barnet!

Gregers

(hæst).

På havsens bund —.

Hjalmar

(springer op).

Jo, jo, hun må leve! Å, gud velsigne dig, Relling, — bare et øjeblik, — bare så længe til jeg kan få sagt hende, hvor usigelig jeg holdt af hende hele tiden!

Relling.

Hjertet er truffet. Indre forblødning. Hun døde på stedet.

Hjalmar.

Og jeg, som jog hende fra mig som et dyr! Og så krøb hun forskræmt ind på loftet og døde i kærlighed for mig. (hulkende.) Aldrig få gøre det godt igen! Aldrig få sige hende —! (knytter hænderne og skriger opad:) Å, du der oppe —! — Hvis du er da! Hvi gjorde du mig dette!

Gina.

Hys, hys, du må ikke anmasse dig så fælt. Vi havde vel ikke ret til at beholde hende, kan jeg tro.

Molvik.

Barnet er ikke dødt; det sover.

Relling.

Sludder.

Hjalmar

(blir stille, går hen til sofaen og ser med korslagte arme på Hedvig).

Der ligger hun så stiv og stille.

Relling

(søger at løse pistolen).

Den sidder så fast, så fast.

Gina.

Nej, nej, Relling, bræk ikke fingrene hendes; la' pigstolen sidde.